

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

РИЖИКОВ В.С., ПАНКОВ В.А.
РОВЕНСЬКА В.В., ПІДГОРА Є.О.

**Економіка підприємства
практикум**

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ 2004

УДК

ББК 65.29

Р – 93

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

Рецензенти: **Макогон Ю.В.** – завідувач кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету, професор, академік АЕН України, доктор економічних наук
Шелегда Б.Г. – завідувач кафедри економіки підприємства Донецького інституту економіки та господарського права, професор, доктор економічних наук
Ковальов В.М. – завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Української інженерної педагогічної академії, професор, доктор економічних наук.

Р-93 Рижиков В.С., Панков В.А., Ровенська В.В., Підгора Є.О. Економіка підприємства. Практикум. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 162 с.

ISBN

Практикум розрахований на студентів та слухачів вищих навчальних закладів, які вивчають дисципліну „Економіка підприємства”. У ньому враховуються вимоги освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів напрямку 0501 „Економіка та підприємництво”.

Практикум відбиває підходи, поняття та терміни, які використовуються у блоці головних законів та нормативних документів, регулюючих господарську діяльність підприємств України. Він може бути корисним широкому колу читачів, які самостійно вивчають економічні дисципліни.

ISBN

© Рижиков В.С., Панков В.А.
Ровенська В.В., Підгора Є.О., 2004
© Видавничий Дім «Слово», 2004.

ЗМІСТ

Вступ	7
1. ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
Питання для теоретичної підготовки	8
Ключові терміни і поняття	9
Демонстраційний матеріал	10
Контрольні питання	12
2. СТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ	12
Питання для теоретичної підготовки	12
Ключові терміни і поняття	13
Демонстраційний матеріал	13
Контрольні питання	17
3. ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА У РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	18
Питання для теоретичної підготовки	18
Ключові терміни і поняття	18
Демонстраційний матеріал	20
Контрольні питання	21
4. АКТИВИ ТА ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА ...	21
Питання для теоретичної підготовки	21
Ключові терміни і поняття	22
Демонстраційний матеріал	23
Контрольні питання:	27
5. ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	27
Питання для теоретичної підготовки	27
Ключові терміни і поняття	28
Контрольні питання	28

6. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА	29
Питання для теоретичної підготовки:	29
Ключові терміни і поняття:	30
Демонстраційний матеріал.....	30
Задачі для розв'язання	34
Формули для розв'язання задач	50
Контрольні питання:	56
7. ОБІГОВІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА	57
Питання для теоретичної підготовки	57
Ключові терміни і поняття:	57
Демонстраційний матеріал.....	59
Задачі для розв'язання	60
Формули для розв'язання задач	67
Контрольні питання:	70
8. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ, ЗАРОБІТНА ПЛАТА	71
Питання для теоретичної підготовки:	71
Ключові терміни і поняття:	71
Демонстраційний матеріал.....	73
Задачі для розв'язання	76
Формули для розв'язання задач	82
Контрольні питання:	87
9. ВИТРАТИ ТА СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ	87
Питання для теоретичної підготовки:	87
Ключові терміни і поняття:	88
Демонстраційний матеріал.....	89
Задачі для розв'язання	94
Алгоритм для розв'язання задач	103
Контрольні питання:	104

10. РЕЗУЛЬТАТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	104
Питання для теоретичної підготовки:	104
Ключові терміни і поняття:	105
Демонстраційний матеріал.....	106
Формули для розв'язання задач	131
Контрольні питання:	136
11. ПОДАТКИ ТА ОБЛІК ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	137
Питання для теоретичної підготовки:	137
Ключові терміни і поняття:	138
Демонстраційний матеріал.....	140
Контрольні питання:	141
12. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	142
Питання до теоретичної підготовки:	142
Ключові терміни і поняття:	142
Демонстраційний матеріал.....	143
Задачі для розв'язання	145
Формули для розв'язання	150
Контрольні питання:	152
ПИТАННЯ ДО КОЛОКВІУМУ	153
ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ.....	156
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	159

ВСТУП

Господарська діяльність сучасного підприємства в ринковому середовищі є предметом вивчення наукової та освітньої дисципліни «Економіка підприємства».

Всі види діяльності підприємства спрямовані на отримання максимального позитивного фінансового результату від вкладених інтелектуальних, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Діяльність підприємства підпорядкована чіткому механізму його функціонування, який охоплює організацію, планування, здійснення маркетингової, виробничої, збутової та іншої діяльності, оцінку фінансово-економічного стану підприємства та прийняття рішень щодо подальших напрямків та методів господарювання.

Пропонований навчальний посібник є практикумом з дисципліни «Економіка підприємства», він тематично узгоджений з навчальним посібником з теорії.

У посібнику до кожної теми пропонуються питання для теоретичної підготовки, ключові терміни та поняття, демонстраційний матеріал у вигляді схем та таблиць, задачі та формули до них, контрольні питання для перевірки рівня оволодіння матеріалом.

Практикум призначено для самостійної роботи по засвоєнню теоретичного матеріалу дисципліни «Економіка підприємства», може бути корисним широкому колу читачів, які інтересуються економікою.

1. ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Основні функції підприємницької діяльності.
2. Принципи підприємництва.
3. Моделі підприємництва.
4. Види підприємницької діяльності.
5. Виробниче підприємництво.
6. Комерційне підприємництво.
7. Фінансове підприємництво.
8. Три види банків (інноваційні, інвестиційні, іпотечні).
9. Консультативне підприємництво.
10. Повна класифікація підприємств.
11. Класифікація підприємств за метою та характером діяльності.
12. Класифікація підприємств за формою власності.
13. Класифікація підприємств за національною приналежністю капіталу.
14. Класифікація підприємств за правовим статусом і формою господарювання.
15. Класифікація підприємств за галузево-функціональним видом діяльності.
16. Класифікація підприємств за технологічною й територіальною цілісністю.
17. Класифікація підприємств за розміром кількості працівників.
18. Типи об'єднань підприємств та організацій.
19. Інституціональні об'єднання.
20. Договірні основи діяльності підприємства.
21. Порядок створення нового підприємства.

Ключові терміни і поняття:

- підприємництво;
- товарна біржа;
- інноваційний банк;
- інвестиційний банк;
- іпотечний банк;
- фондова біржа;
- франчайзинг;
- приватне підприємство;
- колективне підприємство;
- державне підприємство;
- національне підприємство;
- закордонне підприємство;
- змішане підприємство;
- одноосібне підприємство;
- кооперативне підприємство (кооператив);
- орендне підприємство;
- господарське товариство;
- товариство з обмеженою відповідальністю;
- акціонерне товариство;
- товариство з додатковою відповідальністю;
- повне товариство;
- командитне товариство;
- дочірнє підприємство;
- асоційоване підприємство;
- мале підприємство;
- асоціація;
- корпорація;
- консорціум;
- концерн;
- картель;
- синдикат;
- трест;

- холдинг;
- фінансові групи;
- договір (контракт, угода);
- установчий договір;
- підприємницький договір;
- договір про постачання товарів;
- договір про аукціонний продаж товарів;
- державний контракт;
- лізингова угода;
- договір обов'язкового медичного страхування;
- договір поручительства;
- ліцензійний договір;
- договір про спільну діяльність;
- тверда оферта;
- вільна оферта.

Демонстраційний матеріал

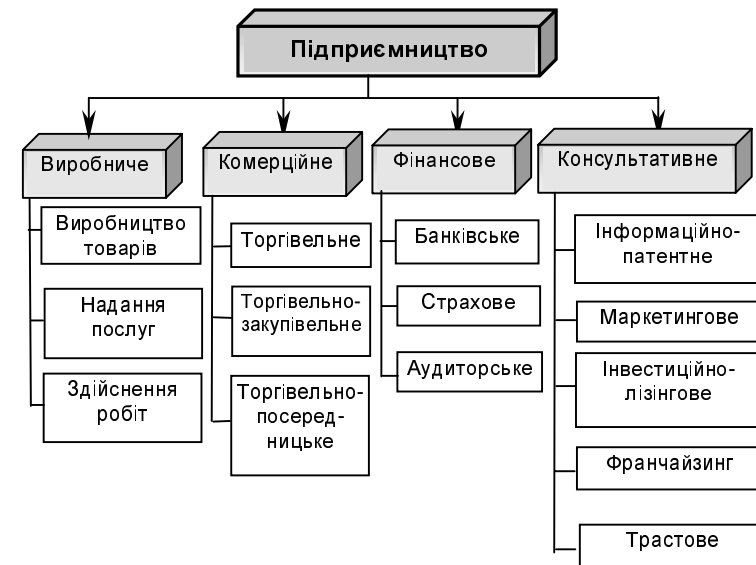

Рисунок 1.1 – Види підприємницької діяльності

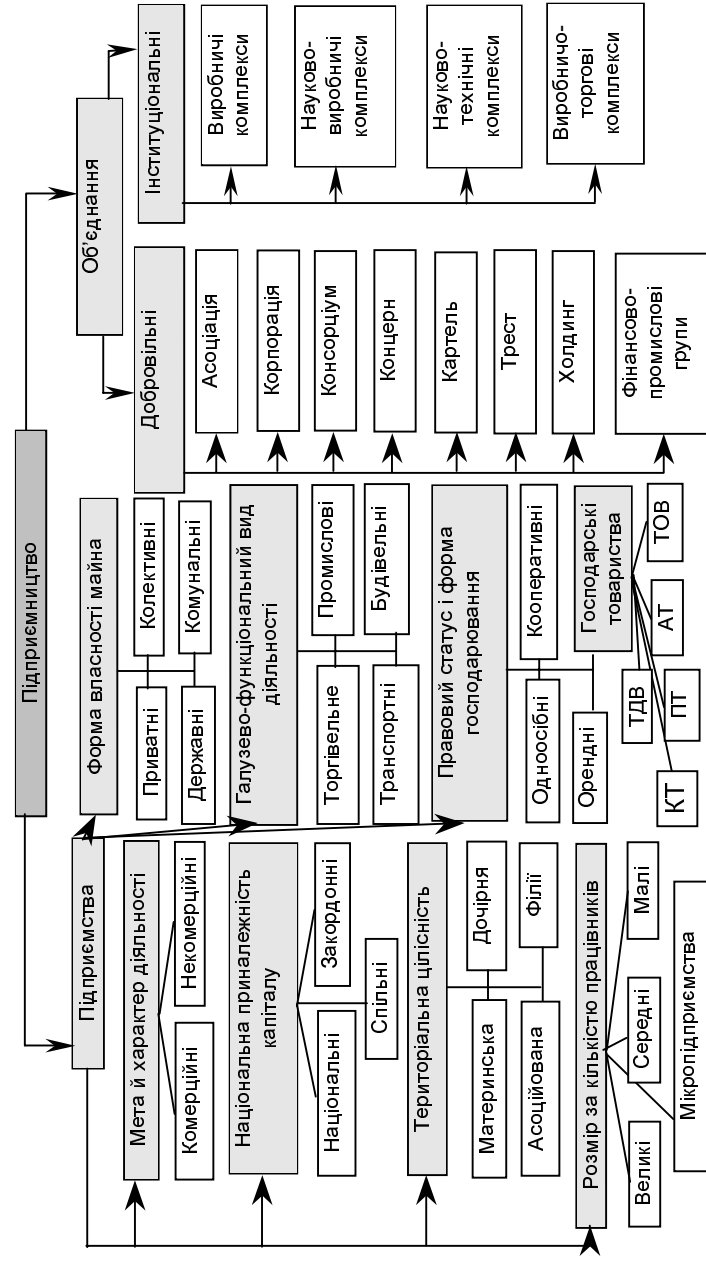

Рисунок 1.2 – Класифікація підприємств, об'єднань підприємств, господарських товариств

Контрольні питання:

1. Що таке підприємництво, які його основні види?
2. У чому полягають основні функції підприємницької діяльності?
3. У чому полягає сутність виробничого підприємництва?
4. Що таке підприємництво, господарське товариство?
5. Які ви знаєте об'єднання підприємств, в чому полягають їх особливості?
6. Які існують види договорів підприємницької діяльності?
7. Яким чином створюється підприємство?
8. Які основні умови містить в собі договір на продаж підприємницького продукту?

2. СТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ

Питання для теоретичної підготовки:

1. Принципи класифікації виробничих структур.
2. Цехова виробнича структура.
3. Обслуговуючі цехи та господарства.
4. Побічні цехи, експериментальні (дослідні) цехи.
5. Комплексна та спеціалізована структура виробництва.
6. Виробничий профіль підприємства.
7. Типова загальна структура промислового підприємства.
8. Основні функції бізнес-плану.
9. Структура бізнес-плану підприємства.
10. Тактичне й оперативне планування.
11. Головні завдання оперативного планування.
12. Міжцехове оперативне планування.
13. Внутрішньоцехове оперативне планування.
14. Система оперативного планування на замовлення.
15. Типи організаційних структур.

Ключові терміни і поняття:

- основні цехи;
- допоміжні цехи;
- безцехова виробнича структура;
- корпусна структура;
- комбінатська виробнича структура;
- технологічна структура;
- предметна структура;
- змішана виробнича структура;
- стратегія;
- стратегічне планування;
- бізнес-план;
- санація, рестрикція;
- лінійна організаційна структура управління;
- функціональна організаційна структура управління.

Демонстраційний матеріал

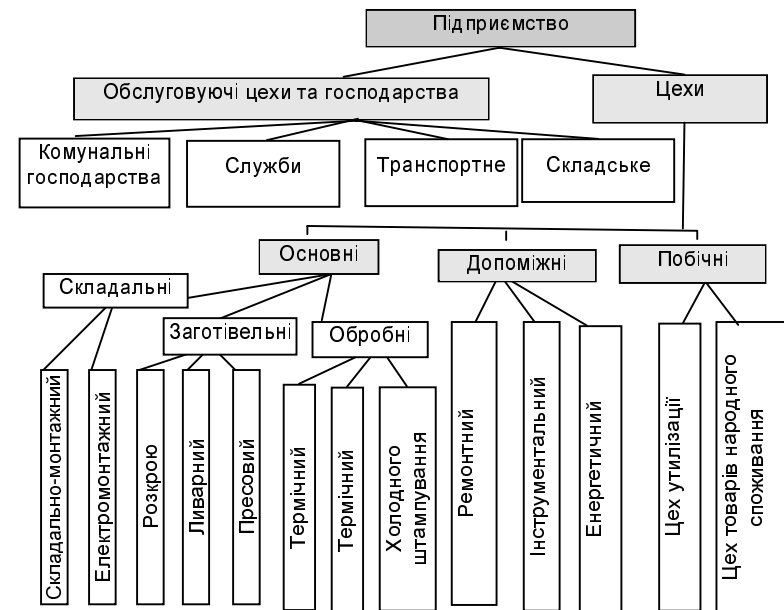

Рисунок 2.1 – Виробнича структура машинобудівного підприємства

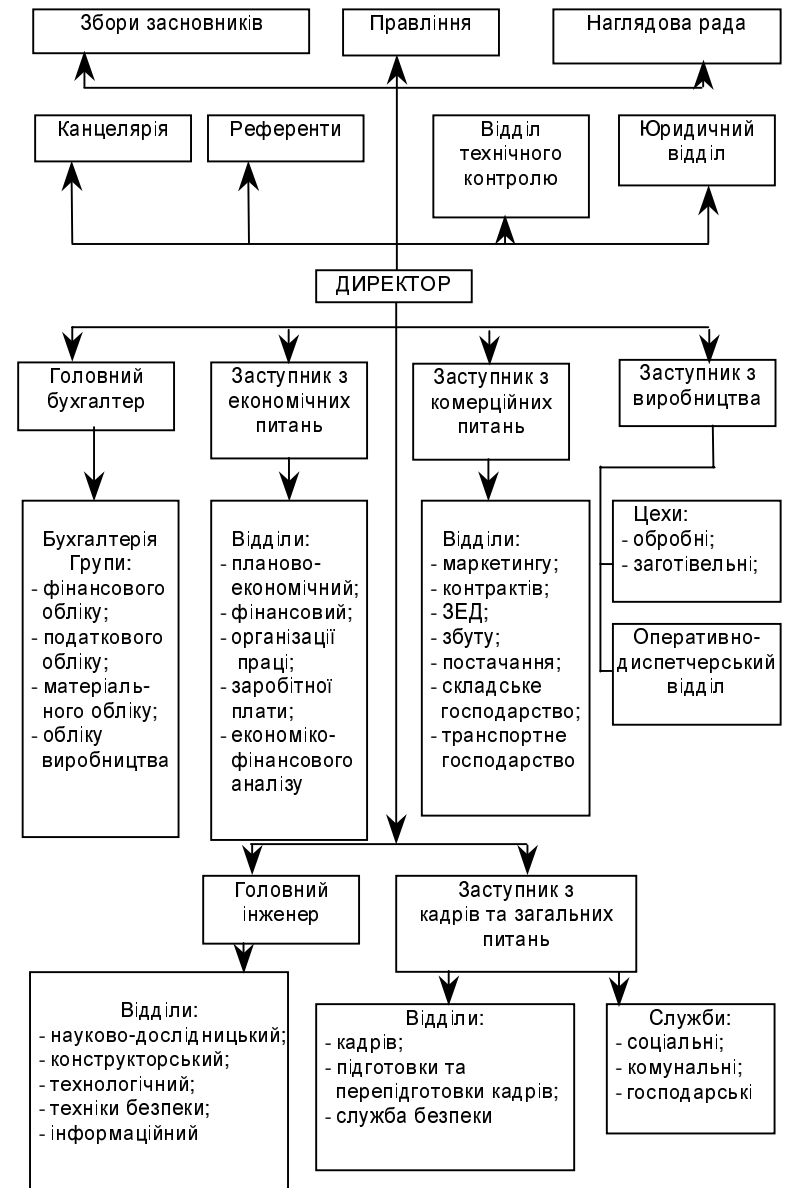

Рисунок 2.2 – Типова загальна структура промислового підприємства

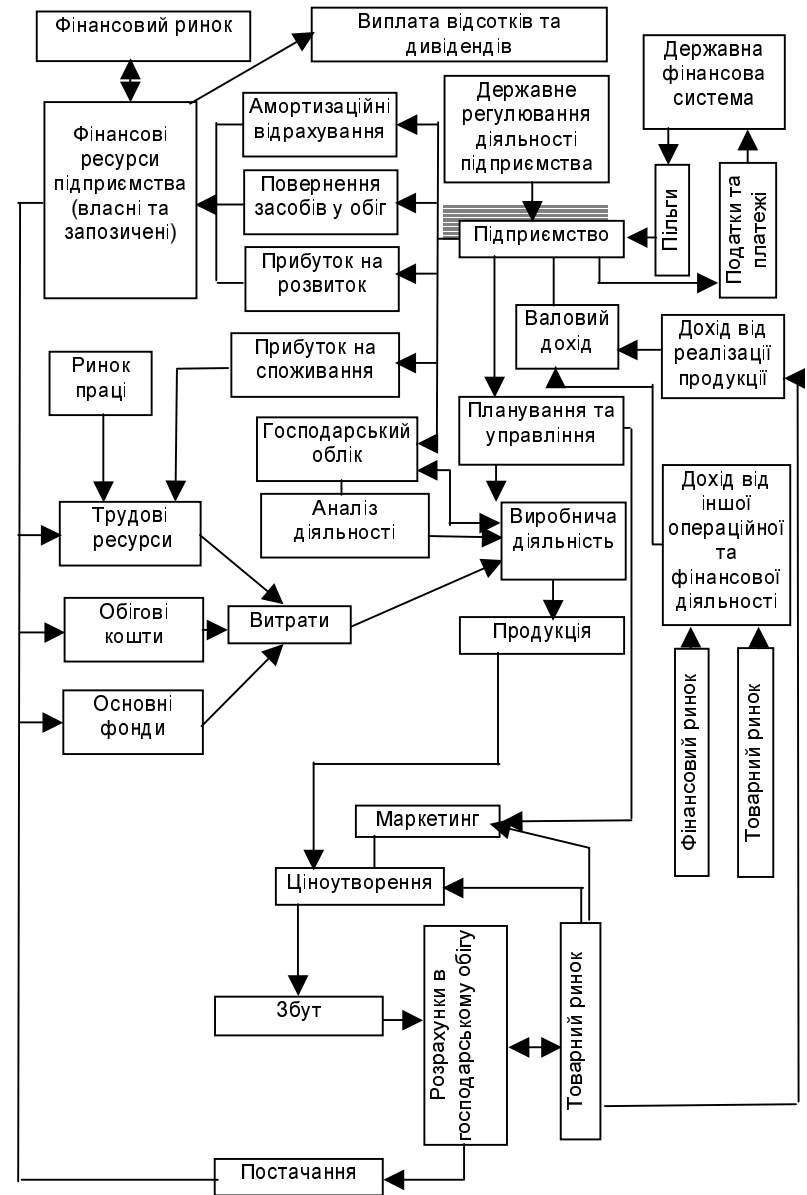

Рисунок 2.3 – Механізм реалізації господарської діяльності

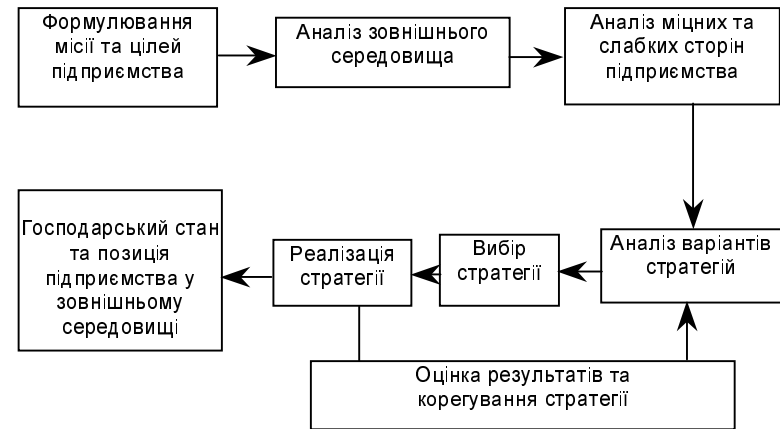

Рисунок 2.4 – Процес розробки та реалізації стратегії підприємства

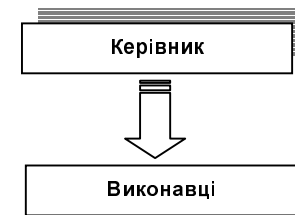

Рисунок 2.5 – Лінійна структура управління

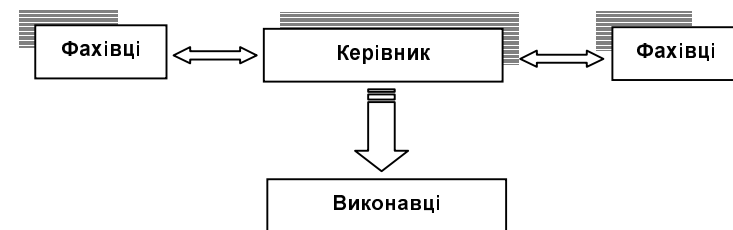

Рисунок 2.6 – Лінійно-штабна структура управління

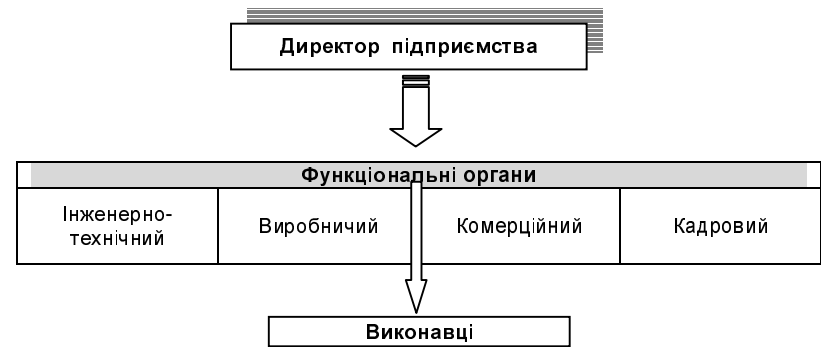

Рисунок 2.7 – Функціональна структура управління

Контрольні питання

1. Які особливості має виробнича структура промислового підприємства?
2. У чому полягає особливість загальної структури виробничого підприємства?
3. У чому полягає сутність механізму реалізації господарчої діяльності?
4. У чому полягає стратегія розвитку підприємства та особливості бізнес-планування?
5. Чим відрізняються тактичне планування від стратегічного?
6. У чому полягають особливості оперативного планування?
7. Які існують структури управління підприємством, та в чому полягають їх особливості?

3. ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА У РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Питання для теоретичної підготовки:

1. Поняття ринку у вузькому та широкому розумінні.
2. Функції ринку.
3. Чотирьохпозиційний підхід до загальної структуризації ринку.
4. Структура ринку.
5. Поняття та концепція маркетингу.
6. Операційний маркетинг.
7. Стратегічний маркетинг.
8. Основні розділи маркетингових досліджень.
9. Загальна характеристика продукції.
10. Номенклатура та асортимент продукції.
11. Якість продукції.
12. Система і зміст показників якості продукції.
13. Види рівнів якості.
14. Загальні показники технічного рівня.
15. Система одиничних показників якості продукції за групами.
16. Методи визначення рівня якості продукції.
17. Конкурентоспроможність.

Ключові терміни і поняття:

- ринок;
- регулятивно-контрольна функція ринку;
- стимулююча функція ринку;
- ринок споживачів;
- ринок виробників;
- ринок продавців;
- ринок громадських установ;
- міжнародний ринок;
- маркетинг;
- концепція маркетингу;
- операційний маркетинг;
- стратегічний маркетинг;
- показники виробничої програми;

- асортимент;
- номенклатура виробів;
- якість;
- рівень якості;
- абсолютний рівень якості;
- перспективний рівень якості;
- оптимальний рівень якості;
- надійність;
- довговічність;
- ремонтпридатність;
- об'єктивний метод;
- органолептичний метод;
- диференційований метод;
- комплексний метод;
- реалізована продукція;
- незавершене виробництво;
- конкурентоспроможність підприємства;
- конкурентоспроможність.

Демонстраційний матеріал

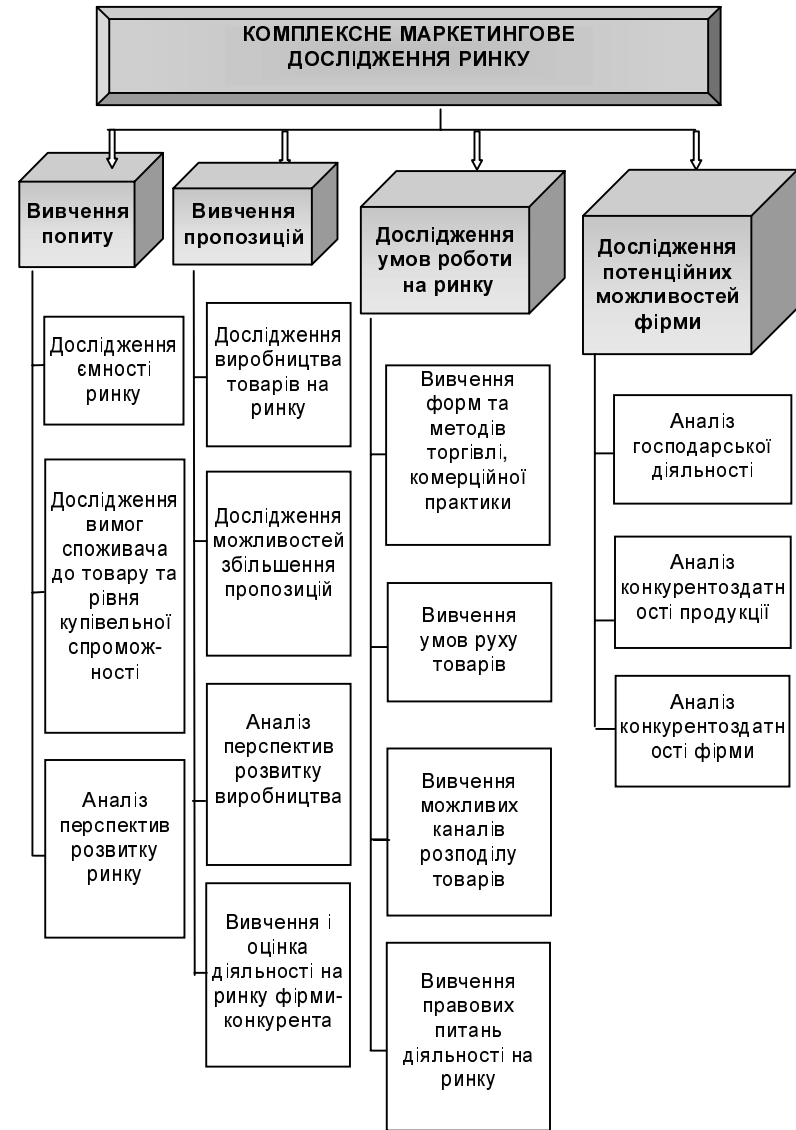

Рисунок 3.1 – Комплексний підхід до дослідження ринку

Контрольні питання:

1. У чому полягають сутність та функції ринку?
2. Які існують види ринків, яким чином вони класифікуються?
3. У чому полягає сутність маркетингу, його концепція та стратегія?
4. Яким чином реалізується комплексний підхід до дослідження ринку?
5. Що розуміється під поняттями якість та конкурентоспроможність продукції (послуг)?
6. Які показники характеризують якість продукції?
7. Якими методами визначається якість продукції?

4. АКТИВИ ТА ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Матеріальні активи.
2. Нематеріальні активи.
3. Об'єкти промислової власності.
4. Об'єкти інтелектуальної власності.
5. Фінансові активи.
6. Фінансова система.
7. Фінансова стратегія підприємства.
8. Фінансові ресурси підприємства.
9. Банківський кредит.
10. Класифікація банківського кредиту.
11. Умови і порядок погашення банківського кредиту.
12. Фінансовий менеджмент.
13. Підприємство на ринку цінних паперів.
14. Розрахунки в господарському обігу підприємства.

Ключові терміни і поняття:

- активи підприємства;
- активи матеріальні;
- активи нематеріальні;
- винахід;
- промисловий зразок;
- раціоналізаторська пропозиція;
- «ноу-хау»;
- товарний знак;
- товарна марка;
- гудвіл;
- патент;
- авторське право;
- активи фінансові;
- пашуальна виплата;
- фінансова система;
- фінансова стратегія підприємства;
- фінанси підприємства;
- фінансові ресурси підприємства;
- банківський кредит;
- короткостроковий кредит;
- довгостроковий кредит;
- короткостроковий кредит;
- забезпечені кредити;
- недостатньо забезпечені кредити;
- незабезпечені кредити;
- терміновий кредит;
- кредит по овердрафту;
- кредитна лінія;
- контокорентний кредит;
- принцип терміновості кредиту;
- принцип зворотності кредиту;
- принцип забезпеченості кредиту;
- принцип платності кредиту;
- порядок погашення кредиту;
- фінансовий менеджмент;
- консервативний портфель цінних паперів;
- агресивний портфель цінних паперів;

- диверсифікування;
- трастова компанія;
- правила, якими має керуватися підприємство-інвестор, вкладаючи свої засоби в цінні папери;
- безготівкові розрахунки;
- розрахунки за товарними операціями;
- розрахунки за нетоварними операціями;
- розрахункові документи;
- платіжні документи;
- комерційні документи;
- готівкові розрахунки.

Демонстраційний матеріал

Рисунок 4.1– Класифікація активів підприємства

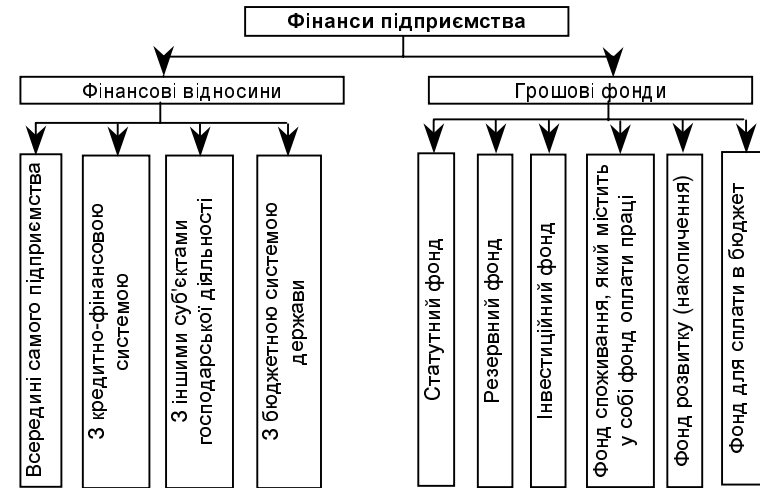

Рисунок 4.2 – Структура фінансів підприємства

Рисунок 4.3 – Структура фінансових ресурсів

Рисунок 4.4 – Види розрахунків в господарській системі підприємства

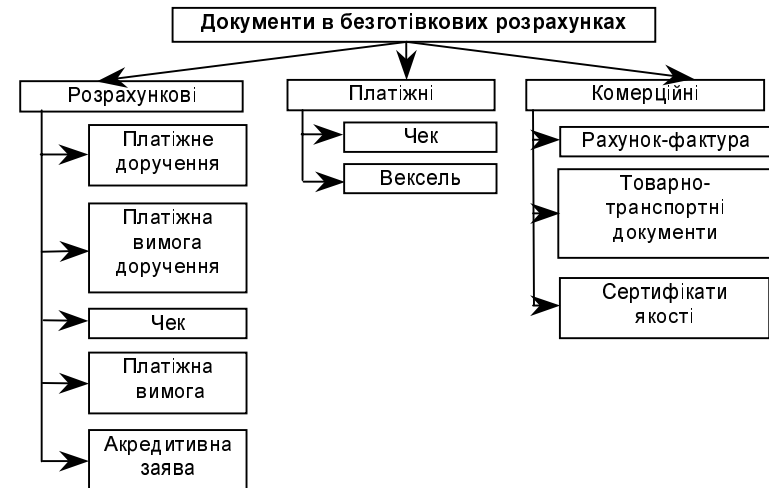

Рисунок 4.5 – Класифікація документів у безготівкових розрахунках

Рисунок 4.6 – Фінансовий менеджмент як система управління фінансами

Контрольні питання:

1. Що таке активи підприємства, та які їх види відомі?
2. Чим відрізняються матеріальні та нематеріальні активи і що до них належить?
3. У чому полягає сутність фінансової системи та фінансів підприємства?
4. Із чого складаються фінансові ресурси підприємства?
5. Чому необхідно кредитування підприємств, які види кредитування існують?
6. У чому полягають особливості банківського кредитування?
7. Які види розрахунків існують в системі господарювання?
8. У чому полягає сутність фінансового менеджменту на підприємстві?
9. Які особливості має діяльність підприємства на ринку цінних паперів?

5. ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Що таке інвестиції, їх види.
2. Класифікація інвестицій.
3. Сутність інноваційної діяльності підприємства.
4. Класифікація інноваційних процесів.
5. Методи оцінки ефективності інвестиційних та інноваційних процесів.
6. Метод за періодом окупності.
7. Метод за обліковою нормою прибутку.
8. Метод за чистою поточною цінністю.
9. Метод за внутрішньою нормою рентабельності.
10. Метод за індексом рентабельності (чи величиною відношення «витрати-надходження»).
11. Метод дисконтування.

Ключові терміни і поняття:

- інвестиції;
- внутрішні інвестиції;
- зовнішні інвестиції;
- прямі інвестиції;
- портфельні інвестиції;
- фінансові інвестиції;
- реальні інвестиції;
- валові капіталовкладання;
- чисті капіталовкладання;
- санація;
- інноваційні процеси;
- технічні нововведення;
- організаційні нововведення;
- економічні нововведення;
- соціальні нововведення;
- юридичні нововведення;
- період окупності;
- чиста поточна цінність;
- внутрішня норма рентабельності.

Контрольні питання:

1. У чому полягає сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємств?
2. Які особливості має інноваційна діяльність підприємств?
3. Які відомі види інвестицій?
4. Які методи використовують для оцінки ефективності втілення інвестицій та інновацій?

6. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Основні засоби, їх складові.
2. Класифікація ОВЗ.
3. Групи ОВЗ, відповідно до системи бухгалтерського обліку.
4. Структура ОВЗ підприємства.
5. Оцінка ОВЗ.
6. Види вартісної оцінки ОВЗ.
7. Показники, що характеризують технічний стан ОВЗ.
8. Узагальнюючі показники, що характеризують ступінь використання ОВЗ.
9. Приватні показники, що характеризують ступінь використання ОВЗ.
10. Види зносу.
11. Види фізичного зносу.
12. Шляхи відшкодування зносу.
13. Призначення поточного ремонту.
14. Призначення капітального ремонту.
15. Амортизація, перерахувати засоби, що амортизуються.
16. Розподіл ОВЗ на групи (для амортизації).
17. Термін корисного використання.
18. Два види амортизації.
19. Види податкової амортизації.
20. Види бухгалтерської амортизації.
21. Прямолінійний метод амортизації.
22. Метод зменшення залишкової вартості.
23. Метод прискореного зменшення залишкової вартості.
24. Кумулятивний метод.
25. Виробничий метод.
26. Шляхи підвищення ефективності використання ОВЗ.
27. Шляхи розширеного відтворення ОВЗ.

Ключові терміни і поняття:

- первісна вартість ОВЗ;
- відновлююча вартість ОВЗ;
- повна вартість ОВЗ;
- середньорічна вартість ОВЗ;
- коефіцієнт оновлення;
- коефіцієнт вибуття;
- коефіцієнт зносу;
- коефіцієнт придатності;
- коефіцієнт змінності;
- фондвіддача;
- фондомісткість;
- фондоозброєність;
- рентабельність ОВЗ;
- коефіцієнт інтенсивного завантаження ОВЗ;
- коефіцієнт екстенсивного завантаження ОВЗ;
- коефіцієнт інтегрального завантаження ОВЗ;
- модернізація.

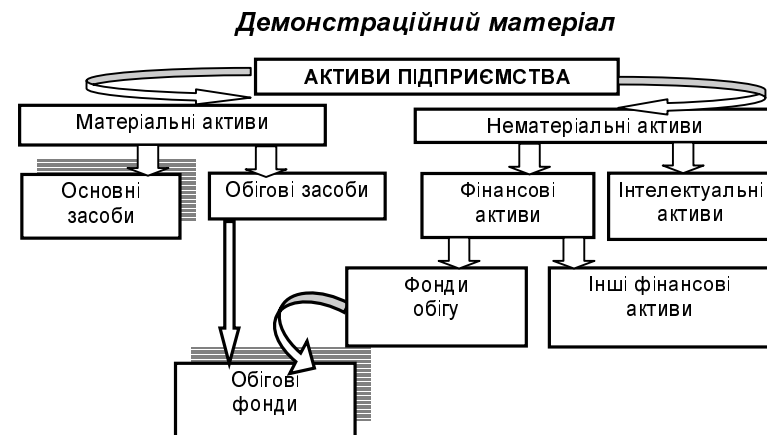

Рисунок 6.1 – Класифікація активів підприємства

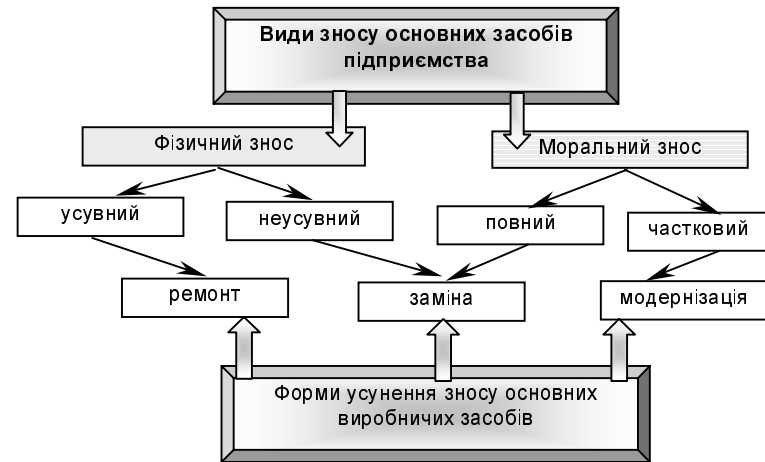

Рисунок 6.2 – Види зносу основних фондів та форми його усунення

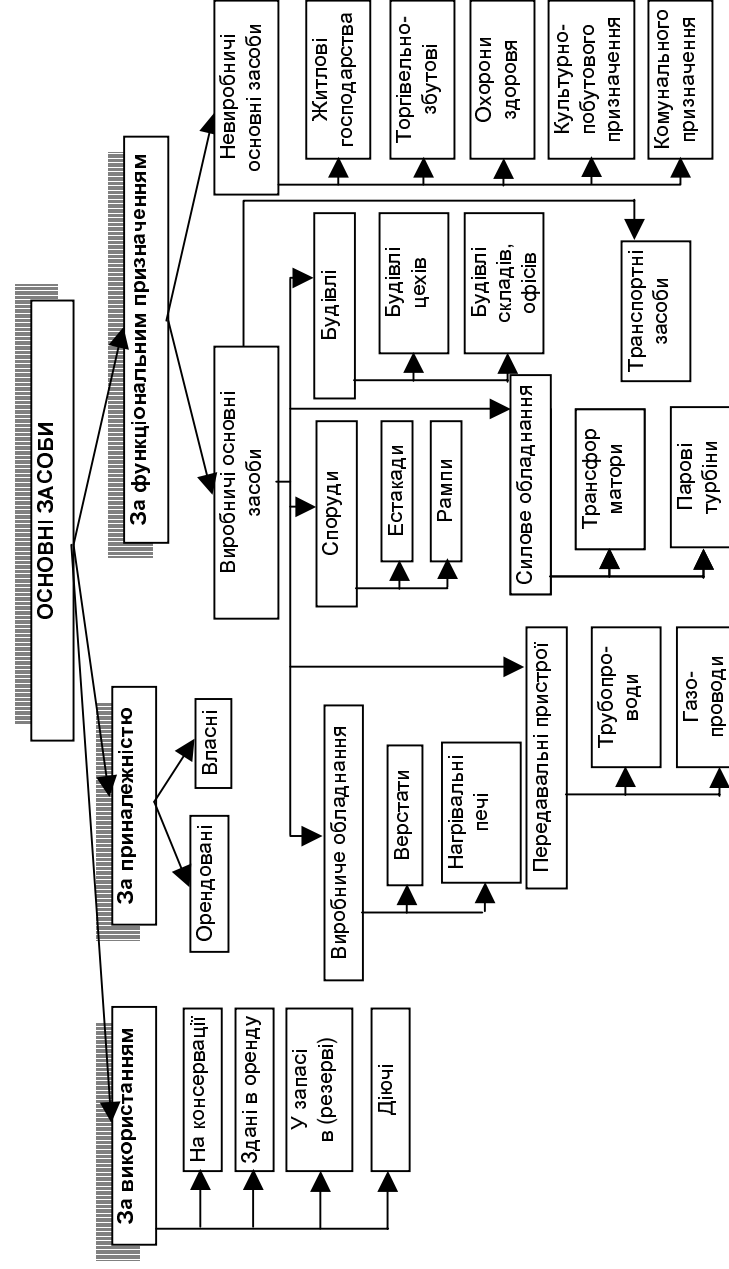

Рисунок 6.3 – Класифікація основних засобів промислових підприємств

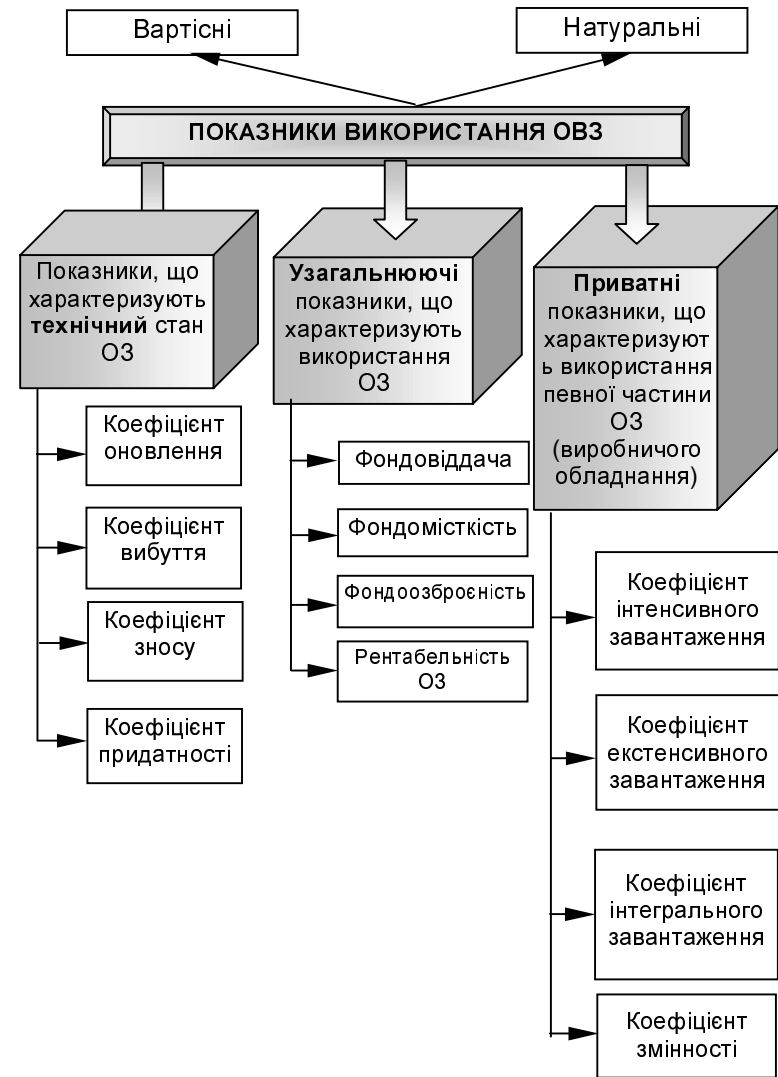

Рисунок 6.4 – Класифікація показників використання основних виробничих засобів

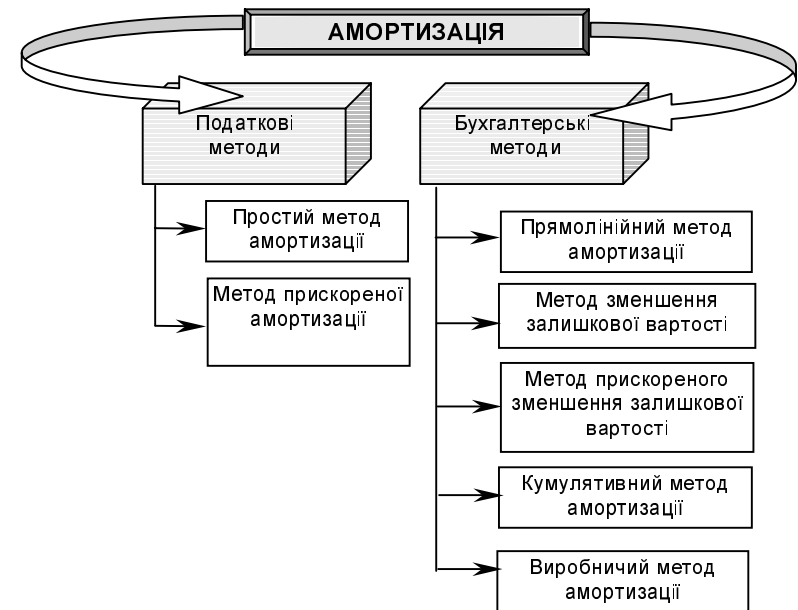

Рисунок 6.5 – Методи амортизації

Задачі для розв'язання

Задача 6.1. За минулий рік підприємство закінчило й ввело в дію такі об'єкти.

Об'єкти	Сума, тис. грн.
Будівля цеху	2 303
Нові верстати	2 216
Електромотори та трансформатори	139
Печі для ТО	875
Електрокари	116
Вимірювальні прилади	151

Визначити величину та структуру нових ОВЗ за групами їхньої класифікації.

Задача 6.2. За минулий рік підприємство закінчило й ввело в дію такі об'єкти.

Об'єкти	Сума, тис. грн.
Будівля цеху	2 353
Нові верстати	2 266
Електромотори і трансформатори	138
Печі для ТО	845
Електрокари	216
Вимірювальні прилади	101

Визначити величину та структуру нових ОВЗ за групами їхньої класифікації.

Задача 6.3. За минулий рік підприємство закінчило й ввело в дію такі об'єкти.

Об'єкти	Сума, тис. грн.
Будівля цеху	6 303
Нові верстати	2 716
Електромотори і трансформатори	189
Печі для ТО	870
Електрокари	136
Вимірювальні прилади	171

Визначити величину та структуру нових ОВЗ за групами їхньої класифікації.

Задача 6.4. Визначити ОЗсер. р. До складу об'єднання (ВО) входять два заводи, загальна вартість їх на початок року – 220 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу – ОЗп.р. – 80 млн. грн.; по 2-му ОЗп.р. – 140 млн. грн. Передбачається введення нових засобів на загальну суму 40 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу ОЗвв – 10 млн. грн., по 2-му заводу – ОЗвв – 30 млн. грн. Передбачається вибуття на загальну суму 14 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу ОЗвб – 4 млн. грн., по 2-му заводу ОЗвб – 10 млн. грн. Введення і вибуття здійснюється поступово.

Введення. По 1-му заводу – у березні 40%, а у липні 60% від вартості засобів, що вводяться; по 2-му заводу – у квітні 20% від вартості засобів, що вводяться, у вересні 80% від вартості засобів, що вводяться.

Вибуття. По 1-му заводу – у березні –20% від вартості засобів, що виводяться, у червні 40% від вартості засобів, що виводяться, в серпні також 40%; по 2-му заводу в березні 20% від вартості засобів, що виводяться, у червні 40% від вартості засобів, що виводяться, в жовтні також 40%.

Задача 6.5. Визначити ОЗсер. р. До складу об'єднання (ПО) входять два заводи, загальна вартість їх на початок року – 210 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу – ОЗп.р. – 60 млн. грн.; по 2-му ОЗп.р. – 150 млн. грн. Передбачається введення нових засобів на загальну суму 42 млн. грн., у т.ч. по першому заводу ОЗвв – 19 млн. грн., по 2-му заводу – ОЗвв – 23 млн. грн. Передбачається вибуття на загальну суму 12 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу ОЗвиб – 6 млн. грн., по 2-му заводу ОЗвиб – 6 млн. грн. Введення і вибуття здійснюється поступово.

Введення. По 1-му заводу – у березні 40%, а у липні 60% від вартості засобів, що вводяться; по 2-му заводу – у квітні 20% від вартості засобів, що вводяться, у вересні 80% від вартості засобів, що вводяться.

Вибуття. По 1-му заводу – у березні –20% від вартості засобів, що виводяться, у червні 40% від вартості засобів, що виводяться, в серпні також 40%; по 2-му заводу в березні 20% від вартості засобів, що виводяться, у червні 40% від вартості засобів, що виводяться, в жовтні також 40%.

Задача 6.6. Визначити ОЗсер.р. До складу об'єднання (ПО) входять два заводи, загальна вартість їх на початок року – 320 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу – ОЗп.р. – 180 млн. грн.; по 2-му ОЗп.р. – 140 млн. грн. Передбачається введення нових засобів на загальну суму 40 млн. грн., у т.ч. по першому заводу ОЗвв – 10 млн. грн., по 2-му заводу – ОЗвв – 30 млн.грн. Передбачається вибуття на загальну суму 14 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу ОЗвиб – 4 млн. грн., по 2-му заводу ОЗвиб – 10 млн. грн. Введення і вибуття здійснюється поступово.

Введення. По 1-му заводу – у березні 40%, а у липні 60% від вартості засобів, що вводяться; по 2-му заводу – у квітні 20% від вартості засобів, що вводяться, у вересні 80% від вартості засобів, що вводяться.

Вибуття. По 1-му заводу – у березні –20% від вартості засобів, що виводяться, у червні 40% від вартості засобів, що виводяться, в серпні також 40%; по 2-му заводу в березні 20% від вартості засобів, що виводяться, у червні 30% від вартості засобів, що виводяться, в жовтні також 50%.

Задача 6.7. До складу об'єднання входять 2 заводи. Загальна вартість їх ОЗ на початок року 200 млн. грн., у тому числі по 1-му заводу – 120 млн. грн.; по 2-му заводу – 80 млн. грн.

Передбачається введення нових засобів на загальну суму 25 млн. грн. у т.ч. по 1-му заводу – на 10 млн. грн., по 2-му заводу – на 15 млн. грн.

Передбачається виведення ОЗ на загальну суму 10 млн. грн., у т.ч. по першому заводу – 4 млн. грн., по другому заводу – 6 млн. грн.

Введення і вибуття здійснюється поступово.

Введення: по 1-му заводу: у травні 60% від вартості, що вводяться ОЗ, у листопаді 40% від вартості, що вводяться; по 2-му заводу: у березні 30% від вартості, що вводяться ОЗ, у серпні 70% від вартості ОЗ.

Вибуття: по 1-му заводу: у червні 10% від вартості виведених ОЗ, у жовтні 25% від вартості виведених ОЗ, а у грудні 65%; по 2-му заводу: у липні 15% від вартості виведених ОЗ, у грудні 85% від вартості виведених ОЗ.

Визначити ОЗсер.р. для двох заводів.

Задача 6.8. До складу об'єднання входять 2 заводи. Загальна вартість їх ОЗ на початок року 255 млн. грн., у тому числі по 1-му заводу – 155 млн. грн.; по 2-му заводу – 100 млн. грн.

Передбачається введення нових засобів на загальну суму 87 млн. грн. у т.ч. по 1-му заводу – на 17 млн. грн., по 2-му заводу – на 70 млн. грн.

Передбачається виведення ОЗ на загальну суму 60 млн. грн., у т.ч. по першому заводу – 40 млн. грн., по другому заводу – 20 млн. грн.

Введення і вибуття здійснюється поступово.

Введення: по 1-му заводу: у травні 65% від вартості, що вводяться ОЗ, у листопаді 35% від вартості, що вводяться; по 2-му заводу: у березні 20% від вартості, що вводяться ОЗ, у серпні 80% від вартості ОЗ.

Вибуття: по 1-му заводу: у червні 15% від вартості виведених ОЗ, у жовтні 25% від вартості виведених ОЗ, а у грудні 60%; по 2-му заводу: у липні 55% від вартості виведених ОЗ, у грудні 45% від вартості виведених ОЗ.

Визначити ОЗсер.р. для двох заводів.

Задача 6.9. До складу об'єднання входять 2 заводи. Загальна вартість їх ОЗ на початок року 177 млн. грн., у тому числі по 1-му заводу – 127 млн. грн.; по 2-му заводу – 50 млн. грн.

Передбачається введення нових засобів на загальну суму 31 млн. грн. у т.ч. по 1-му заводу – на 11 млн. грн., по 2-му заводу – на 20 млн. грн.

Передбачається виведення ОЗ на загальну суму 50 млн. грн., у т.ч. по 1-му заводу – 34 млн. грн., по 2-му заводу – 16 млн. грн.

Введення і вибуття здійснюється поступово.

Введення: по 1-му заводу: у травні 25% від вартості, що вводяться ОЗ, у листопаді 75% від вартості, що вводяться; по 2-му заводу: у березні 41% від вартості, що вводяться ОЗ, у серпні 59% від вартості ОЗ.

Вибуття: по 1-у заводу: у червні 15% від вартості виведених ОЗ, у жовтні 55% від вартості виведених ОЗ, а у грудні 30%; по 2-му заводу: у липні 10% від вартості виведених ОЗ, у грудні 90% від вартості виведених ОЗ.

Визначити ОЗ сер.р. для двох заводів.

Задача 6.10. Визначити ОЗсер.р. Вартість на початок року – 62,4 млн. грн. Намічено ввести в експлуатацію нові виробничі засоби у лютому 4 млн. грн., у березні 22 млн. грн.. Вартість ОВЗ, намічених до вибуття з листопада місяця – 18 млн. грн.

Задача 6.11. Визначити ОЗсер.р. Вартість на початок року – 60 млн. грн. Намічено ввести в експлуатацію нові виробничі засоби у липні 50 млн. грн. Вартість ОВЗ, намічених до вибуття з листопада місяця – 94 млн. грн.

Задача 6.12. Визначити ОЗсер.р. Вартість на початок року – 88,1 млн. грн. Намічено ввести в експлуатацію нові виробничі засоби у травні 4 млн. грн., у березні 36 млн. грн. Вартість ОВЗ, намічених до вибуття з вересня місяця – 14 млн. грн.

Задача 6.13. Визначити ОЗсер.р. Вартість на початок року – 57 млн. грн. Намічено ввести в експлуатацію нові виробничі засоби у липні 537 млн. грн. Вартість ОВЗ, намічених до вибуття з листопада місяця – 978 тис. грн.

Задача 6.14. Визначити ОЗср.р. Вартість на початок року – 67,2 млн. грн. Намічено ввести в експлуатацію нові виробничі засоби у лютому 14 млн. грн., у червні 27 млн. грн. Вартість ОВЗ, намінених довибуття з жовтня місяця – 8 млн. грн.

Задача 6.15. Визначити залишкову вартість офісного обладнання. Первісна вартість – 350 тис. грн., термін використання – 4 роки. Метод податковий.

Задача 6.16. Визначити залишкову вартість козлового крану. Первісна вартість – 112 тис. грн., термін використання – 3 роки. Метод податковий.

Задача 6.17. Визначити залишкову вартість ролика конвеєрного. Первісна вартість – 730 тис. грн., термін використання – 2 роки. Метод податковий.

Задача 6.18. Визначити залишкову вартість споруди цеха. Первісна вартість – 112 млн. грн., термін використання – 2 роки. Метод податковий.

Задача 6.19. Визначити показники використання ОЗ. Вихідні дані, що характеризують роботу підприємства за рік, подані в таблицях. Динаміка руху основних засобів така:

ОЗ на поч. року, тис.грн.	Введено ОЗ, тис. грн.				Вибуло ОЗ, тис. грн.			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
18	0,7	1,2	1,4	0,8	0,2	–	0,5	1,0

Підприємство випускає три різновиди продукції:

Виріб	Річний випуск, шт.	Ціна, тис. грн.
A	15	2,0
B	10	1,5
C	20	0,8

Задача 6.20. Визначити показники фондівддачі і фондомісткості. Машинобудівний завод випускає в рік виробів А у кількості 80 000 штук, В – 23 000 штук, С – 30 000 штук. Оптова ціна кожного виробу відповідно 5; 7,5; 10 тис. грн. Середньорічна вартість ОЗ заводу складає 65 млн. грн.

Задача 6.21. Первісна вартість основних засобів цеху – 200 млн. грн. Протягом року передбачається введення нового обладнання: з 1 березня на 55 млн. грн., з 1 вересня – 30 млн. грн. і виведення з експлуатації основних засобів: з 1 лютого – 10 млн. грн., з 1 жовтня – 5 млн. грн. середньооблікова чисельність працівників – 100 чол.

Визначити: середньорічну вартість ОЗ і фондоозброєності праці.

Задача 6.22. Два підприємства виробляють однотипну продукцію і мають такі показники роботи за рік.

Показники	Заводи	
	1	2
Середньорічна вартість ОВЗ, грн.	50 000	90 000
Чисельність працівників, чол.	50	70
Виріток продукції на одного працівника, грн/чол-рік	9 800	7 000

Визначити показники фондовіддачі й фондоозброєності. Зробити висновок.

Задача 6.23. На ділянці механічного цеху встановлено 800 одиниць устаткування. У 1-у зміну з них працювало 600, в 2-у – 500 і в 3-ю – 200 одиниць.

Визначити коефіцієнт змінності й частку фактично працюючого устаткування в складі всього встановленого.

Задача 6.24. Визначити коефіцієнт змінності за групами устаткування й у цілому по ділянці.

Устаткування	Усього на ділянці, од.	Працювало за змінами, од.		
		I	II	III
Фрезерні верстати	10	8	6	2
Свердильні верстати	30	24	22	8
Шліфувальні верстати	16	6	4	2
Усього	56	38	32	12

Задача 6.25. У звітному році машинобудівний завод випустив продукції на 380 млн. грн., при цьому фондовіддача склала 1,4 грн. У плановому році випуск продукції має зрости на 30 млн. грн., а середньорічна вартість ОЗ знизитись на 25 млн. грн. Визначити планову фондовіддачу.

Задача 6.26. За даними роботи двох підприємств визначити фондовіддачу, фондомісткість та фондоозброєність праці. Вказати, на якому підприємстві краще використовуються ОВЗ.

Показники	Маш. підпр.	ВО
Валова (товарна) продукція в порівнянних цінах, тис. грн.	47 800	11 236
Середньорічна вартість ОВЗ, тис. грн.	50 940	6 739
Середньооблікова чисельність робітників у 1-у зміні, чол.	1 350	600

Задача 6.27. У механічному цеху встановлено 500 одиниць устаткування, у тому числі придатного устаткування – 490 одиниць; діючого – 485 одиниць. У першу зміну працює – 480 одиниць; у другу – 350. Визначити коефіцієнт використання придатного, встановленого устаткування і коефіцієнт змінності устаткування.

Задача 6.28. Визначити коефіцієнт змінності роботи устаткування механічного цеху, якщо в цеху встановлено 200 верстатів. За звітний період було 74 робочих днів, тривалість 8 год. Усього відпрацьовано 188 300 станко-годин.

Задача 6.29. Визначити коефіцієнт екстенсивного використання устаткування механічного цеху. Протягом року робота велася в 2 зміни по 8 годин. На проведення ремонтів передбачалося 5 % календарного фонду часу. За різними причинами мали місце простой устаткування – 159 год. У році 366 днів, святкових і вихідних 113 дн.

Задача 6.30. Розрахувати коефіцієнт використання устаткування за продуктивністю (коефіцієнт інтенсивного використання). Середньорічна потужність підприємства 3 060 шт. виробів. Фактичний фонд часу роботи устаткування 3 480 год. Норма часу на виготовлення виробу – 1,5 години, процент виконання норм – 125%.

Задача 6.31. На початок року основні засоби (ОЗ) підприємства склали 1 800 тис. грн. протягом року планується ввести ОЗ: у березні – 180 тис. грн., а в червні – 100 тис. грн.

Планується вибуття: у лютому – 84 тис. грн., у червні – 20 тис. грн. Норма амортизації встановлена в розмірі 15%. Визначити залишкову вартість ОЗ на 2-й рік експлуатації.

Задача 6.32. Випуск продукції заводу за 2001 р. склав 16 800 тис. грн. У результаті поліпшення використання тих же ОЗ випуск продукції в 2002 збільшиться на 8%, а фондомісткість продукції знизиться на 25%. Визначте фондомісткість, фондівдачу й випуск продукції в 2001, 2002 році. Середньорічна вартість ОВЗ у звітному періоді 5 000 тис. грн.

Задача 6.33. У звітному році машинобудівний завод випустив продукції на 180 тис. грн., при цьому фондівдачу склала 4 грн. у рік. У плановому році випуск продукції має зрости на 12 тис. грн., а планова вартість ОЗ знизиться на 18 тис. грн. Визначити планову фондівдачу.

Задача 6.34. Визначити приватні показники ефективності використання ОЗ цеху, якщо відомо, що в цеху встановлено 100 верстатів, з них у першу зміну працювали всі, у другу – тільки 50% установлених верстатів. Дійсний річний фонд роботи одного верстата дорівнює 4000 годин. Режим роботи цеху – 2 зміни. Тривалість зміни – 8 годин. Число робочих днів у році – 260, річний обсяг випуску верстатів складає 280 тис. шт., при виробничій потужності цеху – 310 тис. шт.

Задача 6.35. Визначити середньорічну вартість ОВЗ, якщо величина основних виробничих засобів на початок року 460 тис. грн., вартість введених у травні основних засобів 15 тис. грн., а вартість виведених застарілих ОВЗ – у вересні 9 000 грн.

Задача 6.36. У звітному році машинобудівний завод випустив продукцію на 470 тис. грн., при цьому фондівдачу склала 1,9 грн. У плановому році випуск продукції має зрости на 55 тис. грн., а середньорічна вартість ОЗ знизиться на 25 тис. грн. Визначити планову фондівдачу.

Задача 6.37. У результаті скорочення простоїв устаткування по організаційно-технічним причинам, а також поліпшення якості його ремонту і тех. обслуговування за 2000 р., цех перевиконав план виробництва на 14% і випустив фактично понад план продукції на 210 тис. грн. Середньорічна вартість ОВЗ цеху за 2000 р. склала 500 тис. грн., 1999 – 510 тис. грн. Визначити планову і фактичну фондвіддачу і фондомісткість.

Задача 6.38. Визначити показники використання основних виробничих засобів цеха. Дані з виробничо-господарської діяльності цеху за 3 роки наведені в таблиці.

Показники		Річний звіт		
		Рік		
		1-й	2-й	3-й
1	Товарна продукція цеху, тис. грн.	25	27	30
2	Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	8,5	8,9	10,5
3	Чисельність ПВП, чел.	1 000	990	1 020

Задача 6.39. Визначити середньорічну вартість основних виробничих засобів підприємства. У склад підприємства входять 3 заводи.

Показники	Термін вводу і виведення	Вартість ОВЗ, грн.
1. Вартість ОВЗ на початок року:		
по 1 заводу	—	28 000 000
по 2 заводу	—	1 600 000
по 3 заводу	—	1 000 000
2. Введено в дію ОВЗ:		
по 1 заводу	Березень	22 000
по 2 заводу	Липень	38 000
по 3 заводу	Листопад	24 000
3. Виведено з дії ОВЗ:		
по 1 заводу	Лютий	45 000
по 2 заводу	Червень	26 000
по 3 заводу	Грудень	12 000

Задача 6.40. Проаналізувати роботу двох підприємств-конкурентів, які виготовляють однотипну продукцію, за показниками використання основних виробничих засобів (фондовіддача, фондоозброєність). Зробити висновки з ефективності роботи підприємств.

Показники		Підприємства	
		1	2
1	Товарна продукція цеха, грн.	28 275 000	19 200 000
2	Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	12 012 000	3 813 000
3	Чисельність ПВП, чол. У тому числі робітників	5 655 4 072	1 600 1 184

Задача 6.41. Визначити структуру основних виробничих засобів підприємства на початок і кінець року. Розрахувати річну фондовіддачу, якщо товарна продукція за рік склала 1 580 000 грн.

Склад ОВЗ підприємства за групами, їх вартість на початок року і зміни протягом року наведені в таблиці.

Групи ОВЗ	Вартість ОВЗ	
	На початку року	Зміни
1 Будівлі	340 600	–
2 Споруди	60 500	–
3 Передавальні пристрої	35 000	+320
4 Робочі машини і обладнання	379 480	+28 170
5 Силові машини і обладнання	26 270	–330
6 Вимірювальні прилади	20 000	–500
7 Обчислювальні прилади	26 337	+1 820
8 Транспортні засоби	29 570	–1 000
9 Інші ОВЗ	26 700	–1 200

Задача 6.42. Обсяг валової продукції підприємства за рік – 57 тис. грн. Основні засоби на початок року склали 28 тис. грн., у грудні вводяться – на 4,2 тис. грн., а з 1 липня вибувають – на 1,6 тис. грн.

У цеху нараховується 60 верстатів. У добу вони працюють так: 40 верстатів – у три зміни, 8 верстатів – у дві зміни, 5 верстатів – в одну зміну.

Визначити фондовіддачу, фондомісткість і коефіцієнт змінності обладнання.

Задача 6.43. Визначити фондівдачу і фондомісткість на підставі таких даних:

Річний обсяг валової продукції	20 100 тис. грн.
Вартість основних засобів на початок року	6 000 тис. грн.
У жовтні вводяться основні засоби на суму	480 тис. грн.
1 серпня вводяться основні засоби на суму	520 тис. грн.
У травні вибувають основні засоби на суму	340 тис. грн.

Задача 6.44. Визначити середньорічну вартість і структуру основних засобів цеху на початок і кінець року, коефіцієнти оновлення, вибуття та приросту основних засобів.

Вихідні дані (в мільйонах гривень).

Основні засоби	На початок року	Введені		Вибувають	
		1/IV	1/VII	1/VI	1/IX
Будівлі	450	45	–	20	–
Споруди	80	–	25	–	–
Силові обладнання	105	28	20	12	–
Робоче обладнання	180	90	–	–	30
Засоби автоматизації	85	–	14	–	–
Транспортне обладнання	43	–	18	–	3
Інструмент	24	6	–	8	–
Інші	6	–	–	–	–

Задача 6.45. Вартість основних засобів на початок планового року складає 2 660 тис. грн. У березні планується введення в експлуатацію основних засобів на суму 220 тис. грн. 1 серпня планується вилучення основних засобів на суму 160 тис. грн.

Визначити середньорічну вартість основних засобів і вартість основних засобів на кінець планового року.

Задача 6.46. Визначити зріст фондоозброєності праці, якщо середньорічна вартість основних виробничих засобів – 8,5 млн. грн., кількість продукції – 14,2 млн. грн., виробіток на одного робітника – 35 тис. грн. (звітний рік). У плановому році передбачено збільшити випуск продукції на 0,2 млн. грн., а виробіток продукції на одного робітника – на 3 тис. грн.

Задача 6.47. Перелік основних виробничих засобів на підприємстві подано в таблиці.

Основні засоби	На початок року	На кінець року
1	2	3
1 Будівлі, споруди, їх структурні компоненти і пристрої, в тому числі житлові будинки та їх частини (квартири та місця загального користування)	82 460	88 920
2 Автомобільний транспорт і вузли (запасні частини) до нього; меблі., інше конторське (офісне) обладнання, пристрої і приладдя до нього	62500	68450
3 Будь-які інші основні засоби	22 300	26 540
4 Машини для автоматичної обробки інформації, інформаційні системи, телефони, мікрофони і рації	12 2360	124 030

Валова продукція – 522 400 тис. грн.

Визначити: структуру основних виробничих засобів на початок і кінець року; коефіцієнт оновлення основних засобів на кінець року; показники фондівдачі й фондомісткості за валовою продукцією; амортизаційні відчислення на кінець і початок року.

Задача 6.48. Розрахувати необхідні показники. Проаналізувати фондівдачу основних засобів і нематеріальних активів.

Показники	Період	
	базисний	плановий
Валова продукція, тис. грн.	160 600	188 600
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	80 200	90 200
Середньорічна вартість нематеріальних активів, тис. грн.	2 220	2 840

Задача 6.49. Підприємство придбало споруду цеху первісною вартістю 356 150 грн. Ліквідаційна вартість споруди після її експлуатування за попередніми оцінками може скласти 15 000 грн. передбачуваний термін використання складе 5 років. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через п'ять років використання (методом прямолінійного списання).

Задача 6.50. Підприємство придбало комп'ютерне обладнання первісною вартістю 356 150 грн. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 15 000 грн. Передбачуваний термін використання складе 5 років. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через п'ять років (методом зменшення залишкової вартості).

Задача 6.51. Підприємство придбало виробниче обладнання первісною вартістю 356 150 грн. Передбачуваний термін використання складе 5 років. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через п'ять років (методом прискореного зменшення залишкової вартості).

Задача 6.52. Підприємство придбало виробниче устаткування первісною вартістю 356 150 грн. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 15 000 грн. Передбачуваний термін використання складе 5 років. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через п'ять років (кумулятивним методом).

Задача 6.53. Підприємство придбало споруду цеху первісною вартістю 300 000 грн. Ліквідаційна вартість споруди після її експлуатування за попередніми оцінками може скласти 10 000 грн. передбачуваний термін використання складе 5 років. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через п'ять років (методом прямолінійного списання).

Задача 6.54. Підприємство придбало комп'ютерне обладнання первісною вартістю 330 000 грн. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 10 000 грн. Передбачуваний термін використання складе 4 роки. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через чотири роки (методом зменшення залишкової вартості).

Задача 6.55. Підприємство придбало виробниче обладнання первісною вартістю 330 000 грн. Передбачуваний термін використання складе 4 роки. Розрахуйте амортизаційні відрахування, залишкову вартість через чотири роки методом прискореного зменшення залишкової вартості.

Задача 6.56. Підприємство придбало виробниче устаткування первісною вартістю 330 000 грн. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 10 000 грн. Передбачуваний термін використання складе 4 роки. Розрахуйте амортизаційні відрахування залишкову вартість через чотири роки кумулятивним методом.

Задача 6.57. Підприємство придбало револьверний верстат первісною вартістю 330 000 грн. Загальний розрахунковий обсяг виробництва визначений підприємством в розмірі 1 660 000 одиниць. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 10 000 грн. Фактичний обсяг виробництва за роками: 1-ий – 320 000, 2-ий – 400 000, 3-ій – 350 000, 4-ий – 280 000, 5-ий – 250 000 од. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через чотири роки виробничим методом.

Задача 6.58. Підприємство придбало споруду цеху первісною вартістю 648 000 грн. Планується продати споруду через три роки за ціною не нижче ніж $\frac{1}{3}$ від первісної вартості. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через три роки прямолінійним методом (методом прямолінійного списання).

Задача 6.59. Підприємство придбало офісні меблі первісною вартістю 64 800 грн. Ліквідаційна вартість споруди після її експлуатування за попередніми оцінками може скласти 6 160 грн. Передбачуваний термін використання складе 3 роки. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через три роки кумулятивним методом.

Задача 6.60. Підприємство придбало виробниче обладнання первісною вартістю 6 480 000 грн. Загальний розрахунковий обсяг виробництва визначений підприємством в розмірі 72 000 од. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 20 160 грн. Фактичний обсяг виробництва за роками: 1-ий – 20 000, 2-ий – 26 000, 3-ій – 26 000. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через три роки виробничим методом.

Задача 6.61. Підприємство придбало комп'ютерне обладнання первісною вартістю 36 480 грн. Ліквідаційна вартість обладнання після його експлуатування за попередніми оцінками може скласти 2 160 грн. Передбачуваний термін використання складе 3 роки. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через три роки методом зменшення залишкової вартості.

Задача 6.62. Підприємство придбало автомобіль ВАЗ первісною вартістю 26 480 грн. Передбачуваний термін використання складе 3 роки. Розрахуйте амортизаційні відрахування і залишкову вартість через три роки методом прискореного зменшення залишкової вартості.

Задача 6.63. Визначити залишкову вартість офісного обладнання. Первісна вартість – 650 тис. грн., термін використання – 4 роки. Метод податковий.

Задача 6.64. Визначити залишкову вартість козлового крану. Первісна вартість – 412 тис. грн., термін використання – 3 роки. Метод податковий.

Задача 6.65. Визначити залишкову вартість ролика конвеєрного. Первісна вартість – 880 тис. грн., термін використання – 2 роки. Метод податковий.

Формули для розв'язання задач

1 Первісна вартість основних засобів:

$$OZ_{\text{ПЕРВ}} = B_{\text{ПРИДБ}} + B_{\text{ДОСТ}} + B_{\text{МОНТ}} + B_{\text{ІН}},$$

де $OZ_{\text{ПЕРВ}}$ – первісна вартість основних засобів, грн.;

$B_{\text{ПРИДБ}}$ – ціна придбання устаткування, грн.;

$B_{\text{ДОСТ}}$ – транспортні витрати на доставку устаткування, грн.;

$B_{\text{МОНТ}}$ – витрати на монтаж засобів, грн.;

$B_{\text{ІН}}$ – інші витрати, пов'язані з введенням до дії коштів праці, грн..

2 Залишкова вартість:

$$OZ_{\text{ЗАЛ}} = OZ_{\text{ПЕРВ}} - B_{\text{ЗН}},$$

де $B_{\text{ЗН}}$ – вартість зносу ОЗ, грн.

3 Балансова вартість групи основних засобів на початок звітного періоду:

$$OZ_{\text{Б}(a)} = OZ_{\text{Б}(a-1)} + B_{\text{Б}(a-1)} + OZ_{\text{В}(a-1)} - AB_{\text{(a-1)}},$$

де $OZ_{\text{Б}(a)}$ – балансова вартість групи на початок звітного періоду, грн.;

$OZ_{\text{Б}(a-1)}$ – балансова вартість групи на початок періоду, що передував звітному, грн.;

$B_{\text{Б}(a-1)}$ – сума витрат, понесених на придбання основних засобів, здійснення капітального ремонту, реконструкцій, модернізацій та інших поліпшень основних засобів протягом періоду, що передував звітному, грн.;

$OZ_{\text{В}(a-1)}$ – сума виведених з експлуатації основних засобів протягом періоду, що передував звітному, грн.;

$AB_{\text{(a-1)}}$ – сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у періоді, що передував звітному, грн.

4 Середньорічна вартість:

$$\text{фактична} - OZ_{СЕР.Р.}^{ФАКТ} = \frac{OZ_{ПР} + OZ_{КР}}{2};$$

$$\text{планова} - OZ_{СЕР.Р.}^{ПЛ} = OZ_{ПР} + \frac{OZ_{ВВ} \times n1}{12} - \frac{OZ_{ВИБ} \times n2}{12},$$

де $OZ_{ПР}$ – вартість ОЗ на початок року, грн.;

$OZ_{КР}$ – вартість ОЗ в кінці року, грн.;

$OZ_{ВВ}$ – вартість ОЗ, введених в плановий період, грн.;

$OZ_{ВИБ}$ – вартість ОЗ виведених в плановому періоду, грн.;

$n1$ – кількість місяців від дати введення ОВЗ до кінця року;

$n2$ – кількість місяців від дати виведення ОВЗ до кінця року.

5 Коефіцієнт оновлення:

$$K_{ОНОВ} = \frac{OZ_{ВВЕД}}{OZ_{ПЕРВ_КР}},$$

де $OZ_{ВВЕД}$ – вартість введених основних засобів, грн.;

$OZ_{ПЕРВ_КР}$ – первісна вартість всіх основних засобів на кінець року, грн.

6 Коефіцієнт вибуття:

$$K_{ВИБ} = \frac{OZ_{ВИБ}}{OZ_{ПЕРВ_ПР}},$$

де $OZ_{ВИБ}$ – вартість основних засобів, що вибули, грн.;

$OZ_{ПЕРВ_ПР}$ – первісна вартість всіх основних засобів на початок року, грн..

7 Коефіцієнт зносу:

$$K_{\text{ЗН}} = \frac{O\text{З}_{\text{ЗН}}}{O\text{З}_{\text{ПЕРВ_ПР}}},$$

де $O\text{З}_{\text{ЗН}}$ – вартість зносу, грн.

8 Коефіцієнт придатності:

$$K_{\text{ПРИД}} = \frac{O\text{З}_{\text{ЗАЛ}}}{O\text{З}_{\text{ПЕРВ_КР}}} = \frac{O\text{З}_{\text{ПЕРВ_ПР}} - O\text{З}_{\text{ЗН}}}{O\text{З}_{\text{ПЕРВ_КР}}},$$

де $O\text{З}_{\text{ЗАЛ}}$ – недоамортизована вартість основних засобів, грн..

9 Коефіцієнт приросту:

$$K_{\text{ПР}} = \frac{O\text{З}_{\text{К.Р.}}}{O\text{З}_{\text{П.Р.}}}$$

10 Фондовіддача:

$$F_{\text{В}} = \frac{\text{ВП}}{O\text{З}_{\text{СЕР_Р}}},$$

де $O\text{З}_{\text{СЕР_Р}}$ – середньорічна вартість основних засобів, грн.;
ВП – випуск продукції у вартісному вираженні, грн..

11 Фондоозброєність:

$$F_{\text{О}} = \frac{O\text{З}_{\text{СЕР_Р}}}{P_{\text{СЕР_Р}}},$$

де $P_{\text{СЕР_Р}}$ – середньооблікова чисельність працівників, роб.

12 Фондомісткість:

$$F_M = \frac{OЗ_{СЕР-Р}}{ВП} = \frac{1}{F_B}.$$

13 Рентабельність основних виробничих засобів:

$$R_{OЗ} = \frac{\Pi_{OP}}{OЗ_{СЕР.Р.}} * 100\%$$

де Π_{OP} – операційний прибуток або прибуток від основної діяльності, грн.

14 Коефіцієнт екстенсивного завантаження:

$$K_{EK} = \frac{F_{\Phi}}{F_{E\Phi}},$$

де F_{Φ} – фактично відпрацьований час, год.;
 $F_{E\Phi}$ – ефективний фонд часу роботи обладнання.

15 Коефіцієнт інтенсивного завантаження:

$$K_{INT} = \frac{N_{ФАКТ}}{N_{ПОТ}},$$

де $N_{ПОТ}$ – потенційно можливий випуск продукції, грн.;
 $N_{ФАКТ}$ – фактичний випуск продукції, грн.

16 Інтегральний коефіцієнт:

$$K_{ИНТЕГР} = K_{EK} \times K_{INT}.$$

17 Коефіцієнт змінності:

$$K_{3M} = \frac{M_1 + M_2 + M_3}{M_0},$$

де M_1, M_2, M_3 – кількість фактично задіяного обладнання відповідно у першу, другу та третю зміни, од.;
 M_0 – кількість встановленого обладнання, од..

18 Прямолінійний метод (метод прямолінійного списання):

$$OZ_{3AL_i} = OZ_{BAL_{i-1}} - AB_i;$$

$$AB_i = \frac{OZ_{ПЕРВ} - OZ_{ЛИКВ}}{T_{К.В}},$$

де AB_i – амортизаційні відрахування, грн.;
 $OZ_{ПЕРВ}$ – первісна вартість основних засобів, грн.;
 $OZ_{ЛИКВ}$ – ліквідаційна вартість основних засобів, грн.;
 OZ_{3AL_i} – залишкова вартість основних засобів, грн.;
 $OZ_{BAL_{i-1}}$ – балансова вартість основних засобів, грн.;
 AB_i – амортизаційні відрахування в певному періоді, грн.;
 $T_{К.В}$ – термін корисного використання основних засобів, рік.

19 Метод зменшення залишкової вартості:

$$OZ_{3AL_i} = OZ_{BAL_{i-1}} - AB_i;$$

$$AB_i = OZ_{бал_i} \times N_A;$$

$$N_A = (1 - T_{К.В.})^{\sqrt{\frac{OZ_{ЛИКВ}}{OZ_{ПЕРВ}}}} \times 100\%,$$

де N_A – річна норма амортизації, %;
 $T_{К.В.}$ – кількість років корисного використання об'єкта.

20 Метод прискорення зменшення залишкової вартості:

$$OZ_{ЗАЛ_i} = OZ_{БАЛ_{i-1}} - АВ_i;$$

$$АВ_i = 2 \times N_A \times OZ_{БАЛ};$$

$$N_A = \frac{100\%}{T_{К.В.}},$$

де $OZ_{БАЛ}$ – балансова вартість, грн.;
 $АВ_i$ – амортизаційні відрахування, грн.

21 Кумулятивний метод:

$$OZ_{ЗАЛ_i} = OZ_{БАЛ_{i-1}} - АВ_i;$$

$$АВ_i = K_{КУМ_i} \times (OZ_{ПЕРВ} - OZ_{ЛІКВ});$$

$$K_{КУМ_i} = \frac{T_{ЗАЛ_i}}{T_{ВИК}},$$

де $АВ_i$ – амортизаційні відрахування, грн.;
 $OZ_{ЛІКВ}$ – ліквідаційна вартість, грн.;
 $OZ_{ПЕРВ}$ – первісна вартість, грн.;
 $K_{КУМ_i}$ – кумулятивний коефіцієнт;
 $T_{ЗАЛ_i}$ – кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів;
 $T_{ВИК}$ – сума числа років корисного використання об'єкта основних засобів.

22 Виробничий метод:

$$OZ_{ЗАЛ_i} = OZ_{БАЛ_{i-1}} - АВ_i;$$

$$АВ_i = N_i \times N_{ВИР}^A;$$

$$N_{ВИР}^A = \frac{OZ_{ПЕРВ} - OZ_{ЛИКВ}}{N_{ЗАГ_РОЗР}},$$

де N_i – фактичний річний обсяг продукції (робот, послуг), грн.;

$N_{ВИР}^A$ – амортизаційна ставка виробнича;

$N_{ЗАГ_РОЗР}$ – загальний розрахунковий обсяг виробництва, грн.

23 Податкова амортизація:

$$OZ_{ЗАЛ_i} = OZ_{БАЛ_{i-1}} - АВ_i;$$

$$АВ_i = OZ_{бал_i} \times N_A.$$

Контрольні питання:

1. У чому полягає економічна сутність основних засобів підприємства?
2. На які групи поділяються основні засоби згідно з державними нормативними документами?
3. Які існують особливості обліку та оцінки основних засобів?
4. Які показники характеризують стан основних засобів підприємства?
5. Якими показниками оцінюють ефективність використання основних засобів підприємства?
6. Яким чином оцінюють виробничу потужність підприємства та рівень її використання?
7. Які види зносу основних засобів відомі та в чому полягає їх сутність?
8. У чому полягає сутність амортизації?
9. Які методи амортизації відомі?
10. Які існують шляхи підвищення ефективності використання основних засобів?

7. ОБІГОВІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки

1. Обігові засоби.
2. Засоби обігу.
3. Елементи обігових засобів.
4. Елементи фондів обігу.
5. Принципи класифікування обігових засобів.
6. Власні та позичені засоби обігу.
7. Нормовані й ненормовані обігових засоби.
8. Кругообіг обігових засобів.
9. Формула кругообігу обігових засобів.
10. Методи нормування обігових засобів.
11. Аналітичний метод нормування обігових засобів.
12. Коефіцієнтний метод нормування обігових засобів.
13. Метод прямого розрахунку.
14. Норматив обігових засобів в виробничих запасах.
15. Нормування обігових засобів у незавершеному виробництві.
16. Коефіцієнт наростаючих витрат.
17. Нормування обігових засобів у залишках готової продукції.
18. Показники використання обігових засобів на підприємстві.
19. Обсяг вивільнених обігових засобів.
20. Шляхи підвищення ефективності використання обігових засобів.

Ключові терміни і поняття:

- обігові засоби виробництва;
- обігові засоби;
- засоби обігу;
- власні засоби;

- позичені засоби;
- нормовані обігові засоби;
- кругообіг обігових засобів;
- норма витрат сировини і матеріалів;
- методи нормування витрати сировини і матеріалів;
- коефіцієнт використання;
- коефіцієнт розкрою;
- видатковий коефіцієнт виходу продукції (напівфабрикатів);
- коефіцієнт виходу продукту;
- показник (коефіцієнт) виходу продукту з вихідної сировини;
- нормування обігових засобів;
- поточний запас;
- страховий запас;
- транспортний запас;
- технологічний запас;
- сезонний запас;
- коефіцієнт наростання витрат;
- коефіцієнт оборотності обігових засобів;
- коефіцієнт завантаження;
- фондомісткість;
- період обороту обігових засобів;
- рентабельність обігових засобів.

Демонстраційний матеріал

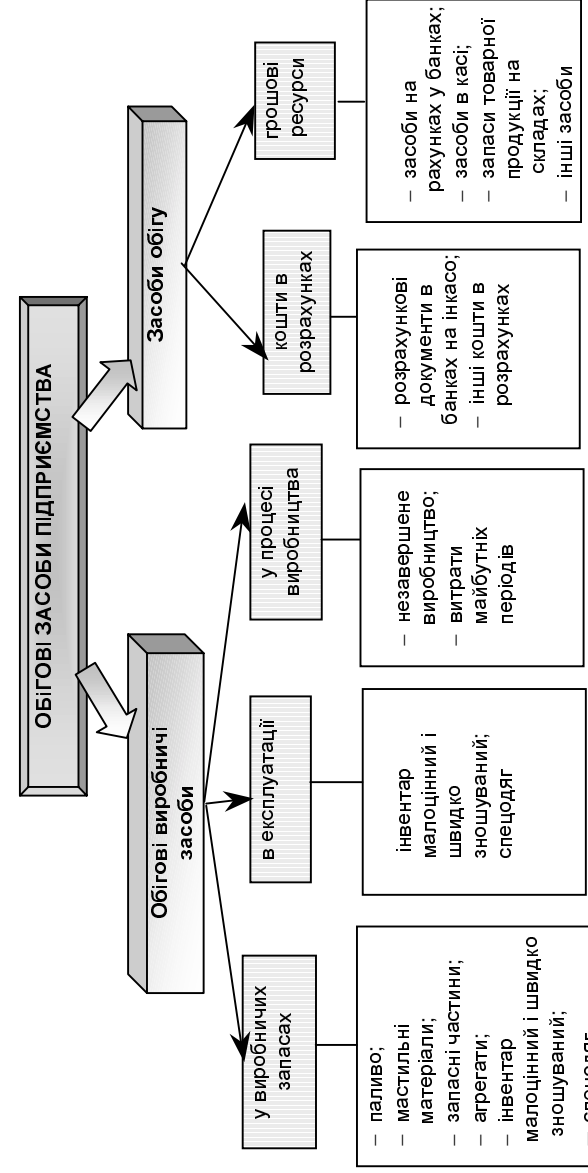

Рисунок 7.1 – Склад оборотних засобів підприємства

Задачі для розв'язання

Задача 7.1. Визначити коефіцієнти оборотності обігових коштів і величину одного обороту, а так само розмір обігових коштів, що вивільнюються.

Вихідні дані: норматив обігових коштів підприємства в звітному році складає 27 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 105 тис. грн. У планованому році обсяг реалізованої продукції – 190 тис. грн., норматив обігових коштів – 33 тис. грн.

Задача 7.2. Визначити зміни коефіцієнта оборотності обігових коштів, часу одного їхнього обороту та розмір обігових коштів, що вивільнюються.

Вихідні дані: норматив обігових коштів підприємства в звітному році склав 1,4 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 2,8 тис. грн. У планованому році передбачається збільшення обсягу реалізації на 15%, а нормативу обігових коштів на 7%.

Задача 7.3. Річний план реалізації продукції встановлений заводом 85 тис. грн. Середньорічна сума обігових коштів запланована на 34 тис. грн. У результаті перекладу зборки на поточкові методи тривалість одного обороту скоротилася на 22 дня. Визначити планову та фактичну тривалість одного обороту, плановий і фактичний коефіцієнт оборотності, кількість обігових коштів, що вивільнюються у результаті прискорення їхньої обертаності.

Задача 7.4. Визначити величину обігових коштів, що вивільнюються, якщо на підприємстві такі умови: обсяг реалізованої продукції в звітному році склав 700 тис. грн. при сумі обігових коштів 70 тис. грн. У планованому році обсяг реалізованої продукції збільшиться на 20% при скороченні тривалості одного обороту на 8 днів.

Задача 7.5. Визначити показники оборотності обігових коштів.

Вихідні дані: обсяг реалізованої продукції за планом за рік – 188 тис. грн., середньорічна сума обігових коштів – 9 тис. грн., фактичний обсяг реалізованої продукції 195 тис. грн.

Задача 7.6. За звітний рік реалізовано продукції на 950 тис. грн., на наступний рік заплановане збільшення обсягу реалізації до 1500 тис. грн. Норматив обігових коштів збільшується з 150 до 200 тис. грн. Визначити коефіцієнти оборотності, тривалість 1 обороту в звітному та плановому році, а також суму вивільнених обігових коштів.

Задача 7.7. Визначити коефіцієнт оборотності обігових кошти і величину одного обороту, а також розмір обігових коштів, що вивільняються. Величина обігових коштів у звітному році складає 35 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 400 тис. грн. У планованому році обсяг реалізованої продукції – 540 тис. грн. при скороченні тривалості обороту обігових кошти на 4 дні.

Задача 7.8. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів і величину одного обороту, а також розмір обігових коштів, що вивільняються. Норма обігових коштів у звітному році складає 90 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 500 тис. грн. У планованому році обсяг реалізованої продукції збільшиться на 10% при скороченні тривалості обороту обігових коштів на 8 днів.

Задача 7.9. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів і величину одного обороту, а також розмір обігових коштів, що вивільняються. Норматив обігових коштів у звітному році складає 35 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 110 тис. грн. У планованому році підприємство прискорить оборотність обігових коштів проти звітного на 9%.

Задача 7.10. Який економічний виграш і в чому може одержати підприємство, якщо прискорити оборотність обігових коштів у плановому році в порівняно зі звітним на 12%. Обсяг реалізації в звітному році склав 62 млн. грн., а середньорічна сума обігових коштів – 14 млн. грн.

Задача 7.11. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів і величину одного обороту, а також розмір обігових коштів, що вивільняються. Нормування обігових коштів у звітному році складає 50 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 550 тис. грн. У планованому році підприємство прискорить оборотність обігових коштів проти звітного на 12%.

Задача 7.12. За звітний рік реалізовано продукції на 200 тис. грн., у наступному році заплановане збільшення обсягу реалізації на 5% проти досягнутого. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів і величину одного обороту в звітному та планованому періодах, а також розмір обігових коштів, що вивільняються, якщо середньорічна вартість обігових кошти 15 тис. грн.

Задача 7.13. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів і величину одного обороту, а також розмір обігових коштів, що вивільняються. Нормування обігових коштів у звітному році складає 80 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 640 тис. грн. У планованому році підприємство прискорить оборотність обігових коштів проти звітної на 10%.

Задача 7.14. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів, час одного обороту в звітному та планованому році, розміри обігових коштів, що вивільняються у планованому році в зв'язку з прискоренням їхньої оборотності. Підприємство реалізувало в звітному році товарної продукції на суму 3 млн. грн. при середніх розмірах нормативу обігових коштів 1 млн. грн. На наступний рік намічене збільшення обсягу реалізації продукції на 15% і зменшення часу одного обороту на 11 днів.

Задача 7.15. Визначити норматив обігових коштів у виробничих запасах за одним з видів матеріалів.

Вихідні дані: програма випуску виробів у рік – 2 000 шт., норма витрати матеріалу на один виріб – 80 кг., ціна матеріалу – 2.8 грн/кг, інтервал між постачаннями – 26 днів, період страхового запасу – 5 днів.

Задача 7.16. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві й у наявності готової продукції.

Вихідні дані: собівартість виробу 3 800 грн., у тому числі витрати на сировину й матеріали 60%. Тривалість виробничого циклу виготовлення виробу 28 днів. Річний випуск виробів 5 500 штук. Норма наявності готової продукції на складі 6 днів.

Задача 7.17. Визначити річну потребу в матеріалах, норматив вартості обігових коштів у виробничих запасах з кожного виду матеріалів і норматив вартості обігових коштів у виробничих запасах, необхідних заводу на рік. Програма випуску виробів за рік – 1 000 штук, норма витрати матеріалів на 1 виріб (кг): матеріал А – 70кг, матеріал Б – 6 кг, матеріал В – 10 кг. Ціна одного кг матеріалу А – 0,9 грн., матеріалу Б – 4 грн., матеріалу В – 6 грн. Час між 2 черговими постачаннями матеріалу А та Б – 20 днів, матеріалу В – 30 днів. Час страхового запасу – 5 днів.

Задача 7.18. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві й у наявності готової продукції.

Вихідні дані: виробнича собівартість виробу за плановою калькуляцією – 520 грн., у т.ч. витрати на сировину, основні матеріали і покупні напівфабрикати склали 75%. Тривалість виробничого циклу виготовлення виробу 24 календарних дня. Річний випуск виробів – 8,3 тис. штук. Норма наявності готової продукції на складі – 9 днів.

Задача 7.19. Визначити норматив обігових коштів за матеріалами А, Б, В, якщо норма обігових коштів з матеріалу А – 37,2 днів, Б – 8 днів, В – 53 дня, і якщо планова витрата у відповідному кварталі складала з матеріалу А – 10 тис. грн., з матеріалу Б – 2 тис. грн., з матеріалу В – 6 тис. грн.

Задача 7.20. Визначити норматив обігових коштів на виробничі запаси. План випуску заводу – 400 виробів у рік. Витрата основного матеріалу на один виріб – 900 грн. при нормі запасу 28 днів, допоміжних матеріалів і спецодягу на річний випуск – 40 грн. при нормі запасу 35 днів, палива на річний випуск – 22 грн. при нормі запасу 25 днів, інструмент і запчастини на річний випуск – 50 грн. при нормі запасу 60 днів, інших виробничих запасів на річний випуск – 12 грн. при нормі запасу 32 дня.

Задача 7.21. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві, якщо тривалість виробничого циклу складає 16,8 дня, витрати на квартал складають 46 тис. грн., у т.ч. первісні 24 тис. грн., а наступні 22 тис. грн.

Задача 7.22. Визначити норматив обігових фондів за елементами (виробничі запаси, незавершене виробництво і готова продукція) і їхню загальну суму.

Виробнича програма 700 виробів на рік, собівартість одного виробу – 150 грн. Коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві – 0,66.

Витрати основних матеріалів на один виріб – 100 грн. при нормі запасу 25 днів. Витрати допоміжних матеріалів на річний випуск 6000 грн. при нормі запасу 40 днів, палива – 3200 грн. на 30 днів, інші виробничі запаси – 9000 грн. на 60 днів. Витрати майбутніх періодів – 1000 грн. Норма запасу готової продукції 5 днів (цифри умовні). Тривалість виробничого циклу (середня) – 36,5 дня.

Задача 7.23. Визначити вивільнення обігових коштів підприємства за рахунок економії матеріалів, якщо до складу концерну входять 4 заводи. Обсяг реалізації по першому заводі склав – 580 тис. грн., по другому – 165 тис. грн., по третьому – 94 тис. грн., по четвертому – 85 тис. грн. Тривалість одного обороту на першому заводі складає – 130 днів, на другому – 90 днів, на третьому – 60 днів, на четвертому – 70 днів. У планованому періоді передбачається по всіх 4-м заводам збільшення одного обороту на 6%

Задача 7.24. Визначити загальну суму нормованих обігових коштів, якщо в незавершеному виробництві на підприємстві знаходиться 100 виробів, тривалість виробничого циклу даного виробу складає 10 днів, собівартість одиниці виробу – 8 грн., коефіцієнт наростання витрат для даного виду продукції – 0,65. Норматив готової продукції складає 6 днів, а виробничі запаси складаються з основних і допоміжних матеріалів – витрати за рік (360 днів) складають 360 грн., норма запасу – 10 днів, а річні витрати на інші виробничі запаси складають 180 грн. при нормі запасу 30 днів.

Задача 7.25. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві. Дати оцінку характеристикам обороту обігових коштів підприємства, якщо відомо, що випуск продукції за рік склав 10 000 одиниць, собівартість виробу – 80 грн., ціна на 25% перевищує його собівартість; середньорічний залишок обігових коштів 50000 грн., тривалість виробничого циклу виготовлення виробу – 5 днів, коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві – 0,5.

Задача 7.26. Визначити норматив обігових коштів у виробничих запасах матеріальних ресурсів.

Річна виробнича програма виробів А – 500 шт., виробів Б – 300 шт. Потреба основних матеріалів для виробів.

Види матеріалів	Норми витрат на виробу, тонн		Ціна матеріалу, грн/т	Норма поточного запасу, дн	Норма страхового запасу, дн
	А	Б			
Матеріал А	0,2	0,3	120	30	15
Матеріал Б	0,5	0,7	200	60	25
Матеріал В	0,08	0,04	900	90	45

Потреба допоміжних матеріалів на річний випуск 18 000 грн. при загальній нормі запасу 40 днів, палива – 16 000 грн. і 30 днів, інших виробничих запасів 10 000 грн. і 60 днів.

Задача 7.27. Дати оцінку економічним наслідкам зміни тривалості обороту обігових коштів підприємства, якщо в його склад входять 3 філії і відомо, що в базисному та плановому роках показники роботи філій були такими.

Показники	Філії		
	1	2	3
Вартість реалізованої продукції, млн. грн.	5	2	6
Середній залишок обігових коштів, млн. грн.	1	1	2
Річне збільшення обсягу реалізації продукції, %	10	12	11
Зменшення тривалості обороту, дні	5	4	6

Задача 7.28. Визначити норматив обігових коштів у виробничих запасах. Відповідно до плану в 4 кварталі звітного року випущено виробів А – 200 од, виробів Б – 50 од. Інші вихідні дані подані в таблиці.

Показники	Шифр матеріалів			
	1	2	3	4
Норма витрати на виріб А, кг	100	200	10	10
На виріб Б, кг	200	150	30	50
Ціна матеріалу, грн/т	800	500	1 100	2 000
Інтервал між постачаннями, дн.	20	30	60	90
Транспортний запас, дн.	5	–	5	10

Задача 7.29. Визначити норматив обігових коштів з виробничих запасів підприємства на квартал поточного року.

Відомо, що протягом кварталу матеріальні витрати на ресурси (А, Б, В) складають 10, 2, 6 тис. грн. Вихідні дані наведені в таблиці.

Матеріальні ресурси	Транспортний запас, дн	Прийом і розвантаження, дн	Підготовка до виробництва, дн	Поточний запас, дн	Страховий запас, дн
А	3.2	1	3	20	10
Б	1	–	–	7	–
В	4	1	3	30	15

Задача 7.30. Розрахуйте норматив обігових коштів з незавершеного виробництва підприємства та показники використання обігових коштів за такими вихідними даними.

Показники	Одиниці виміру	Рік	
		базовий	плановий
Випуск продукції	шт.	1 000	1 115
Собівартість виробу	грн.	80	90
Ціна виробу перевищує собівартість на	%	25	26
Середньорічний залишок обігових коштів	грн.	5 000	6 100
Тривалість виробничого циклу	дні	5	5
Матеріальні витрати у собівартості виробу	%	45	45

Задача 7.31. За даними таблиці визначіть і проаналізуйте: коефіцієнт обороту обігових коштів і його термін у днях протягом 1-го кварталу; коефіцієнт обороту обігових коштів і їхню абсолютну величину в 2-му кварталі; вивільнення (абсолютне і відносне) засобів у наслідок скорочення тривалості одного обороту. Вихідні дані в таблиці.

Показники	Одиниці виміру	Дані
Реалізовано продукції в 1-му кварталі	грн.	32 740
Середньоквартальні залишки обігових коштів	грн.	2 785
Збільшення обсягу за 2-им кварталом	%	12
Скорочення терміну обороту	дні	2

Задача 7.32. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві. Дати оцінку характеристикам обороту обігових коштів підприємства, якщо відомо, що випуск продукції за рік склав 10 000 одиниць, собівартість виробу – 60 грн., ціна на 22% перевищує його собівартість; середньорічний залишок обігових коштів – 750 000 грн., тривалість виробничого циклу виготовлення виробу – 12 днів, коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві – 0,4.

Задача 7.33. Визначити коефіцієнт оборотності обігових коштів і величину одного обороту, а також розмір обігових засобів, що вивільняються. Норма обігових коштів у звітному році складає 90 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції – 500 тис. грн. У планованому році обсяг реалізованої продукції збільшиться на 10% при скороченні тривалості обороту обігових коштів на 8 днів.

Задача 7.34. Визначити загальну суму нормованих обігових коштів, якщо в незавершеному виробництві на підприємстві знаходиться 100 виробів, тривалість виробничого циклу даного виробу складає 10 днів, собівартість одного виробу – 8 грн., а коефіцієнт наростання витрат для даного виду продукції – 0,65. Норматив днів готової продукції дорівнює 6, а виробничі запаси являють собою основні й допоміжні матеріали – витрата за рік (360 днів) складає 360 грн., норма запасу - 10 днів, а інші виробничі запаси – річна витрата на 180 грн. при нормі запасу 30 днів.

Формули для розв'язання задач

1 Норматив обігових засобів у виробничих запасах:

$$НОЗ_{вз} = \frac{N}{D} \times q_n \times Ц \times \left(\frac{T_{пл}}{2} + T_{страх} + T_{тр} + T_{техн} \right),$$

де N – річний обсяг виробництва, шт.;

D – кількість календарних днів у плановому періоді, дн.;

q_n – норма витрати матеріалу на 1 виріб, кг/виріб;

Ц – ціна матеріалу, грн.;

$T_{п}$ – поточний запас, дн.;

$T_{страх}$ – страховий запас, дн.;

$T_{тр}$ – транспортний запас, дн.;

$T_{техн}$ – технологічний запас, дн.

2 Норматив обігових засобів на незавершене виробництво:

$$НОЗ_{НЗВ} = \frac{N}{D} \times C_{\Pi} \times K_{НВ} \times T_{Ц},$$

де N – річний обсяг виробництва, шт.;
D – кількість календарних днів у плановому періоді, дн.;
C_Π – собівартість даного виробу, грн.;
K_{НВ} – коефіцієнт наростання витрат;
T_Ц – тривалість виробничого циклу виготовлення виробів, дн.

3 Коефіцієнт наростання витрат:

$$K_{НВ} = \frac{C_0 + 0,5 \times C_{\Pi}}{C_0 + C_{\Pi}},$$

де C₀ – одноразові витрати на початку циклу виготовлення продукції, грн.;
C_Π – поточні витрати на виготовлення продукції, грн.

$$K_{НВ} = \frac{M + 0,5 \times C'}{C},$$

де M – сума матеріальних витрат на виробництво одного виробу, грн.;
C' – собівартість одиниці виробу без матеріальних витрат грн.

4 Незавершене виробництво:

$$НЗВ = \frac{N_i \times C_i \times ТВЦ \times K_{НВ}}{D},$$

де N_i – обсяг виробництва продукції і-го виду, шт.;
C_i – собівартість продукції і-го виду, грн.;
ТВЦ – тривалість виробничого циклу, дн.;
K_{НВ} – коефіцієнт наростаючих витрат;
D – кількість робочих днів у році, дн.

5 Норматив обігових засобів на витрати майбутніх періодів:

$$H_{\text{БП}} = P_{\text{БН}} + P_{\text{П}} - P_{\text{В}},$$

де $P_{\text{БН}}$ – сума засобів, вкладених у витрати майбутніх періодів, на початок планового року;
 $P_{\text{П}}$ – витрати на даний плановий період за кошторисом;
 $P_{\text{В}}$ – витрати, що включаються в собівартість продукції планового періоду за кошторисом витрат на виробництво.

6 Норматив на готову продукцію, що знаходиться на складі:

$$НОЗ_{\text{ГП}} = \frac{N}{D} \times C_{\text{П}} \times H_{\text{ГОТ}},$$

де $H_{\text{ГОТ}}$ – норма наявності готової продукції, дн.

7 Коefіцієнт оборотності обігових коштів:

$$K_{\text{ОБ}} = \frac{Q}{\text{ОБЗ}},$$

де Q – річний обсяг випущеної продукції, грн.;
 ОБЗ – середньорічна вартість обігових засобів.

8 Коefіцієнт завантаження:

$$K_3 = \frac{\text{ОБЗ}}{Q} = \frac{1}{K_{\text{ОБ}}}.$$

9 Період обороту обігових засобів:

$$T_{\text{ОБ}} = \frac{D_{\text{К}}}{K_{\text{ОБ}}},$$

де $D_{\text{К}}$ – кількість календарних днів в періоді, що розглядається.

10 Рентабельність обігових засобів:

$$R_{Обз} = \frac{П_Б (П_{ОД})}{Обз} \times 100\% ,$$

де $П_Б$ – балансовий прибуток;

$П_{ОД}$ – прибуток від основної діяльності підприємства.

11 Абсолютне вивільнення обігових засобів:

$$E_{Обз}^A = Обз_2 - Обз_1 ,$$

де $Обз_1, Обз_2$ – середня величина вартості обігових засобів за два суміжні періоди, грн.

12 Відносне вивільнення обігових засобів:

$$E_{Обз}^B = (T_{\Phi} - T_{ПЛ}) \times \frac{Q_{\Phi}}{Д_K} ,$$

де Q_{Φ} – обсяг випущеної продукції у фактичному періоді;

$T_{\Phi}, T_{ПЛ}$ – тривалість обороту обігових засобів відповідно до фактичного та планового періодів.

Контрольні питання:

1. У чому полягає сутність обігових засобів та який їх склад?
2. Яким чином здійснюється кругообіг обігових засобів?
3. Які обігові засоби підлягають нормуванню, та як воно здійснюється?
4. Яким чином визначають нормативи запасів, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів, готової продукції?
5. Які показники характеризують ефективність використання обігових засобів?

8. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ, ЗАРОБІТНА ПЛАТА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Структура кадрів виробничого підприємства.
2. Визначення чисельності працівників.
3. Економічна сутність оплати праці.
4. Функції заробітної плати.
5. Принципи оплати праці.
6. Форми оплати праці.
7. Тарифна системи оплати праці.
8. Безтарифна система оплати праці.
9. Продуктивність праці.
10. Трудомісткість праці, виробіток.
11. Баланс робочого часу. Нормування праці.

Ключові терміни і поняття:

- кадри підприємства;
- трудові ресурси підприємства;
- персонал;
- структура кадрів;
- основні виробничі робітники;
- допоміжні робітники;
- фахівці;
- професія;
- спеціальність;
- кваліфікація;
- заробітна плата;
- номінальна заробітна плата;
- реальна заробітна плата;
- основна заробітна плата;
- додаткова заробітна плата;

- тарифна системи оплати праці;
- тарифно-кваліфікаційний довідник;
- тарифна ставка;
- тарифна сітка;
- тарифний коефіцієнт;
- відрядна форма оплати праці;
- пряма відрядна система виплати заробітної плати;
- відрядно-преміальна система оплати праці;
- відрядно-прогресивна система;
- акордна система оплати праці;
- погодинна система оплати праці;
- проста погодинна система оплати праці;
- погодинно-преміальна система оплати праці;
- контрактна система оплати праці;
- окладна система оплати праці;
- безтарифна система оплати праці;
- продуктивність праці;
- трудомісткість продукції;
- виробіток;
- баланс робочого часу;
- норма витрат праці;
- норма часу;
- норма виробітку;
- норма часу на партію виробів;
- норма часу обслуговування;
- система заснована на коефіцієнті трудової участі;
- система заснована на коефіцієнті трудової вартості;
- система «плаваючих окладів»;
- «індивідуалізація зарплати, заснована на оцінці заслуг»;
- системи участі в прибутку.

Демонстраційний матеріал

Рисунок 8.1 – Форми оплати праці

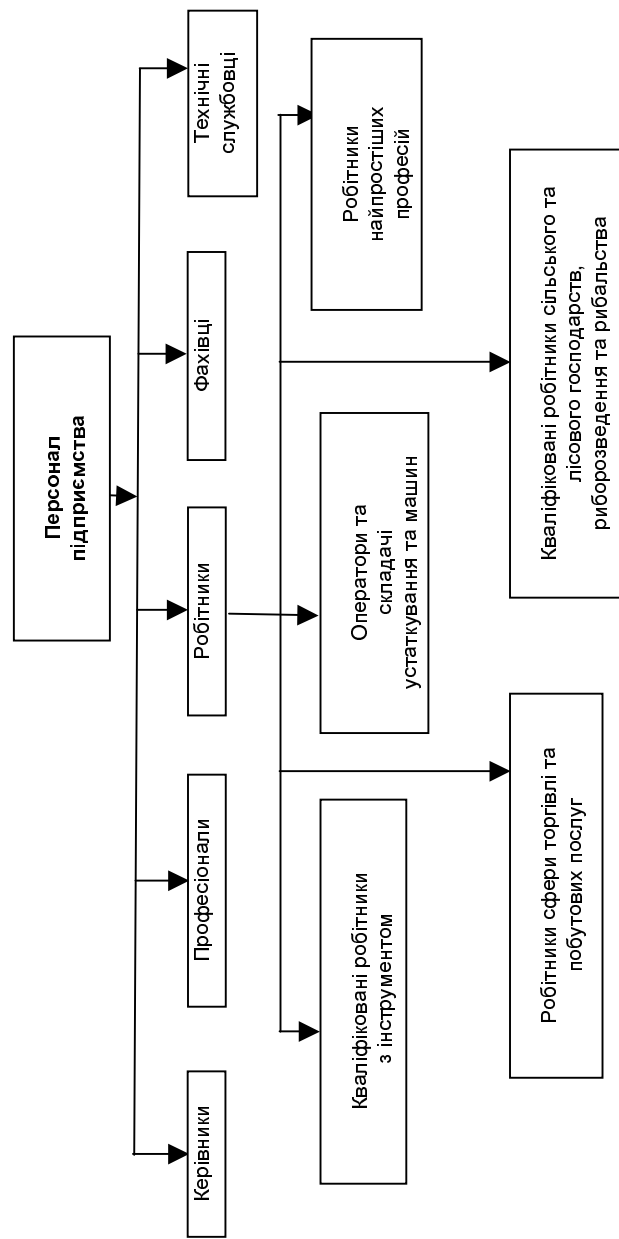

Рисунок 8.2 – Структура персоналу підприємства

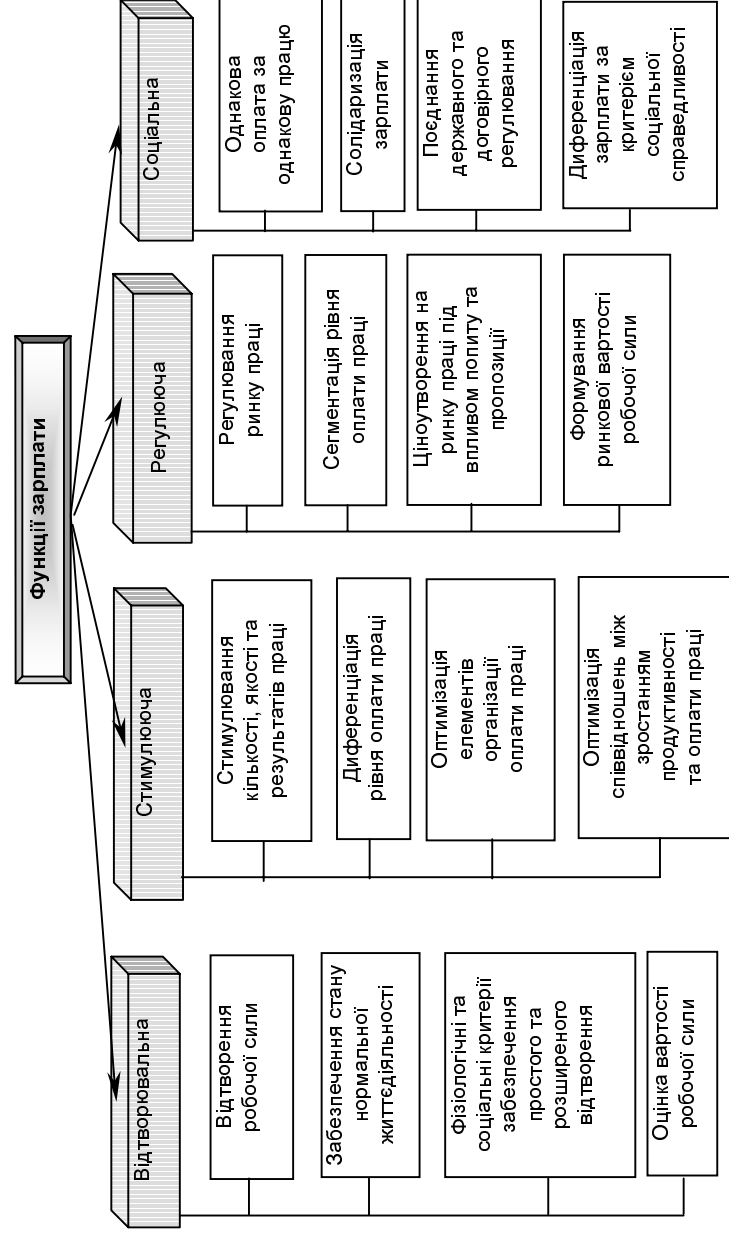

Рисунок 8.3 – Функції заробітної плати

Задачі для розв'язання

Задача 8.1. Визначити явочну чисельність працівників у зміні на підставі таких даних: коефіцієнт виконання норм – 125%, кількість робочих днів за рік – 157, кількість змін – 3, тривалість зміни – 7,9 годин.

Виріб	Число виготовлених виробів, шт.	Норма часу на виріб, год.
А	2 000	1,51
Б	13 000	2,90
В	15 000	1,70

Задача 8.2. Визначити кількість робітників заточувального відділу інструментального цеху на підставі таких даних.

Операції	Програма, шт.	Норма часу на заточення, год.
Заточення нових різців	20 000	0,15
Заточення старих різців	171 000	0,05
Заточення свердел	10 000	0,07
Заточення універсального інструмента	15 000	0,19
Заточення пил	11 000	1,25

Номінальний фонд робочого часу – 1 670 годин, коефіцієнт виконання норм – 107%.

Задача 8.3. Величина ефективного фонду часу складає 1 660 годин. У планованому періоді передбачається збільшити його на 20 годин.

Виріб	Норма часу, хв.	Річна програма, шт.
А	32,0	16 200
Б	11,0	1 210
В	16,6	11 200
Г	17,5	12 150
Д	3,5	6 260

Передбачається збільшення випуску виробів: А на 15%, Б – 10,2%, В – 16%, Г – 2%, Д – 6,1%. Коефіцієнт виконання норм планований – 1,15, звітний – 1,16. Визначити чисельність у звітному та планованому році.

Задача 8.4. Визначити облікову та явочну чисельність основних робітників цехів, якщо відомо, що 70% робітників користаються 15-денною відпусткою, 30% – 10-денною відпусткою, відпустки з навчання складають 0,3% номінального фонду часу, виконання державних обов'язків – 0,1% номінального фонду часу, хвороби – 2% номінального фонду часу. Трудомісткість річної програми цеху – 12 тис. н/ч. Середній коефіцієнт виконання норм – 117%.

Задача 8.5. Визначити відрядний заробіток робітника, що працює за індивідуальним завданням. Токар V-го розряду виконав за місяць 1000 дет., норма часу на 1 деталь – 11 хв. Годинна тарифна ставка – 1,32 грн.

Задача 8.6. Визначити облікову та явочну чисельність робітників на ділянці. Річний випуск виробів складає 1900 штук. Загальна планова трудомісткість токарських робіт – 35 чол-годин/шт, фрезерних – 19 чол-годин/шт, шліфувальних – 15 чол-годин/шт. Середній коефіцієнт виконання норм – 1,3. У році 258 робочих днів. Плановані невиходи робітників 28 днів. Середня тривалість робочого дня – 7,52 години.

Задача 8.7. Визначити явочну й облікову чисельність основних робітників цеху, якщо відомо: 80% робітників користується 18-денною відпусткою, 20% – 24 денною; виконання державних обов'язків складає 0,2% номінального фонду часу, інші планові невиходи 3%. Трудомісткість річної програми цеху 12 тис. нормо-годин. Середній коефіцієнт виконання норм – 1,2.

Задача 8.8. Визначити необхідну кількість робітників–електриків для виконання плану. План цеху з виробництва зварних металокопструкцій збільшиться в квітні порівняно з березнем на 12% і складе 210 тис. грн. Крім цього зросте продуктивність праці одного робітника в квітні на 8,4%. У березні працювало 420 чоловік.

Задача 8.9. Валова продукція підприємства за планом на рік дорівнює 18 млн., середньооблікова чисельність ПВП складає 3 500 чол., корисний фонд робочого часу 1 871 година. Тривалість зміни – 7,5 години. Визначити середньорічний, середньоденний і середньогодинний виробіток на одного працівника.

Задача 8.10. Визначити розцінки і підрахувати місячну ЗП слюсаря-збирача. За місяць він зібрав 150 блоків (t штук – 20 хв.), 200 шестерень (t штук – 40 хв.). Годинна тарифна ставка 5-го розряду – 2,18 грн-час.

Задача 8.11. Токар-відрядник обробляє за 8 годинну зміну 17 деталей, виконує змінну норму на 130%. Визначити відрядну розцінку на деталь, якщо роботи відповідають 5-му розряду, тарифна ставка – 2,18 грн.

Задача 8.12. Норма часу на один виріб – 15 хвилин. Тривалість зміни – 8 годин. Середня кількість робочих годин у місяць на одного робітника – 176.

Визначити годинну, змінну та місячну норми виробітку, % виконання норми часу, якщо фактичні витрати часу на один виріб – 13 хвилин.

Задача 8.13. Нормативна трудомісткість токарних робіт III розряду – 270 000 нормо-годин. Середній коефіцієнт виконання норм – 1,15. Середня кількість годин роботи одного токаря на рік – 1840.

Визначити планову трудомісткість токарних робіт і необхідну чисельність токарів.

Задача 8.14. У звітному році обсяг випуску товарної продукції складав 7 500 тис. грн., середньооблікова чисельність працівників – 150 чоловік.

У році, що планується, обсяг товарної продукції передбачається в сумі 8 100 тис. грн., продуктивність праці на одного працівника має збільшитись на 7% проти минулого року.

Визначити продуктивність праці одного працівника у звітному і плановому роках і середньооблікову чисельність працівників у році, що планується.

Задача 8.15. Чисельність робітників у цеху за звітний рік складала 400 чоловік. У році, що планується, обсяг валової продукції збільшиться на 30% або на 250 млн. грн., продуктивність праці – на 10%.

Визначити чисельність робітників у році, що планується.

Задача 8.16. Виробнича програма на рік – 48 000 штук виробів. Норма часу на один виріб – 1,5 години. На одного робітника плануються: вихідні й святкові – 107, середня тривалість щорічної відпустки – 22 дні., невиходи через хворобу – 3 дні., інші невиходи – 4 дні. Середня тривалість робочої зміни – 7,9 години.

Визначити чисельність основних робітників підприємства.

Задача 8.17. За звітний період обсяг валової продукції склав 3500 тис. грн., чисельність робітників – 50 чоловік. У плані на рік обсяг валової продукції збільшиться на 15%, продуктивність праці – на 7%.

Визначити в плані на наступний рік обсяг валової продукції, продуктивність праці, чисельність робітників підприємства.

Задача 8.18. Середня кількість робочих днів за рік – 246, середня тривалість робочого дня – 7,95 години. За рік вироблено товарної продукції на 18 500 тис. грн. Чисельність промислово виробничого персоналу в середньому за рік – 900 чоловік., у тому числі робітників – 780 чоловік.

Визначити середньорічний, середньоденний і середньогодинний виробіток на одного працівника та одного робітника.

Задача 8.19. За планом обсяг товарної продукції – 4 782 тис. грн., продуктивність праці на одного робітника – 4 200 грн. Планом передбачається зменшення чисельності робітників на 64 чоловік.

Визначити темпи росту продуктивності праці.

Задача 8.20. Виробнича програма на рік – 48 500 штук виробів. Норма часу на один виріб – 1,5 години. На одного робітника плануються: вихідні й святкові – 107, середня тривалість щорічної відпустки – 22 дні., невиходи через хворобу – 3 дні., інші невиходи – 4 дні. Середня тривалість робочої зміни – 8 годин.

Визначити чисельність основних робітників підприємства.

Задача 8.21. Річна виробнича програма – 10 000 виробів. Норма часу на виготовлення одного виробу – 4 години.

Передбачається перевиконання норм на 20%. На одного робітника планується на рік 104 святкових і вихідних днів, 18 днів щорічної відпустки, 5 днів хвороби і 3 дні інших невиходів. Тривалість зміни – 8 годин.

Визначити чисельність основних робітників на рік.

Задача 8.22. Визначити чисельність основних виробничих робітників у цеху на підставі таких даних.

Плановий обсяг виробництва виробів «А» визначено в кількості 140200 штук.

Норма робочого часу на 1 виріб:

1) 1–а операція, що виконується токарем V розряду 3 години,

2) 2–а операція, що виконується токарем VI розряду 2 години.

% виконання норм, що плануються 120%.

Кількість неробочих днів у плані на рік 114.

Невиходи на роботу з поважних причин складають 41 день.

Середня тривалість робочої зміни 7 год.30 хв.

Задача 8.23. Визначити зріст годинного, денного та річного виробітку на одного робітника та річного виробітку на одного працівника за даними таблиці.

Показники	Період	
	базовий	звітний
Обсяг випуску продукції, тис. гри.	17 000	18 500
Чисельність працівників, чол.	4 250	4 400
Чисельність робітників, чол.	3 245	3 300
Відпрацьовано всіма робітниками, тис. люд-днів	880	879
Відпрацьовано всіма робітниками, тис. люд-годин	5 970	5 940

Задача 8.24. У механічному цеху 1 250 верстатів та 5 мостових кранів. Режим роботи цеху – двозмінний. Корисний фонд роботи обладнання – 300 днів. Баланс робочого часу одного робітника на рік за планом – 280 днів.

Норма обслуговування для одного слюсаря – 50 верстатів, кранівника – 1 кран.

Визначити чисельність слюсарів та кранівників.

Задача 8.25. Виріток на одного робітника в базисному році по підприємству склав 39,3 тис. грн.

На плановий рік валова продукція передбачається в сумі 51,62 млн. грн., чисельність промислово-виробничого персоналу – 1 250 чоловік.

Визначити плановий ріст продуктивності праці у % порівняно з базисним періодом.

Задача 8.26. Тарифна ставка робітника I розряду за годину – 1,25 грн., тарифний коефіцієнт робітника VI розряду – 1,50.

Норма часу на виріб – 2 години.

Робітнику VI розряду необхідно виробити 120 штук виробів. Премія передбачена в розмірі 30% тарифного заробітку.

Задача 8.27. Тарифна ставка робітника III розряду за 1 годину – 1,68 грн. Робітник за місяць відпрацював 22 дні по 8 годин у день. За відсутності простого обладнання робітнику виплачується премія в розмірі 20% від місячного тарифного заробітку.

Розрахуйте місячний заробіток робітника III розряду.

Задача 8.28. Місячний оклад робітника-погодинника – 290 грн.

Робітник має відпрацювати 21 зміну по 8 годин. Фактично відпрацював 22 змін. За безаварійну роботу передбачена премія в розмірі 15% тарифного заробітку. Розрахуйте заробітну плату робітника.

Задача 8.29. Річна виробнича програма підприємства – 1 400 000 виробів. Трудомісткість виробу й тарифні ставки.

Види робіт	Розряд робіт	Норма часу на виготовлення одного виробу, хв.	Годинна тарифна ставка, грн.
Токарні	III	15	1,68
Свердлильні	IV	20	1,87
Шліфувальні	II	10	1,37

Реальний фонд робочого часу одного робітника за рік – 1740 годин. Визначити фонд прямої відрядної заробітної плати і необхідну кількість робітників за професіями.

Задача 8.30. Токар V розряду, годинна тарифна ставка – 2,18 грн. Програма на місяць – 100 деталей, норма часу на виготовлення 1 деталі – 2 години, оплата – відрядно-прогресивна. Перевиконання норм заплановано на 12%. За кожний % преміальна доплата складе 1,5% відрядного заробітку, але не більш 25%.

Визначити місячний заробіток токаря.

Задача 8.31. Визначить необхідну кількість робітників та фонд прямої відрядної заробітної плати на виготовлення запасних частин для ремонту електрообладнання. Для виготовлення запасних частин потрібні такі робітники:

- а) токар III розряду (тарифна ставка 1,68 грн.) – 10 хвилин;
 - б) свердлильник II розряду (тарифна ставка 1,37 грн.) – 5хвилин;
 - в) шліфувальник IV розряду (тарифна ставка 1,87 грн.) – 6 хвилин.
- Річна виробнича програма – 6 тис штук.

Задача 8.32. Склад допоміжних робітників механічного цеху: 2 слюсаря II розряду з ремонту устаткування (тарифний коефіцієнт 1,1) та 5 слюсарів III розряду (тарифний коефіцієнт 1,35), 3 шорники II розряду (тарифний коефіцієнт 1,1), других – 50 робітників II розряду (тарифний коефіцієнт 1,1).

Система оплати праці – погодинно-преміальна. Плановий відсоток премій для слюсарів – 25%, шорників – 15%, інших – 30%.

Доплати і додаткова заробітна плата – 10% прямої зарплати. Тарифна ставка I розряду – 1,25 грн.

Річний фонд робочого часу одного робітника – 1882 год.
Визначить фонд зарплати допоміжних робітників.

Формули для розв'язання задач

1 Метод розрахунків на основі повної трудомісткості виготовлення продукції:

$$P_{ЯВ} = \frac{\sum_{i=1}^n N_i \times T_i}{F_H \times K_{ВН}};$$

$$P_{СЕР_ОБЛ} = \frac{\sum_{i=1}^n N_i \times T_i}{F_{ЕФ} \times K_{ВН}},$$

де Р_{яв}, Р_{сер_обл.} – явочна та середньооблікова чисельність працівників, роб.;

N_i – виробнича програма, шт.;

T_i – повна трудомісткість виробничої програми розрахункового періоду (включає технологічну трудомісткість, трудомісткість обслуговування та управління виробництвом), нормо-год.;

K_{вн} – коефіцієнт виконання нормативів;

F_н – номінальний фонд робочого часу одного працівника, год.

F_{еф} – розрахунковий ефективний фонд робочого часу одного працівника, год.

$$F_{НОМ} = D_{РОБ} \times T_{ЗМ} \times \tau_{ЗМ},$$

де D_{роб} – кількість робочих днів на рік, дн.;

T_{зм} – тривалість зміни, год.;

τ_{зм} – кількість змін на добу.

$$F_{еф} = F_{н} - \bar{O} - H,$$

де \bar{O} – середньозважена відпустка, год.;

H – інші невиходи на роботу, год.

$$\bar{O} = \alpha_{-1} \times \beta_{-1} + \alpha_{-2} \times \beta_{-2},$$

де α_{-1} , α_{-2} – доля робітників, які мають відпустку певного терміну;

β_{-1} , β_{-2} – тривалість відпусток, дн.

2 Чисельність обслуговуючого персоналу:

$$P_{ОБСЛ} = \frac{m_0 \times \tau_{ЗМ} \times K_{ЯВ}}{H_{ОБ}},$$

де $P_{\text{ОБСЛ}}$ – чисельність обслуговуючого персоналу;
 m_0 – кількість об'єктів (агрегатів), що обслуговуються, шт.;
 $\tau_{\text{зм}}$ – кількість змін роботи на добу;
 $N_{\text{об}}$ – норма обслуговування одного робітника, шт.;
 $K_{\text{ЯВ}}$ – коефіцієнт переведення явочної чисельності в облікову, який розраховується за фактичними даними:

$$K_{\text{ЯВ}} = \frac{F_{\text{ЕФ}}}{F_{\text{НОМ}}}.$$

3 Метод розрахунків на основі виробітку:

$$P = \frac{Q}{q},$$

де Q – виробнича програма, грн.;
 q – виробіток одного робочого, грн/роб.

4 Коефіцієнт обороту робочої сили за прийомом:

$$K_{\text{ОП}} = \frac{P_{\text{П}}}{P_{\text{СЕР.ОБ.}}},$$

де $P_{\text{П}}$ – чисельність прийнятих на роботу за відповідний період, роб.;
 $P_{\text{СЕР.ОБ.}}$ – середньооблікова чисельність працівників у цьому ж періоді., роб.

5 Коефіцієнт обороту робочої сили за звільненням:

$$K_{\text{ОЗ}} = \frac{P_{\text{ЗАГ.ЗВ}}}{P_{\text{СЕР.ОБ.}}},$$

де $P_{\text{заг.зв}}$ – загальна чисельність звільнених за відповідний період з будь-яких причин.

6 Коефіцієнт плинності:

$$K_{пл} = \frac{P_{зв}}{P_{сеп.об.}}$$

де $P_{зв}$ – чисельність звільнених за власним бажанням, за порушення трудової дисципліни або з інших причин, не пов'язаних з виробництвом.

7 Відрядна оплата праці:

$$ЗП_{вдр} = N \times \frac{t_{шт-к}}{60} \times C_{тар},$$

де N – виробнича програма, шт.;

$t_{шт-к}$ – трудомісткість виробу, хв.;

$C_{тар}$ – тарифна ставка, грн.;

8 Відрядно-преміальна система оплати праці:

$$ЗП_{вдр-прем} = ЗП_{вдр} + ЗП_{вдр-прем};$$

$$ЗП_{вдр-прем} = ЗП_{вдр} \times (1 + П / 100\%),$$

де $ЗП_{вдр}$ – відрядний заробіток при відрядно-преміальній оплаті праці, грн.;

$ЗП_{вдр-прем}$ – премія за перевиконання установлених показників, грн.;

$П$ – відсоток премії за перевиконання установлених показників.

9 Погодинна оплата праці:

$$ЗП_{погод} = F_{факт} \times C_{год},$$

де $F_{факт}$ – фактично відпрацьований працівником час за певний період, год.;

$C_{год}$ – тарифна ставка за 1 год. відпрацьованого часу, грн.

10 Трудомісткість:

$$t_p = \frac{T_{3M}}{N},$$

де T_{3M} – тривалість зміни;
 N – кількість виробленої продукції.

11 Виробіток:

$$q = \frac{Q}{F_{РОБ}},$$

де Q – кількість продукції, програма випуску, шт.;
 $F_{РОБ}$ – тривалість робочого часу, год.

12 Середньорічна виробіток:

$$q = \frac{Q}{P},$$

де P – чисельність робітників.

13 Середньогодинна виробіток:

$$q_{СРГОД} = \frac{Q}{F_{КОР}},$$

де $F_{кор}$ – корисний фонд часу, год.

14 Середньоденна виробіток:

$$q_{СРДН} = \frac{Q}{F_{КОР} / T_{3M}},$$

де T_{3M} – тривалість зміни, год.

Контрольні питання:

1. Які категорії персоналу передбачені у державному класифікаторі?
2. Яким чином визначається чисельність персоналу?
3. Що таке продуктивність праці та трудомісткість продукції?
4. Які відомі форми оплати праці?
5. У чому полягає економічна сутність оплати праці?
6. Що таке основна та додаткова заробітна плата і як вона визначається?
7. Які функції має виконувати заробітна плата на підприємстві та в суспільстві?
8. Яким чином здійснюється нормування праці?

9. ВИТРАТИ ТА СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

Питання для теоретичної підготовки:

1. Основні принципи класифікації витрат.
2. Класифікація витрат за економічним принципом.
3. Класифікація витрат за виробничим принципом.
4. Класифікація витрат за ступенем однорідності.
5. Класифікація витрат за способами віднесення на собівартість.
6. Класифікація витрат за принципом залежності витрат від обсягів виробництва.
7. Класифікація витрат за способом віднесення до виробничого процесу.
8. Накладні витрати.
9. Загальновиробничі витрати.
10. Адміністративні витрати.
11. Собівартість продукції.
12. Структура собівартості продукції.
13. Калькуляція собівартості, розрахунки за її статтями.
14. Методи калькулювання собівартості.
15. Нормативний метод обліку.
16. Попередільний метод обліку.
17. Позаказний метод обліку.
18. Закордонний досвід обліку витрат в умовах ринку.
19. Система «директ-костінг», чи системі обліку прямих витрат.

20. Система «стандарт-кост».
21. Облік за видами витрат.
22. Облік за місцями виникнення витрат.
23. Облік за носіями витрат.
24. Облік результатів за період.

Ключові терміни і поняття:

- загальні витрати;
- витрати на одиницю продукції;
- прості витрати;
- комплексні витрати;
- прямі витрати;
- непрямі (побічні) витрати;
- постійні витрати;
- змінні витрати;
- пропорційні витрати;
- непропорційні витрати;
- прогресуючі витрати;
- дегресуючі витрати;
- основні витрати;
- накладні витрати;
- виробничі накладні витрати;
- собівартість продукції;
- структура собівартості продукції;
- об'єкт калькулювання;
- калькуляційна одиниця.

Демонстраційний матеріал

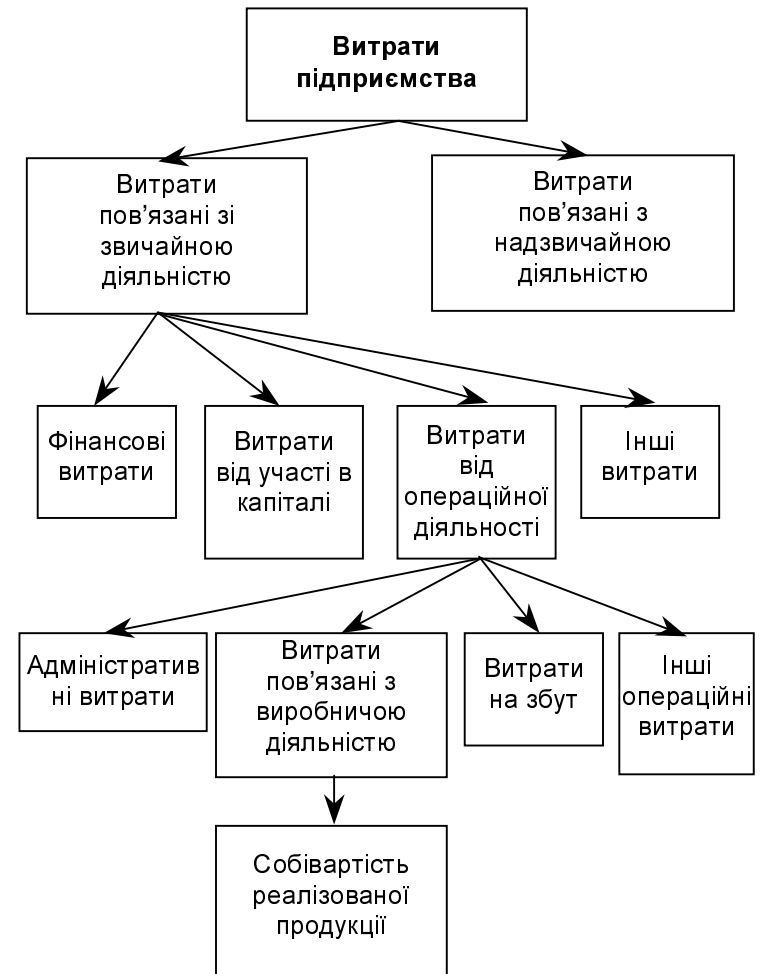

Рисунок 9.1 – Класифікація витрат підприємства

Рисунок 9.2 – Класифікація виробничих витрат

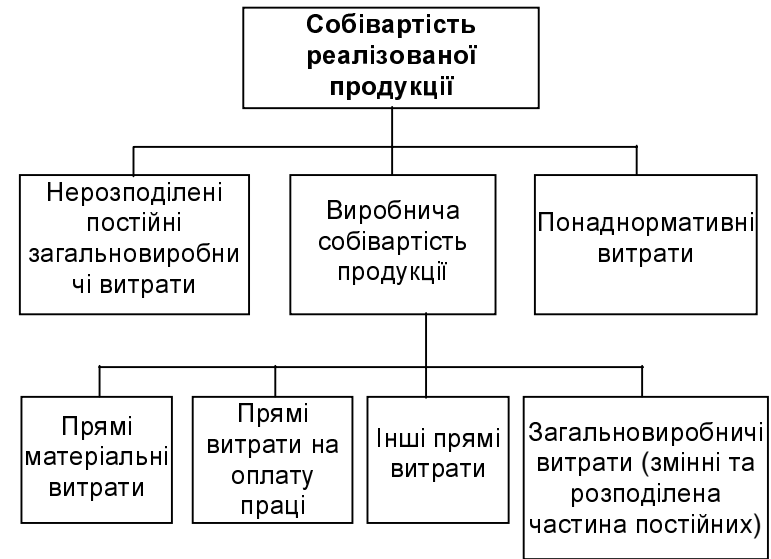

Рисунок 9.3 – Витрати, які входять до собівартості продукції

Рисунок 9.4 – Структура виробничої собівартості відповідно до П(С)БО

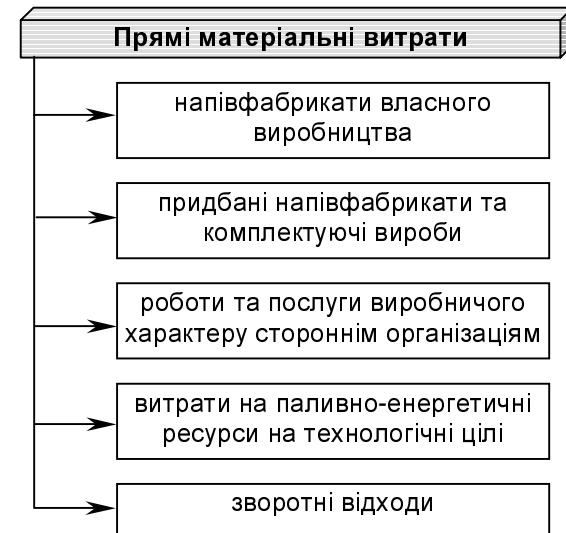

Рисунок 9.5 – Структура прямих виробничих витрат відповідно до П(С)БО

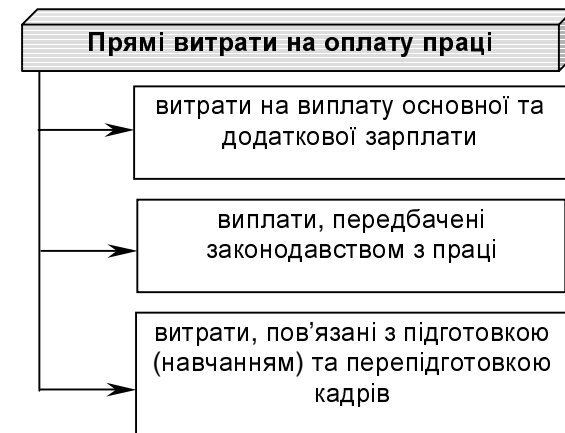

Рисунок 9.6 – Структура прямих витрат на оплату праці відповідно до П(С)БО

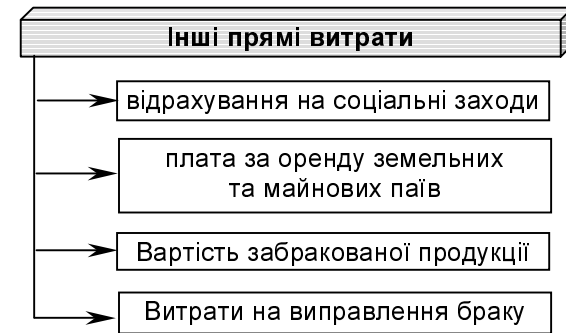

Рисунок 9.7 – Структура інших прямих витрат відповідно до П(С)БО

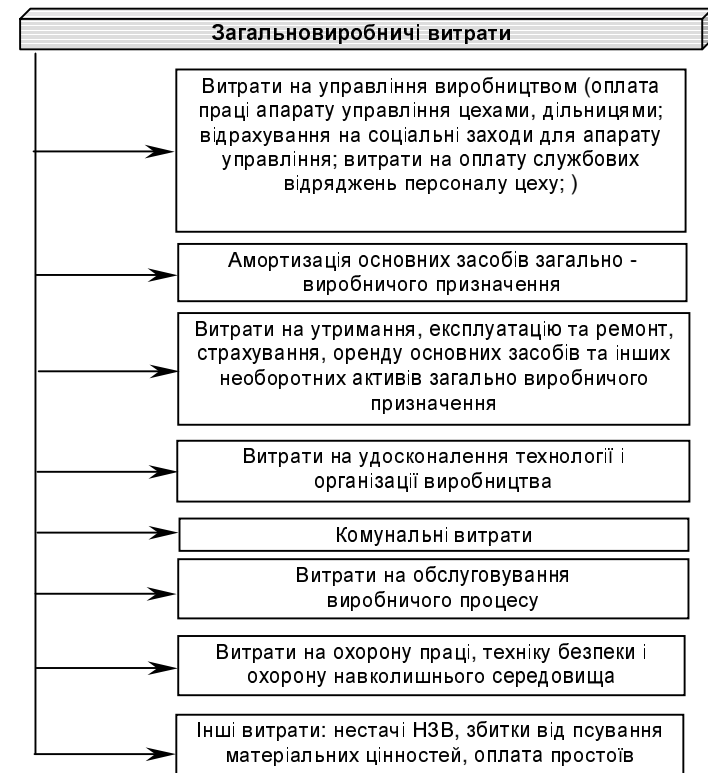

Рисунок 9.8 – Структура загальновиробничих витрат відповідно до П(С)БО

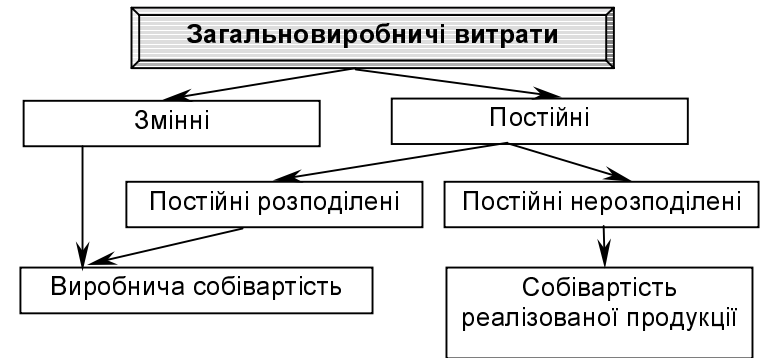

Рисунок 9.9 – Порядок розподілу загальновиробничих витрат

Задачі для розв'язання

Задача 9.1. Витрати на виріб А складають (грн.)

Основні матеріали	6,6
Зворотні відходи	1,2
Допоміжні матеріали	8,4
Покупні напівфабрикати	12,0
Паливо	7,0
Енергія	6,0
Основна зарплата виробничих робітників	20,0
Додаткова зарплата виробничих робітників	6 %
Відрахування на соціальне страхування	4 %
Відрахування в пенсійний фонд	32 %
Відрахування на страхування на випадок безробіття	1,5 %
Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	160%
Загальновиробничі витрати	80 %
Адміністративні витрати	8 %
Витрати на збут	4 %

Визначити виробничу собівартість виробу А та частину операційних витрат, віднесених до виробу А.

Задача 9.2. Вихідні дані

Показники	Виріб А	
	Звітний рік	Плановий рік
Витрати на один виріб:		
Основні матеріали	3,40	5,80
Зворотні відходи	0,20	0,15
Допоміжні матеріали	0,36	0,42
Покупні напівфабрикати	0,84	–
Паливо	1,20	2,20
Енергія	0,75	1,04
Основна зарплата виробничих робітників	1,50	2,00
Додаткова зарплата виробничих робітників, %	0,26	7
Відрахування на соціальне страхування, %	37,5	37,5
Витрати на утримання і експлуатацію устаткування, %	260	280
Загальновиробничі витрати, %	210	180
Адміністративні витрати, %	6	9
Витрати на збут, %	3	5

Складіть калькуляцію виробничої собівартості та визначте частину операційних витрат, віднесених до виробу А за звітний рік і на плановий.

Задача 9.3. Розрахуйте частину операційних витрат, віднесених до виробу. На виріб витратиться 5 кг основного матеріалу по 12 грн. за кг, відходи складають 11%, ціна відходів 2 грн. за кг, середній розряд робіт і робітників – 4, додаткова заробітна плата основним робітником – 10%, відрахування на соціальні нестатки – 37,5%, ВУЕО – 250%. Витрати на технологічне паливо – 5 грн., цехові витрати по місячному кошторису – 50 000 грн., місячний випуск продукції – 30 000 шт/міс; годинна тарифна ставка – 0,52 грн., адміністративні витрати за місячним кошторисом – 17 000 грн., витрати на збут – 5%, норма часу на виготовлення виробу – 2 нормо-години.

Задача 9.4. Визначити:

Планову та фактичну, виробничу собівартість деталі та частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Планова та фактична собівартість деталі характеризується такими даними.

Статті витрат	Собівартість виробу, тис. грн.	
	За планом	Фактично
1	2	3
Сировина й основні матеріали	210	200
Основна заробітна плата	70	65
Додаткова заробітна плата, %	10	10
Відрахування на соцстрах, %	37,5	37,5
Паливо й енергія для тех. цілей	12	15
Збитки від браку	5	3
Цехові витрати (180 %)		
Адміністративні витрати (8 %)		
Витрати на збут (3 %)		

Задача 9.5. Розрахуйте частину операційних витрат, віднесених до виробу за такими даними:

Витрати на матеріали	2,3 грн.
Трудомісткість одиниці виробу	0,4 нормо-години.
Годинна тарифна ставка робітника третього розряду –	1,68 грн/ч.
Додаткова заробітна плата	12%
Відрахування на соціальні нестатки	37,5%
ВУЕО	170%
Цехові витрати	110%
Адміністративні витрати	9%
Витрати на збут	5%

Задача 9.6. Цех виготовляє два види виробів А і Б.

Показники	А	Б
Річний випуск продукції, шт.	100	500
Витрати на основні матеріали, грн.	120	50
Витрати на покупні матеріали, грн.	200	80
Витрати на паливо й енергію для технологічних цілей, грн.	60	40
Основна зарплата основних виробничих робітників, грн.	50	10
Додаткова зарплата, %	12	12
Відрахування на соціальні нестатки	37,5	37,5

Цехові витрати за кошторисом за рік склали 27000 грн.
Визначити виробничу собівартість виробів А і Б.

Задача 9.7. Розрахувати частину операційних витрат, віднесених до виробу на базі таких даних.

Показники	Величина
Витрати на основні матеріали, тис. грн.	40
Витрати на покупні напівфабрикати, тис. грн.	92
Поворотні відходи, тис. грн.	6
Основна заробітна плата, тис. грн.	102
Додаткова заробітна плата, %	11
Відрахування на соціальні нестатки, %	37,5
Витрати на утримання і експлуатацію устаткування, %	110
Цехові витрати, %	150
Адміністративні витрати, %	8
Витрати на збут, %	2

Задача 9.8. Визначити частину операційних витрат, віднесених до виробу за такими даними: витрати на матеріали складають 3,7 грн.; зарплата за виготовлення деталі 1,5 грн.; ВУЕО – 100%; цехові витрати – 160%; адміністративні витрати – 6%; витрати на збут – 3%.

Задача 9.9. Загальнозаводські витрати машинобудівного заводу за кошторисом складають 90 000 грн. Основна заробітна плата виробничих робітників дорівнює 135 000 грн. Визначити відсоток загальнозаводських витрат і їхню суму, що приходиться на виріб “А”, “Б”, “В” знаючи, що заробітна плата, нарахована за відрядною розцінкою в собівартості даних виробів, складає відповідно 75, 102, 12 грн.

Задача 9.10. У цеху за звітними даними виготовлено виробів А – 1 500 шт., Б – 2 350 шт., В – 835 шт. Основна зарплата за виготовлення одного виробу А – 3,65 грн., Б – 2,5 грн., В – 1,75 грн.

Визначити суму цехових витрат, що підлягають включенню в собівартість кожної деталі, якщо загальна їхня величина складає 20 135 грн.

Задача 9.11. Визначити цехову собівартість виробу А.

Вихідні дані:

витрати на матеріали	2,8 грн/виріб
трудомісткість одиниці продукції	6 н-год
годинна тарифна ставка	1,87 грн/година
додаткова зарплата	10%
відрахування на соц. страх	37,5%
ВУЕО	110%
цехові витрати	180%

Задача 9.12. Визначити частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Вартість матеріалів	400 грн./т.
Необхідна кількість на 1 деталь	10 кг.
Відходи складають	5%
Ціна відходів	50 грн/т.
Годинна тарифна ставка	1,68 грн/год.
Трудомісткість 1 деталі	1,2 н-година
Додаткова зарплата	15%
Відрахування на соц. страх	37,5%
ВУЕО	200%
Цехові витрати	170%
Адміністративні витрати	7%
Витрати на збут	2,5%

Задача 9.13. Визначити цехову собівартість деталі за такими даними:

витрати на матеріали	2,3 грн.
трудомісткість одиниці продукції	0,4 н-год.
годинна тарифна ставка	1,87 грн/год.
додаткова зарплата	12%
відрахування на соц. страх	37,5%
ВУЕО	170%
цехові витрати	110%

Задача 9.14. Розрахувати частину операційних витрат, віднесених до виробу, якщо витрати на основні матеріали – 1,1 грн., напівфабрикати зі сторони – 0,26 грн., паливо та енергію – 0,6 грн., основну заробітну плату робітників – 0,8 грн., додаткову заробітну плату – 0,08 грн., відрахування на соціальне страхування – 37,5%.

Річні витрати на утримання та експлуатацію обладнання складають 200 тис. грн., загальновиробничі витрати – 360 тис. грн., адміністративні витрати – 140 тис. грн., основна заробітна плата виробничих робітників – 100 тис. грн. на рік.

Витрати на збут складають 3% від виробничої собівартості.

Задача 9.15. На підставі наведених даних визначити: величину прямих і непрямих витрат на виробництво пральних машин; частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Сировина, матеріали і енергія технологічна	132,0
Основна зарплата виробничих робітників	95,0
Додаткова зарплата виробничих робітників	30,0
Відрахування у фонд соціального страхування	46,25
Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	76,0
Покупні вироби і напівфабрикати	8,0
Загальновиробничі витрати	14,60
Адміністративні витрати	17,0
Інші виробничі витрати	2,0
Витрати на збут	72,5

Задача 9.16. Розрахувати частину операційних витрат, віднесених до виробу, виходячи з такої інформації. За попередніми розрахунками, витрати конструкційних матеріалів на одиницю виробу мають становити: сталі – 3,2 кг., бронзи – 0,8 кг. Покупна ціна цих матеріалів дорівнює відповідно 980 і 4000 грн. за 1 тону. Основна зарплата виробничих робітників складатиме 1,5 грн., додаткова зарплата виробничих робітників – 12%, відрахування у фонд соціального страхування – 37,5%. Витрати на утримання та експлуатацію устаткування очікуються в розмірі – 90% і загальновиробничі витрати – 60%.

Задача 9.17. На виробничому підприємстві продукують вироби, на виготовлення одиниці яких витрачається 60 т чавуну. Закупівельна ціна останнього становить 1250 грн. за одну тону. Технологічно немінучі відходи металу складають 30% від його маси. Ціна відходів 200 грн/т. Основна зарплата в розрахунку на одиницю продукції дорівнює 6 000 грн., додаткова зарплата – 6%, відрахування на соцстрах – 37,5%. Загальновиробничі витрати по підприємству становлять 2000 тис. грн., Адміністративні витрати – 700 тис. грн. Загальна сума зарплати основних виробничих робітників за відрядними розцінками складає 1000 тис. грн. Витрати на збут передбачаються в розмірі 2%.

Визначити частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Задача 9.18. Визначити частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Вартість матеріалів	1400 грн/т.
Необхідна кількість на 1 деталь	100 кг.
Відходи складають	5%
Ціна відходів	200 грн./т.
Годинна тарифна ставка	1,65 грн/час
Трудовітність 1 виробу	12 н-час
Додаткова зарплата	12%
Відрахування	37,5%
ВУЕО	200%
Виробничі витрати	170%
Адміністративні витрати	85%
Витрати на збут	5%

Задача 9.19. Обчислити частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Статті калькуляції	Сума, грн.
Вартість основних та допоміжних матеріалів	93,6
Придбані напівфабрикати	73,5
Паливо та енергія	58,2
Заробітна плата основних робітників	29,5
Заробітна плата додаткова робітників	2,3
Відрахування на соціальні заходи	3,1
ВУЕО	56,7
Виробничі витрати	20,2
Інші виробничі витрати	0,8
Адміністративні витрати	33,8
Витрати на збут	5,3

Задача 9.20. На заводі в порядку кооперування виготовляються корпуси редуктора. На одну деталь витрачається 55 кг чавуну за ціною 1200 грн/т. Відходи складають 15%, вони реалізуються по 200 грн/т. Корпуса проходять обробку в двох цехах: ливарному та механічному. Основна заробітна плата на виріб у ливарному цеху – 80 грн., а в механічному – 33 грн. Загально виробничі витрати у ливарному цеху 250%, в механічному – 180%; адміністративні – 8%; витрати на збут – 3%. Визначити частину операційних витрат, віднесених до одного корпусу редуктора.

Задача 9.21. Визначити частину операційних витрат, віднесених до машини за такими даними:

витрати на основні матеріали	780 грн.
витрати на придбані напівфабрикати	120 грн.
зворотні відходи	32 грн.
заробітна плата	100 грн.
виробничі витрати	160%
адміністративні витрати	6%
витрати на збут	2%

Задача 9.22. Обчислити частину операційних витрат, віднесених до виробу.

Статті калькуляції	Од. вимір.	Величина
Вартість основних та допоміжних матеріалів	грн.	35,43
Придбані напівфабрикати	грн.	78,88
Заробітна плата основних робітників	грн.	15
Заробітна плата додаткова робітників	%	11,0
Відрахування на соціальні заходи	%	37,5
ВУЕО	%	250
Виробничі витрати	%	200
Інші виробничі витрати	грн.	4,1
Адміністративні витрати	%	5,4
Витрати на збут	%	5

Задача 9.23. Відкрите акціонерне товариство “Спецприбор” виготовляє певну номенклатуру наукових та побутових приладів. Окремі елементи витрат на виробництво наведені у таблиці. Обчислити частину операційних витрат, віднесених до рефрактометра та холодильника-бара.

Статті калькуляції	Од. вимір.	Рефракто-метр	Холодильник-бар
Вартість основних та допоміжних матеріалів	грн.	16,31	35,43
Придбані напівфабрикати	грн.	58,64	78,88
Заробітна плата основних робітників	грн.	5,73	15
Заробітна плата додаткова робітників	%	11	11
Відрахування на соціальні заходи	%	37,5	37,5
ВУЕО	%	250	250
Виробничі витрати	%	200	200
Адміністративні витрати	%	5,4	5,4
Інші виробничі витрати	грн.	3,07	4,1
Витрати на збут	%	0,9	0,9

Алгоритм для розв'язання задач

№ п/п	Статті калькуляції	Порядок розрахунку
1	2	3
1	Витрати на основні матеріали та сировину	Прямим рахунком
2	Покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби	Прямим рахунком
3	Зворотні відходи	Віднімається прямим рахунком
4	Транспортно-заготівельні витрати	прямим рахунком або % від статті 1
Усього матеріальних витрат		Алгебраїчна сума наведених статей
5	Всі види енергії на технологічні цілі	Прямим рахунком
6	Основна зарплата основних робітників	Прямим рахунком
7	Додаткова платня основних робітників	% від статті 6
8	Відчислення на соціальне страхування	% від суми статей 6 та 7
9	Витрати на підготовку виробництва нової продукції	Прямим рахунком
10	Витрати на спеціальний інструмент та оснащення	Прямим рахунком
11	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	% від статті 6
Усього технологічна собівартість		Сума наведених статей
12	Інші витрати	Прямим рахунком
13	Загальновиробничі чи цехові витрати	% від статті 6
Усього виробнича чи цехова собівартість		Сума наведених статей
14	Адміністративні чи заводські витрати	% від виробничої собівартості
15	Витрати на збут	% від виробничої собівартості
Усього операційні витрати		Сума наведених статей

Контрольні питання:

1. У чому полягає економічна сутність витрат підприємства, та з яких елементів вона складається?
2. Що таке витрати, пов'язані з виробництвом продукції, та яким чином їх класифікують та визначають склад?
3. У яких випадках складають кошторис витрат та яким чином?
4. Що таке собівартість продукції та з яких статей вона складається?
5. Які витрати відносять до загальновиробничих витрат (постійних та змінних)?
6. Які відомі способи віднесення витрат на продукцію?
7. Які сучасні методи обліку витрат використовують на підприємствах?

10. РЕЗУЛЬТАТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Вартісні характеристики продукції.
2. Роль цін у керуванні підприємством.
3. Фактори зниження цін.
4. Фактори росту цін.
5. Функції цін.
6. Формування цін.
7. Три основні мети цінової політики.
8. Цінові стратегії: види, вибір.
9. Системи цінових стратегій.
10. Цінова система.
11. Види цін, їхня класифікація.
12. Цінова система.
13. Види транспортних витрат, які включаються в ціну продукції.
14. Методи ціноутворення: визначення, класифікація.
15. Прибуток – утворення і використання.
16. Функції прибутку.
17. Джерела одержання прибутку.
18. Порядок визначення прибутку.

19. Схема формування прибутку та його розподілу.

20. Рентабельність підприємства, її види.

Ключові терміни і поняття:

- товарна продукція;
- валова продукція;
- реалізована продукція;
- чиста продукція;
- ціна;
- цінова політика фірми;
- цінові стратегії;
- стратегія конкурентного ціноутворення;
- стратегія асортиментного ціноутворення;
- цінова стратегія знижки на другому ринку;
- стратегія диференційованого ціноутворення;
- цінова стратегія періодичної знижки;
- цінова стратегія «випадкової» знижки;
- цінова стратегія проникнення на ринок;
- цінова стратегія по «кривій освоєння»;
- цінова стратегія сигналізування;
- цінова географічна стратегія;
- цінова стратегія «набір»;
- стратегія змішаних наборів;
- цінова стратегія «комплект»;
- цінова стратегія «вище номіналу»;
- цінова стратегія «імідж»;
- ціновий стратегічний вибір;
- цінова система;
- оптові ціни на продукцію промисловості;
- закупівельні ціни на продукцію сільського господарства;
- ціни на будівельну продукцію;
- ціни на споживчі товари;
- тарифи на послуги;
- зовнішньоторгівельні ціни;
- експортні ціни;
- імпортні ціни;

- ринкова ціна товару, робіт, послуг;
- регульована ціна;
- цінові індекси;
- прибуток;
- виторг від реалізації;
- дохід;
- валовий дохід;
- рентабельність;
- рентабельність продукції;
- загальний рівень;
- рентабельність виробництва;
- рентабельність виробничих фондів;
- рентабельність сукупних активів;
- рентабельність власного (акціонерного) капіталу;
- рентабельність певного виробу.

Демонстраційний матеріал

Собівартість реалізованої продукції	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Прибуток виробника	Непрямі податки		Посередницька надбавка		Торгівельна надбавка			
				Акциз	Податок на додану вартість	Витрати посередника	Прибуток посередника	Податок на додану вартість посередника	Витрати торгівельної організації	Прибуток торгівельної організації	Податок на додану вартість торгівельної організації
						Оптова ціна закупівлі		Роздрібна ціна			

Рисунок 10.1 – Формування роздрібної ціни

Рисунок 10.2 – Цінова система

Ціна продукції на складі постачальника	Витрати по доставці продукції на станцію відправлення	Витрати по погрузці продукції у вагони на станції відправлення	Витрати по транспортуванню до станції призначення	Витрати по розвантаженню продукції з вагонів на станції призначення	Витрати по доставці від станції призначення до складу споживача
Франко-склад постачальника					
Франко-станція відправлення					
Франко-вагон станція відправлення					
Франко-вагон станція призначення					
Франко-станція призначення					
Франко-склад споживача					

Рисунок 10.3 – Види транспортних витрат, які включаються в ціну продукції

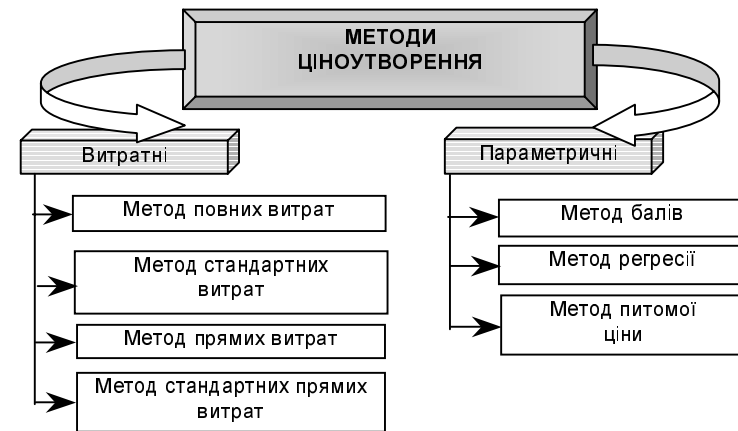

Рисунок 10.4 – Методи ціноутворення

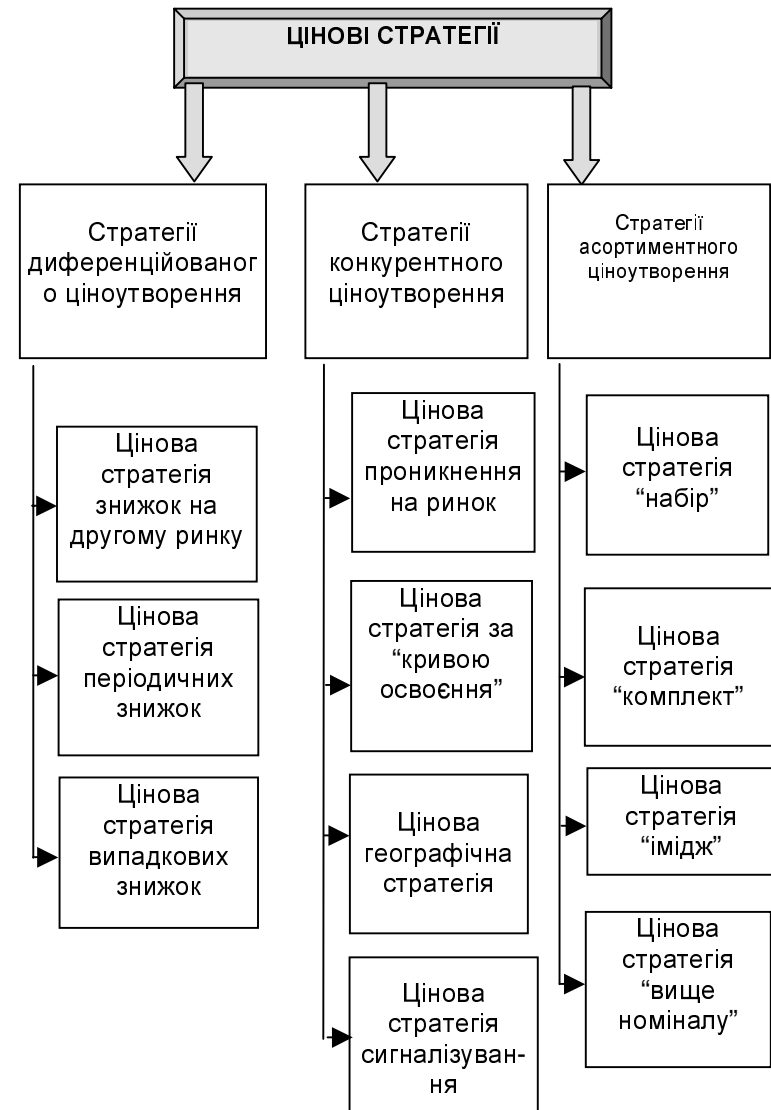

Рисунок 10.5 – Системи цінових стратегій

Характеристика покупців	Зміна цін за групами покупців	Використання конкурентного становища	Балансувальне ціноутворення в залежності від асортименту
Частина покупців мають високі пошукові витрати	„Випадкова знижка”	Сигналізування цінами	„Імідж” ціноутворення
У деяких покупців низька оцінка корисності товару	Періодична знижка	Ціноутворення при проникненні на ринок Ціноутворення за „кривою освоєння”	Комплектне ціноутворення
У покупців є особисті витрати за угодою	Знижка на другому ринку	Географічне ціноутворення	Ціноутворення „набір” Ціни „вище номіналу”

Рисунок 10.6 – Взаємозв’язок цілей фірми, характеристик покупців і стратегій ціноутворення

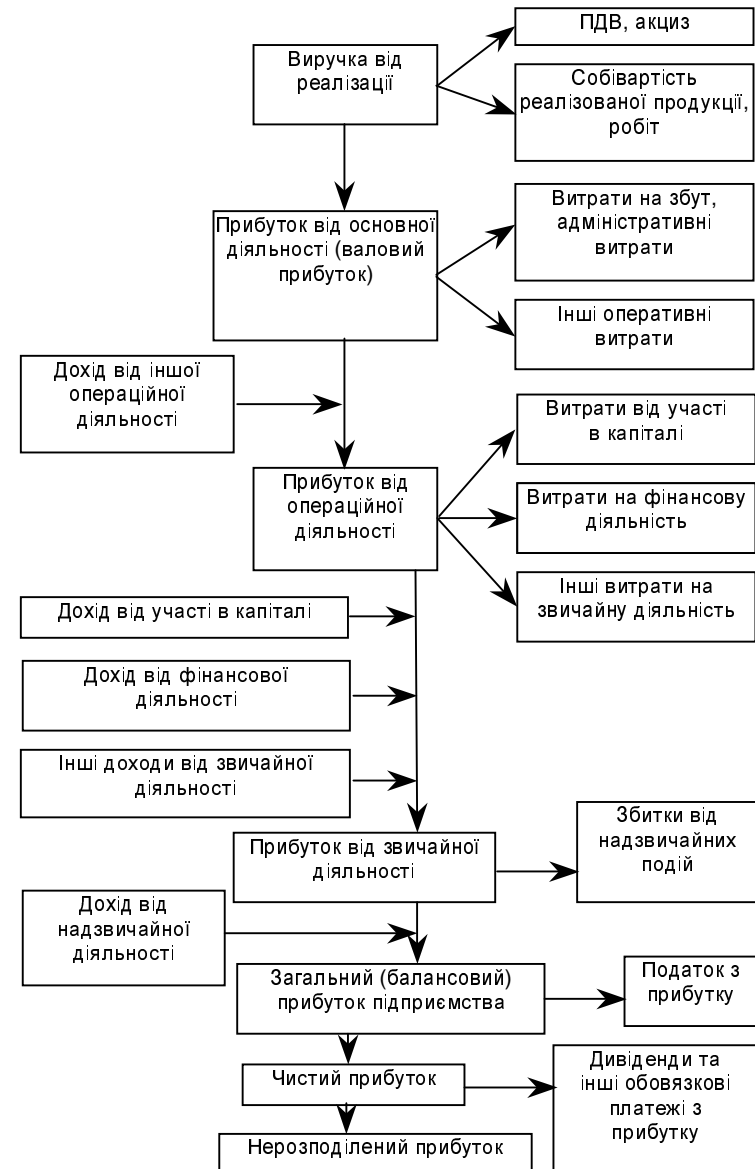

Рисунок 10.7 – Схема формування прибутку підприємства

Задачі для розв'язання

Задача 10.1. Обчислити товарну продукцію, валову продукцію, реалізовану продукцію й обсяг незавершеного виробництва за даними таблиці.

Показники	Од.вим.
1. Обсяг виробництва, шт.	5 000
2. Ціна виробу, грн.	1 200
3. Обсяг незавершеного виробництва, грн.:	
на початок року	50 000
на кінець року	37 000
4. Собівартість одного виробу, грн.	1 000
5. Тривалість виробничого циклу, дні	12
6. Приріст залишків готової продукції на складах за рік, шт.	60
7. Коефіцієнт наростання витрат	0,62
8. Кількість робочих днів у році	230

Задача 10.2. Визначити обсяг реалізованої і валової продукції, у вартісному виразі виходячи з таких даних.

Річний випуск продукції в натуральних одиницях виробів: А – 550 шт., Б – 730 шт., В – 660 шт., Г – 400 шт.; ціна за виріб А – 100 грн., Б – 1 800 грн., В – 1200 грн., Г – 900 грн.; вартість залишків готової продукції на складі на початок планового року – 2 530 тис. грн.; вартість залишків готової продукції на складі на кінець планового року – 1 700 тис. грн.; залишки незавершеного виробництва на кінець року склали 4 880 тис. грн.

Задача 10.3. Визначити загальний обсяг валової продукції, виготовленої заводом залізобетонних виробів за рік, якщо відомо, що середньооблікова чисельність працівників складала 723 чол., а денний виробіток на одного працівника – 50 грн. Кількість робочих днів у році – 257.

Задача 10.4. Підприємство випустило основної продукції на суму 325,6 млн. грн. Роботи промислового характеру, виконані на сторону – 41,15 млн. грн. Вартість напівфабрикатів власного виготовлення – 23,7 млн. грн., з них 80% спожито у власному виробництві. Розмір зміни незавершеного виробництва на кінець року 5 млн. грн. Вартість матеріальних витрат складає 40% від товарної продукції.

Визначте розмір товарної, валової і чистої продукції.

Задача 10.5. Визначити річний обсяг реалізованої продукції, якщо виробництво товарної продукції усього за рік 10 тис. м³; залишок нереалізованої продукції на початок року 500 м³, залишок нереалізованої продукції на кінець року 300 м³. Ціна підприємства за 1 м³ продукції 25 грн.

Задача 10.6. Визначити обсяг товарної продукції по заводах області, у вартісному виразі, виходячи з таких даних.

Номенклатура	Випуск продукції по заводах, шт.					
	1	2	3	4	5	6
А	300	550	250	250	–	400
Б	750	350	950	200	800	700
В	875	225	–	–	600	170
Г	–	–	270	–	200	–

Завод 3 надає послуги іншим підприємствам області на суму 3 800 грн., і своєму капітальному будівництву на суму 500 грн. Завод 6 виконує роботу з доведення до повної готовності виробів Г, що виготовляються неспеціалізованими заводами інших областей у кількості 800 шт. Вартість додаткової обробки одиниці виробу Г на заводі 7 грн. Завод 4 виконує роботи промислового характеру за замовленням на суму 3 000 грн. у рік. Ціна виробів: А – 100 грн.; Б – 180 грн.; В – 120 грн.; Г – 90 грн.

Задача 10.7. Обчислити за звітом за минулий рік обсяг валової і товарної продукції підприємства. Вихідні дані в таблиці.

Випуск виробів, тис. шт.	
1	250
2	150
3	130
Ціна виробу, грн.	
1	35
2	25
3	15
Послуги і роботи промислового характеру іншим підприємствам, тис. грн.	
180	
Капітальний ремонт власного обладнання, тис. грн.	
250	
Залишки незавершеного виробництва, тис. грн.	
350	

Задача 10.8. Основна продукція запланована в обсязі 520 млн. грн., послуги промислового характеру на сторону – 48 млн. грн. Вартість напівфабрикатів складе в планованому періоді 50 млн. грн., з них 50% для власного виробництва. Зміна НЗВ на кінець періоду складе 38 млн. грн. Залишки готової продукції на складі на початок періоду – 80 млн. грн., на кінець періоду – 30 млн. грн.

Визначте розмір реалізованої, валової і чистої продукції підприємства, якщо відомо, що вартість матеріальних витрат складає 55% товарної продукції.

Задача 10.9. Визначте нормативи чистої продукції виробів і обсяг нормативної чистої продукції підприємства, виходячи з таких даних.

Показники	Виріб			
	А	Б	В	Г
1. Річний випуск, шт.	1000	1200	2500	700
2. Собівартість, тис. грн.	200	130	100	250
3. Матеріальні витрати в собівартості продукції, тис. грн.	110	60	40	120
4. Заробітна платня виробничих робітників, тис. грн.	50	40	30	90
5. Норматив рентабельності відносно собівартості обробки, %	15	15	15	15

Зарплата промислово-виробничого персоналу – 300 млн. грн., в тому числі виробничих робітників – 120 млн. грн.

Задача 10.10. За планом підприємство має виготовити готової продукції на суму 51 820 млн. грн., запчастин для реалізації – на суму 880 млн. грн., товарів народного споживання для реалізації – на суму 4 420 млн. грн., напівфабрикатів – на суму 11 260 млн. грн., у тому числі напівфабрикати, які належать до реалізації, складуть 5 400 млн. грн., а решта буде витрачена у своєму виробництві.

Визначити обсяг валової та товарної продукції.

Задача 10.11. Підприємство планує виконати роботи промислового характеру на замовлення непромислового господарства на суму 320 млн. грн. Незавершене виробництво на початок періоду складе 445 млн. грн., а на кінець періоду – 566 млн. грн. Залишки нереалізованих виробів на складі на початок періоду, що планується, складуть 260 млн. грн., а на кінець періоду – 220 млн. грн.

Визначити товарну, валову і реалізовану продукцію.

Задача 10.12. По заводу на квартал планується, _____ млн. грн.

Цехи	Випуск продукції, всього	У тому числі	
		реалізується на сторону	передається в інші цехи
Ливарний	120	40	80
Ковальський	160	–	160
Механічний	320	110	210
Складальний	460	460	–

Напівфабрикати складуть 670 млн. грн., у тому числі напівфабрикати, призначені для свого капітального будівництва, складуть 460 млн. грн., а решта для реалізації непромисловим господарствам за замовленням – 210 млн. грн. Визначити товарну та валову продукцію.

Задача 10.13. Основними цехами меблевого комбінату вироблено готової продукції за звітний місяць на суму 3 660 тис. грн., виконано робіт промислового характеру на замовлення зі сторони на суму 460 тис. грн. і непромислових господарств свого підприємства на суму 292 тис. грн. Електростанція комбінату виробила електроенергії на 39 тис. грн., із яких було вжито на промислово-виробничі потреби підприємства 24 тис. грн., а решта випущена на потреби робітничого селища. Ремонтно-механічним цехом виконано робіт на замовлення інших підприємств на суму 82 тис. грн. Залишок незавершеного виробництва на початок місяця склав 37 тис. грн., на кінець – 41 тис. грн. Визначити товарну та валову продукцію.

Задача 10.14. Обчислити очікуваний обсяг валової, товарної, чистої та реалізованої продукції на основі показників, наведених в таблиці.

Показники	Од. вимір.	Величина
Річний обсяг випуску продукції	шт.	700
Матеріальні та притримані до них витрати	тис. грн.	6 600
Вартість сировини і матеріалів замовника	тис. грн.	200
Обсяг напівфабрикатів для власного виробництва	тис. грн.	1 500
Виробничі послуги іншим юридичним особам	тис. грн.	800
Відпускна ціна одиниці виробу	тис. грн.	12
Обсяг нереалізованої продукції на складі:		
на початок року	тис. грн.	400
на кінець року	тис. грн.	800

Задача 10.15. Визначити прогнозований обсяг валової, товарної, чистої та реалізованої продукції на основі показників, наведених в таблиці.

Показники	Од. вимір.	Величина
Річний обсяг випуску продукції:		
Виріб А	шт.	550
Виріб Б		700
Виріб В		600
Виріб Г		900
Відпускна ціна одиниці виробу:		
Виріб А	грн.	10 000
Виріб Б		12 000
Виріб В		8 000
Виріб Г		16 000
Обсяг напівфабрикатів для реалізації	тис. грн.	2 200
Виробничі послуги іншим юридичним особам	тис. грн.	3 000
Матеріальні та притримані до них витрати	тис. грн.	17 200
Вартість сировини і матеріалів замовника	тис. грн.	240
Обсяг незавершеного виробництва:		
на початок року	тис. грн.	1 200
на кінець року	тис. грн.	1 400
Залишки нереалізованої продукції на складі:		
на початок року	тис. грн.	800
на кінець року	тис. грн.	560

Задача 10.16. Визначити прогнозований обсяг валової, товарної, чистої та реалізованої продукції на основі показників, наведених в таблиці.

Показники	Од. вимір.	Величина
Річний обсяг випуску продукції:		
Виріб А	шт.	600
Виріб Б		750
Виріб В		500
Виріб Г		1 000
Відпускна ціна одиниці виробу:		
Виріб А	грн.	12 000
Виріб Б		12 500
Виріб В		10 500
Виріб Г		13 500
Обсяг напівфабрикатів для реалізації	тис. грн.	2 500
Виробничі послуги іншим юридичним особам	тис. грн.	2 800
Матеріальні та прирівняні до них витрати	тис. грн.	19 180
Вартість сировини і матеріалів замовника	тис. грн.	350
Обсяг незавершеного виробництва:		
на початок року	тис. грн.	1 800
на кінець року		2 000
Залишки нереалізованої продукції на складі:		
на початок року	тис. грн.	500
на кінець року		720

Задача 10.17. Розрахуйте обсяг валової та реалізованої продукції підприємства “Металіст” на основі таких даних.

Показники	Од. вимір.	Виріб А	Виріб Б
Річний обсяг випуску продукції	шт.	1 000	3 000
Відпускна ціна одиниці виробу	грн.	50	60
Комплектуючі вироби, в тому числі	грн.	25 000	
Комплектуючі вироби для сторонніх замовників	грн.	15 000	
Залишки нереалізованої продукції на складі:			
на початок року	грн.	2 000	
на кінець року		500	

Задача 10.18 Визначте розмір виробленої та реалізованої продукції підприємства “Ракурс” на основі таких даних.

Показники	Од. вимір.	Величина
Основна продукція	тис. грн.	52 000
Виробничі послуги іншим юридичним особам	тис. грн.	4 800
Комплектуючі вироби, в тому числі	тис. грн.	5 400
Комплектуючі вироби для власних потреб	%	50
Обсяг НЗВ на кінець року	тис. грн.	3 900
Залишки нерелізованої продукції на складі:		
на початок року	тис. грн.	8 200
на кінець року		3 700
Вартість матеріальних витрат і сума амортизації	%	55

Задача 10.19 Визначте розмір валової та реалізованої продукції приватного підприємства “Плюс” на основі таких даних.

Показники	Од. вимір.	Виріб А	Виріб Б
Річний обсяг випуску продукції	шт.	200	300
Відпускна ціна одиниці виробу	грн.	18 000	25 800
Виробничі послуги іншим юридичним особам	грн.	375 000	
Обсяг незавершеного виробництва:			
на початок року	грн.	750 000	
на кінець року		530 000	
Тара, в тому числі	грн.	120 000	
Тара на продаж	грн.	80 000	

Задача 10.20. Обчислити товарну продукцію, валову продукцію, реалізовану продукцію й обсяг незавершеного виробництва за даними таблиці.

Показники	Величина
1. Обсяг виробництва, шт.	1 000
2. Ціна виробу, грн.	250
3. Обсяг незавершеного виробництва, грн.: на початок року на кінець року	2 700 5 800
4. Собівартість одного виробу, грн.	150
5. Тривалість виробничого циклу, дні	20
6. Приріст залишків готової продукції на складах за рік, шт.	45
7. Коефіцієнт наростання витрат	0,58
8. Кількість робочих днів у році	240

Задача 10.21. Підприємство випустило основної продукції на суму 687,3 млн. грн. Роботи промислового характеру, виконані на сторону – 12,55 млн. грн. Вартість напівфабрикатів власного виготовлення – 30,8 млн. грн., з них 40% спожито у власному виробництві. Зміна незавершеного виробництва складе 9 млн. грн. Вартість матеріальних витрат складає 60% від товарної продукції.

Визначите розмір товарної, валової і чистої продукції.

Задача 10.22. Визначте нормативи чистої продукції виробів і обсяг нормативної чистої продукції підприємства виходячи з таких даних.

Показники	Вироби			
	А	Б	В	Г
1. Річний випуск, шт.	800	900	1 200	3 000
2. Собівартість, тис. грн.	20	35	10	50
3. Матеріальні витрати в собівартості продукції, тис. грн.	16	22	5	3
4. Заробітна платня виробничих робітників, тис. грн.	25	18	12	30
5. Норматив рентабельності відносно собівартості обробки, %	20	10	35	25

Зарплата промислово-виробничого персоналу – 500 млн. грн., в тому числі виробничих робітників – 280 млн. грн.

Задача 10.23. За планом підприємство має виготовити готової продукції на суму 350 млн. грн., запчастин для реалізації – на суму 870 млн. грн., товарів народного споживання для реалізації – на суму 32 млн. грн., напівфабрикатів – на суму 10 млн. грн., у тому числі напівфабрикати, які належать до реалізації, складуть 63 млн. грн., а решта буде витрачена у своєму виробництві.

Визначити обсяг товарної та валової продукції.

Задача 10.24. Підприємство планує виконати роботи промислового характеру на замовлення непромислового господарства на суму 850 млн. грн. Незавершене виробництво на початок періоду складе 650 млн. грн., а на кінець періоду – 900 млн. грн. Залишки готових виробів на складі на початок періоду, що планується, складуть 160 млн. грн., а на кінець періоду – 220 млн. грн. Визначити товарну, валову та реалізовану продукцію.

Задача 10.25. Основними цехами меблевого комбінату вироблено готової продукції за звітний місяць на суму 5 400 млн. грн., виконано робіт промислового характеру на замовлення зі сторони на суму 380 млн. грн. і непромислових господарств свого підприємства на суму 156 млн. грн. Електростанція комбінату виробила електроенергії на 58 млн. грн., із яких було вжито на промислово-виробничі потреби підприємства 16 млн. грн., а решта випущена на потреби робітничого селища. Ремонтно-механічним цехом виконано робіт на замовлення інших підприємств на суму 56 млн. грн. Залишок незавершеного виробництва на початок місяця склав 53 млн. грн., на кінець – 27 млн. грн.

Визначити товарну та валову продукцію.

Задача 10.26. Обчислити очікуваний обсяг валової, товарної, чистої та реалізованої продукції на основі показників наведених в таблиці.

Показники	Од. вимір.	Величина
Річний обсяг випуску продукції	шт.	1 260
Матеріальні та прирівняні до них витрати	тис. грн.	5 600
Вартість сировини і матеріалів замовника	тис. грн.	150
Обсяг напівфабрикатів для власного виробництва	тис. грн.	2 700
Виробничі послуги іншим юридичним особам	тис. грн.	990
Відпускна ціна одиниці виробу	грн.	10 000
Обсяг нереалізованої продукції на складі:		
на початок року	тис. грн.	570
на кінець року		900

Задача 10.27. Розрахуйте обсяг валової та реалізованої продукції підприємства “Металіст” на основі таких даних.

Показники	Од. вимір.	Виріб А	Виріб Б
Річний обсяг випуску продукції	шт.	580	300
Відпускна ціна одиниці виробу	грн.	120	160
Комплектуючі вироби, в тому числі	грн.	31 000	
Комплектуючі вироби для сторонніх замовників	грн.	19 000	
Залишки нереалізованої продукції на складі:			
на початок року	грн.	61 000	
на кінець року		50 000	

Задача 10.28. Визначити оптову ціну виробника кронштейна. Чорнова вага заготовки дорівнює 16 кг., чиста вага кронштейна – 12,32 кг. Ціна матеріалу – 1,8 грн/кг., ціна 1 тонни відходів – 200 грн. Основна зарплата складає 12,4 грн., цехові непрямі витрати за кошторисом – 200%, адміністративні витрати 8%, витрати на збут 2 %, прибуток виробника складає 12%.

Задача 10.29. Визначити оптову ціну виробника машини за такими даними.

Витрати на основні матеріали	780 грн.
Витрати на покупні напівфабрикати	120 грн.
Зворотні (реалізовані) відходи	32 грн.
Зарплата за виготовлення машини за відрядними розцінками	100 грн.
Цехові витрати	160%
Адміністративні витрати	60%
Витрати на збут	2%
Прибуток виробника	10%

Задача 10.30. Визначити оптову ціну виробника, якщо собівартість одиниці продукції – 25 грн, річний обсяг реалізації – 5000 одиниць, виробничі засоби – 300 тис. грн., рентабельність підприємства – 0,15.

Задача 10.31. Прослідкуйте формування роздрібної ціни на промислову продукцію, якщо собівартість одиниці промислової продукції – 25 грн., прибуток виробника, що припадає на одиницю продукції – 9 грн., ПДВ – 5,32 грн., прибуток і витрати посередницьких організацій на одиницю продукції – 3 грн., прибуток торгівельних організацій – 5 грн.

Задача 10.32. Визначити як змінилась фактична рентабельність виробу А та виробу Б порівняно з плановим періодом.

Показники	А	Б
Ціна одного виробу, грн.	125	65
Собівартість виробу, грн.	100	50

Протягом року підприємство знизить собівартість продукції по виробу А на 5%, по виробу Б – на 25%. Оптова ціна залишиться незмінною.

Задача 10.33. У звітному році підприємство виробило 1 132 т сталі та 168 т чавуну. Валові витрати на виробництво сталі та чавуна складають 739 710 грн. Ціна реалізації 1 т сталі – 755 грн. Чавун реалізується за ціною 500 грн. за 1 т. Ставка податку (платежі в бюджет) складає 30% від отриманого прибутку. Визначити величину чистого прибутку; рентабельність продукції за валовим та чистим прибутками.

Задача 10.34. Визначити оптову ціну машини за такими даними.

Витрати на основні матеріали	780 грн.
Витрати на придбані напівфабрикати	120 грн.
Зворотні відходи	32 грн.
Заробітна плата	100 грн.
Виробничі витрати	160%
Адміністративні витрати	6%
Витрати на збут	2%
Планові накопичення	10%

Задача 10.35. Визначити вільну відпускну ціну 1 стола, вартість реалізованих столів за вільними відпускними цінами, вільну роздрібну ціну 1 стола і вартість реалізованих столів населенню за вільними роздрібними цінами.

Собівартість 1 стола	242 грн.
Прибуток зі стола	71 грн.
Меблева фабрика виготовила та реалізувала магазину 18 столів.	
Торгівельна надбавка	50%.

Задача 10.36. За рік підприємство реалізувало 40 тис. кухонних комбайнів. Виробнича собівартість комбайна 180 грн. Річні витрати на реалізацію складають 2 010 грн. Прибуток має скласти 10% від повної собівартості реалізованої продукції. Визначити ціну підприємства на кухонний комбайн.

Задача 10.37. Собівартість виробу – 22,5 грн., прибуток виробника по виробу – 4,5 грн., ставка податку на додану вартість – 20%. Прибуток торгівельних організацій – 50%. Визначити оптову ціну виробника, відпускну оптову ціну, роздрібну ціну.

Задача 10.38. Виробнича собівартість виробу – 35,0 грн., витрати на збут – 4%, рентабельність виробу – 22%, ставка податку на додану вартість – 20%, прибуток торгівельних організацій – 40%. Визначити оптову ціну виробника, відпускну оптову ціну, роздрібну ціну.

Задача 10.39. Визначити оптову ціну виробника, оптову ціну відпускну й роздрібну ціну костюма.

Собівартість костюма	24,0 грн.
Прибуток виробника	6,0 грн.
Ставка податку на додану вартість	20%
Прибуток торгівельної організації	50%

Задача 10.40. Визначити оптову ціну виробника, оптову ціну відпускну й роздрібну ціну 1 кг гречки.

Собівартість 1 кг гречки	2,4 грн.
Прибуток виробника	1,0 грн.
Ставка податку на додану вартість	20%
Прибуток торгівельної організації	25%

Задача 10.41. Визначити оптову ціну виробника, оптову ціну відпускну й роздрібну ціну шапки.

Собівартість шапки	84 грн.
Прибуток виробника	22 грн.
Ставка акцизу	40%
Ставка податку на додану вартість	20%
Прибуток торгівельної організації	50%

Задача 10.42. Визначити вільну відпускну ціну й вільну роздрібну ціну шафи.

Собівартість шафи	540 грн.
Рентабельність шафи	30%
Ставка податку на додану вартість	20%
Прибуток торгівельної організації	25%

Задача 10.43. У першому кварталі року підприємство реалізувало 5 000 виробів за ціною 80 грн. за один виріб, що покрило видатки підприємства, але не дало прибутку. Загальні постійні витрати складають 70 000 грн., питомі змінні – 60 грн. У другому кварталі було виготовлено та реалізоване 6 000 виробів. У третьому кварталі планується збільшити прибуток на 10% порівняно з другим. Скільки має бути додатково реалізовано продукції, щоб збільшити прибуток на 10%?

Задача 10.44. У першому кварталі було зроблено 10 000 виробів за ціною 70 грн. за одиницю. Постійні витрати складають 160 000 грн., питомі змінні – 50 грн. У другому кварталі планується підвищити прибуток на 8%. Скільки необхідно додатково зробити продукції, щоб підвищити прибуток на 8%.

Задача 10.45. Вихідні дані.

Назва виробів	План реалізації продукції, шт.	Оптова ціна, грн.	Собівартість продукції, грн.
А	1 800	0,6	0,45
Б	2 100	0,50	0,32

Визначити: прибуток підприємства на плановий рік; рівень рентабельності виробів «А» і «Б» (окремо).

Задача 10.46. Визначте новий рівень рентабельності та її приріст, якщо на початку року постійні витрати досягли 240 млн. грн., а їхня частка в собівартості продукції склала 0,15, вартість реалізованої продукції 1 800 млн. грн., фондомісткість продукції 0,25, кількість обертів 8. Під кінець року обсяг реалізації зросте на 20%, пропорційно зростуть умовно-змінні витрати, тривалість оборту скоротиться на 9 днів; уведено протягом року основного капіталу в травні на суму 50 млн. грн., у серпні – 70 млн. грн.; списано в жовтні – 90 млн. грн.

Задача 10.47. Визначте валовий і чистий прибуток і рентабельність, якщо середньорічна вартість основних виробничих фондів 148,2 млн. грн.; податок на прибуток – 30%, ПДВ – 20%. Крім того, відомі також такі дані.

Найменування продукції	Реалізована продукція, тис. шт.	Собівартість одиниці продукції, млн. грн.	Матеріальні витрати, млн. грн.	Оптова ціна, млн. грн.
А	80	2,4	1,9	2,65
Б	40	3,1	1,8	3,6
В	15	2,9	2,2	3,3
Г	150	1,1	0,6	1,25

Задача 10.48. Порівняйте рентабельність продукції за три

квартали на основі таких даних.

Показники	Од. виміру	Квартали року		
		I	II	III
Кількість випущених виробів	шт.	1500	2000	1800
Ціна одного виробу	грн.	60	60	60
Собівартість виробу	грн.	50	52	48

Задача 10.49. Підприємству за планом протягом місяця необхідно виробити 400 шт. виробів «А». Оптова ціна підприємства за одиницю виробу – 1,8 грн. Виробнича собівартість за одиницю виробу – 1,3 грн. Витрати на збут – 5%.

Визначити повну собівартість одиниці виробу, прибуток виробу, прибуток на весь випуск продукції і рівень рентабельності виробу.

Задача 10.50. Визначити прибуток та рентабельність за кожним виробом. Зробіть висновки. Розрахуйте виручку від реалізації продукції і рентабельність реалізованої продукції.

Вихідні дані наведені нижче.

Назва виробу	Кількість виробів, шт.	Собівартість одиниці виробу, грн.	Оптова ціна, грн.
А	50	5,55	6,72
Б	120	0,95	1,10
В	30	4,40	7,60

Задача 10.51. Виручка від реалізації продукції за відпускними цінами підприємства (без ПДВ) 1464,2 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції 842,6 тис. грн.

Прибуток від іншої операційної діяльності 8,4 тис. грн.

Прибуток від іншої звичайної діяльності 2 тис. грн.

Витрати від іншої звичайної діяльності 3 тис. грн.

Сума податку на прибуток 26,4 тис. грн.

Відрахування від прибутку у фонди:

резервний 10%

споживання 44%

накопичення 26%

на виплату частини прибутку засновникам 20%

Визначити чистий прибуток і розподілити його.

Задача 10.52. Підприємство за планом має випустити таку

продукцію.

Вироби	Кількість, шт.	Собівартість одиниці продукції, грн.	Оптова ціна за одиницю продукції, грн.
А	50	256,0	342,0
Б	20	122,0	184,0
В	12	2152,0	3204,0
Г	110	244,0	326,0

Доходи від здавання майна в оренду	84520 грн.
Доходи, отримані від реалізації цінних паперів	15880 грн.
Сума податку на прибуток	4660 грн.
Відрахування від прибутку у фонд:	
резервний	10%
споживання	60%
накопичення	30%
Визначити чистий прибуток підприємства та розподілити його.	

Задача 10.53. Визначте плановий прибуток від реалізації товарної продукції за ринковими цінами, якщо на початок року залишки нереалізованої продукції А – 1 000 од., Б – 800 од. План випуску товарної продукції А – 8 000 од., Б – 6 000 од., Залишки нереалізованої товарної продукції на кінець року плануються А – 200 од., Б – 100 од. Собівартість одиниці продукції за планом А – 0,7 тис. грн., Б – 0,52 тис. грн. Ринкова ціна А – 0,8 тис. грн., Б – 0,6 тис. грн.

Задача 10.54. Визначити валовий прибуток, якщо річний обсяг реалізації виробів А – 2 000 тис. шт., Б – 3 000 шт. Ціна одиниці продукції А – 0,75 тис. грн., Б – 0,6 тис. грн.. Ліквідаційна вартість основних виробничих фондів $OZ_{\text{ЛКВ}_1}$ – 120 тис. грн., $OZ_{\text{ЛКВ}_2}$ – 150 тис. грн. Залишкова вартість основних виробничих фондів $OZ_{\text{ЗАЛ}_1}$ – 70 тис. грн., $OZ_{\text{ЗАЛ}_2}$ – 180 тис. грн.. Собівартість одиниці продукції А – 0,6 тис. грн., Б – 0,55 тис. грн.

Задача 10.55. Визначити рівень валової рентабельності, якщо

виручка від реалізації товарної продукції 250 тис. грн. Собівартість реалізації – 200 тис. грн. Залишкова вартість майна, що реалізується – 25 тис. грн. Ліквідаційна вартість майна – 10 тис. грн. Штрафи, сплачені в бюджет складають 5 тис. грн. Середньорічна вартість основних виробничих фондів 200 тис. грн., обігових коштів – 50 тис. грн.

Задача 10.56. Визначити чистий прибуток фірми «ViMax» на підставі таких даних.

Фірма займається виробництвом програмних продуктів. Собівартість реалізації одного прикладного пакета 1 250 грн., адміністративні витрати на виробництво 50 пакетів у рік 8 000 грн., витрати на їхню реалізацію 1 000 грн. Продукція є безакцизною, виторг від реалізації 175 250 грн.

Крім виробничої діяльності, фірма надає консультативні послуги. За рік був отриманий прибуток 256 450 грн. Фірма є клієнтом страхового товариства АСКО. У результаті пожежі, фірма «ViMax» зазнала збитків на суму 3000 грн., страхове відшкодування склало 2 000 грн. Норма податку на прибуток 30 %, норма податку з надзвичайних подій – 30 %.

Задача 10.57. Визначити чистий прибуток фірми «WestWind» на підставі таких даних. Фірма займається виробництвом програмних продуктів. Собівартість реалізації одного прикладного пакета 500 грн., адміністративні витрати на виробництво 2 000 пакетів у рік 14 000 грн., витрати на їхню реалізацію 9 000 грн. Продукція є безакцизною, виторг від реалізації 600 000 грн. Крім виробничої діяльності, фірма займається інвестуванням. Були вкладені кошти в будівництво бізнесу–центра в сумі 680 000 грн. Проект виявився прибутковим, приніс 130 % віддачі. Фірма «WestWind» володіє портфелем цінних паперів акцій і облігацій фірм «ABC» і «Black Star».

У поточному році доход по цінних паперах склав 50000 грн. Норма податку на прибуток 30 %.

Задача 10.58. Визначити чистий прибуток фірми «WestWind» на підставі таких даних.

Фірма займається виробництвом програмних продуктів. Собівартість реалізації одного прикладного пакета 1 100 грн., адміністративні витрати на виробництво 100 пакетів у рік 3 000 грн., витрати на їхню реалізацію 16 000 грн. Продукція є безакцизною, виторг від реалізації 250 000 грн.

Крім виробничої діяльності, фірма займається інвестуванням. Були вкладені засоби в будівництво бізнес-центру в сумі 20 000 грн. Проект виявився збитковим.

Фірма «WestWind» володіє портфелем цінних паперів, що складають акції та облігації фірм «ABC» і «Black Star». У поточному році дохід за цінними паперами склав 10 000 грн. Норма податку на прибуток 30 %.

Задача 10.59. Визначити чистий прибуток фірми «ViMax» на підставі таких даних.

Фірма займається виробництвом програмних продуктів. Собівартість реалізації одного прикладного пакета 1 500 грн., адміністративні витрати на виробництво 50 пакетів у рік 10 000 грн., витрати на їхню реалізацію 500 грн. Продукція є безакцизною, виторг від реалізації 143 640 грн.

Крім виробничої діяльності, фірма надає консультативні послуги. За рік був отриманий прибуток 200 000 грн. Фірма є клієнтом страхового товариства АСКО. У результаті пожежі, фірма «ViMax» зазнала збитків на суму 5 000 грн., страхове відшкодування склало 7 000 грн.

Норма податку на прибуток 30 %, норма податку з надзвичайних подій – 30 %.

Задача 10.60. Визначити прибуток, необхідний для підвищення планової рентабельності на 25%, якщо планова середньорічна вартість основних виробничих фондів 1 000 тис. грн., обігових коштів – 500 тис. грн. Вартість реалізованої продукції за планом 2 000 тис. грн. Плановий рівень рентабельності 0,2. У процесі виконання плану організаційно-технічних заходів планова тривалість одного обороту (90 днів) зменшилась на 18 днів.

Задача 10.61. Визначити приріст рентабельності від зниження собівартості продукції і зміни середньорічної вартості основних виробничих фондів, якщо в базисному році річний обсяг виробу А – 1200 од., виробу Б – 1600 од. Ціна – 0,5 тис. грн. і 0,6 тис. грн. відповідно. Собівартість виробу А 0,4 тис. грн., Б – 0,55 тис. грн. Середньорічна вартість основних виробничих фондів 800 тис. грн., обігових коштів – 400 тис. грн. В звітному періоді собівартість одиниці продукції складе А – 0,38 тис. грн., Б – 0,54 тис. грн. Введено основних виробничих фондів в травні 120 тис. грн.; вибуло в червні 240 тис. грн.

Задача 10.62. Визначити приріст рентабельності в результаті зміни структури продукції, що випускається, якщо в базисному році ціна виробу А – 200 грн., виробу Б – 300 грн., виробу В – 400 грн. Собівартість одиниці продукції виробу А – 150 грн., виробу Б – 280 грн., виробу В – 360 грн. Річний обсяг виробництва виробу А – 3000 од., виробу Б – 4000 од., виробу В – 5000 од. Середньорічна вартість основних виробничих фондів 3000 тис. грн., обігових коштів – 1000 тис. грн. У звітному періоді структура продукції, що випускається змінилась: виріб А – 5000 од., виріб Б – 2000 од., виріб В – 5000 од.

Задача 10.63. Визначити приріст чистого прибутку в результаті структурних зрушень (абсолютних і відносних) якщо ринкова ціна виробу А – 0,2 тис. грн., виробу Б – 0,35 тис. грн., виробу В – 0,42 тис. грн. Річний обсяг реалізації – 2000 од., 3000 од., 4000 од. відповідно. Собівартість одиниці продукції виробу А – 0,15 тис. грн., виробу Б – 0,28 тис. грн., виробу В – 0,3 тис. грн. Середня норма податку по виробу А – 0,15, виробу Б – 0,2, виробу В – 0,3. Фактичний річний обсяг реалізації виробу А – 4 тис. од., виробу Б – 4 тис. од., виробу В – 3 тис. од.

Формули для розв'язання задач

1 Товарна продукція:

$$ТП = \sum_{i=1}^n (N_i \times Ц_i) + П_{П.Х.}^{СТ} + П_{Н.Х.}^{СТ} + НФ_{СТ} ,$$

де N_i – обсяг виробництва продукції, шт.;

$Ц_i$ – ціна одного виробу;

$П_{П.Х.}^{СТ}$ – послуги промислового характеру, виконувані стороннім організаціям;

$П_{Н.Х.}^{СТ}$ – послуги непромислового характеру, виконувані стороннім організаціям;

$НФ_{СТ}$ – вартість напівфабрикатів свого виробництва, реалізованих на сторону.

2 Валова продукція:

$$ВП = ТП + (НЗВ_К - НЗВ_П) + М_{замовн} + КР(КБ) + Б ,$$

де ТП – товарна продукція;

$НЗВ_П$, $НЗВ_К$ – незавершене виробництво на початок і кінець року відповідно;

$М_{замовн}$ – вартість матеріалу замовника, грн.;

$КР(КБ)$ – вартість капітального ремонту, вартість капітального будівництва;

$Б$ – вартість браку.

3 Реалізована продукція:

$$РП = ТП + (З_{н.р.}^{зн} - З_{к.р.}^{зн}) ,$$

де $З_{н.р.}^{зн}$, $З_{к.р.}^{зн}$ – залишки готової нереалізованої продукції відповідно на початок і кінець планового року, грн.

4 Обсяг чистої продукції підприємства:

$$ЧП = ТП - (M + A),$$

де М – матеріальні витрати на виробництво продукції, грн.;

А – сума амортизаційних відрахувань за відповідний період, грн.

$$ЧП = ТП - \frac{ТП \times MB\%}{100\%},$$

де MB% – вартість матеріальних витрат в товарній продукції, вартість порівнянних матеріальних витрат.

5 Незавершене виробництво:

$$НЗВ = \frac{N_i \times C_i \times ТВЦ \times K_{НЗ}}{Д},$$

де N_i – обсяг виробництва продукції, шт.;

C_i – собівартість виробу i , грн.;

ТВЦ – тривалість виробничого циклу, дн.;

$K_{НЗ}$ – коефіцієнт збільшення витрат;

Д – кількість робочих днів у році, дн.

6 Коефіцієнт заробітної плати:

$$K_{ЗП} = \frac{\sum ЗП_{ПВП} - \sum ЗП_{ВР}}{\sum ЗП_{ВР}},$$

де $ЗП_{ВР}$ – заробітна плата виробничих робітників на одиницю виробу (з відрахуваннями), грн.;

$ЗП_{ПВП}$ – заробітна плата промислово виробничого персоналу, грн.

7 Заробітна плата в управлінні працівників :

$$ЗП_{упр} = ЗП_{вр} \times K_{зн},$$

де $ЗП_{вр}$ – заробітна плата виробничих робітників, грн.;

$ЗП_{упр}$ – зарплата в управлінні працівників, грн.

8 Нормативний прибуток:

$$П_n = \frac{C'' \times R}{100 \%},$$

де C'' – собівартість одиниці виробу за підрахунком прямих матеріальних витрат, грн.;

R – рентабельність виробу, %.

9 Нормативно-чиста продукція:

$$НЧП = ЗП_{пр} + ЗП_{упр} + П_n.$$

10 Прибуток розрахований витратним методом:

$$П = \sum_{i=1}^n (Ц_i - C_i) * N_i,$$

де $Ц_i$ – ціна одиниці і-го виробу, грн.;

C_i – собівартість одиниці і-го виробу, грн.;

N_i – програма випуску і-го виробу, шт.

11 Прибуток розрахований методом прямих витрат:

$$П = \sum_{i=1}^n [(Ц_i - B_{зм i}) \times N_i] - B_{пост}^{\Sigma},$$

де $B_{зм i}$ – змінні витрати на одиницю і-го виробу, грн.;

$B_{пост}^{\Sigma}$ – сукупні постійні витрати на весь обсяг продукції, грн.

12 Валовий прибуток. Фінансовий результат від основної діяльності:

$$P_{вал} = \sum_{i=1}^n [(C_i - C_i) \times N_i] - B_{ADM} - B_{ЗБ},$$

де B_{ADM} – адміністративні витрати;
 $B_{ЗБ}$ – витрати на збут.

13 Прибуток від операційної діяльності:

$$P_{оп} = P_{вал} + \sum OZ_{реал} + P_{инш};$$

$$\sum OZ_{реал} = \sum (OZ_{лікв\ i} - OZ_{зал\ i}),$$

де $OZ_{лікв\ i}$ – ліквідаційна вартість основних фондів, грн.;
 $OZ_{зал\ i}$ – залишкова вартість основних фондів, грн.;
 $P_{инш}$ – прибуток або збиток від пені або штрафів, грн.
 $\sum OZ_{реал}$ – прибуток від реалізації основних фондів, грн.

14 Прибуток від звичайної діяльності:

$$P_{зв.д.} = P_{оп} + P_{уч.к.} + P_{ф} + P_{инш.зв.д.},$$

де $P_{оп}$ – прибуток від операційної діяльності;
 $P_{уч.к.}$ – прибуток від участі в капіталі;
 $P_{ф}$ – прибуток від фінансових операцій;
 $P_{инш.зв.д.}$ – прибуток від іншої звичайної діяльності.

15 Чистий прибуток:

$$P_{чист} = (P_{зв.д.} - Под_{пр}) + (P_{надзв.д.} + Под_{надзв.пр.}),$$

де $Под_{пр}$ – податок з прибутку від звичайної діяльності;
 $Под_{надзв.пр.}$ – податок з прибутку від надзвичайної діяльності;
 $P_{надзв.д.}$ – прибуток від надзвичайної діяльності.

16 Порядок розрахунку податку на додану вартість:

$$ПДВ = (РП \times (1 - \alpha_{МВ})) \times C_{пдв},$$

де РП – вартість реалізованої продукції, грн.;

$\alpha_{МВ}$ – доля матеріальних витрат в вартості реалізованої продукції;

$C_{пдв}$ – ставка податку на додану вартість;

17 Рентабельність продукції:

$$R_{PP} = \frac{П_{ОД}}{C_{РП} + B_{АдМ} + B_{ЗБ}},$$

де $П_{ОД}$ – прибуток від операційної діяльності за мінусом доходів від іншої операційної діяльності;

$C_{РП}$ – собівартість реалізованої продукції;

$B_{АдМ}$ – адміністративні витрати;

$B_{ЗБ}$ – витрати на збут.

18 Загальний рівень рентабельності (виробництва):

$$R_{заг} = \frac{П_{ОД}}{B_{ОВЗ} + B_{НЗОЗ}},$$

де $B_{ОВЗ}$ – вартість основних виробничих засобів;

$B_{НЗОЗ}$ – вартість нормативного залишку обігових засобів.

19 Рентабельність виробничих запасів:

$$R_{ВЗ} = \frac{П_{ОП}}{B_{ВЗ}} \times 100\%,$$

де $П_{ОП}$ – операційний прибуток, грн;

$B_{ВЗ}$ – вартість виробничих запасів, грн.

20 Рентабельність сукупних активів:

$$R_{AK} = \frac{\Pi_{ч}}{C_{AK}},$$

де $\Pi_{ч}$ – чистий прибуток підприємства;
 C_{AK} – середня сума активів балансу підприємства.

21 Рентабельність власного (акціонерного) капіталу:

$$R_{П} = \frac{\Pi_{ч}}{C_{ВК}} \times 100\% ,$$

де $\Pi_{ч}$ – чистий прибуток підприємства за вирахуванням оплати відсотків за кредит, грн.;
 $C_{ВК}$ – сума власного капіталу, грн.

22 Рентабельність певного виробу:

$$R_I = \frac{Ц_i - C_i}{C_i} \times 100\% ,$$

де $Ц_i$ – ціна і-го виробу, грн.;
 C_i – собівартість і-го виробу, грн.

Контрольні питання:

1. Які показники використовують на підприємствах для визначення продукції, що виробляється?
2. Що таке фінансовий результат діяльності підприємства, та що визначають поняття виручка та дохід?
3. Які види доходу складають дохід від загальної діяльності підприємства?

4. Яким чином визначається загальний (балансовий) прибуток підприємства?
5. Яким чином визначити прибуток: від основної діяльності та від операційної діяльності?
6. Що таке чистий та нерозподілений прибуток?
7. Яким чином визначається рентабельність продукції, підприємства, використаного капіталу?
8. У чому полягає сутність цінової системи та функції ціни?
9. Які відомі сучасні методи ціноутворення?
10. Яким чином вибирають цінову стратегію?
11. Яка ціна на продукцію, що виробляється, пов'язана з системою господарювання на підприємстві?

11. ПОДАТКИ ТА ОБЛІК ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для теоретичної підготовки:

1. Податки (широке розуміння).
2. Функції податків.
3. Причини виникнення податків.
4. Сучасні принципи податкової системи.
5. Класифікація податків за методом встановлення оподаткування.
6. Класифікація податків за об'єктом оподаткування.
7. Класифікація податків за характером ставок.
8. Класифікація податків за часом оплати.
9. Види господарського обліку.
10. Вимоги до господарського обліку.
11. Призначення бухгалтерського обліку.
12. Основні завдання бухгалтерського обліку.

13. У чому полягає особливість бухгалтерського обліку.
14. Принципи організації бухгалтерського обліку.
15. Форми ведення бухгалтерського обліку.
16. Меморіально-ордерна форма ведення бухгалтерського обліку.
17. Журнально-ордерна форма ведення бухгалтерського обліку.
18. Спрощена форма ведення бухгалтерського обліку.
19. Сутність управлінського обліку.
20. Зміст та об'єкти управлінського обліку.
21. Завдання управлінського обліку.
22. Принципи управлінського обліку.
23. Функції управлінського обліку.
24. Системи управлінського обліку.

Ключові терміни і поняття:

- податки;
- регулююча функція податків;
- стимулююча функція податків;
- розподільча функція податків;
- фіскальна функція податків;
- принцип податкової системи (економічна ефективність);
- принцип податкової системи (дешевизна оподаткування);
- принцип податкової системи (гнучкість);
- принцип податкової системи (визначеність оподаткування);
- принцип податкової системи (справедливість);
- прогресивний податок;
- одноразові податки;
- ПДВ;
- податок на прибуток;
- бухгалтерський облік;
- бухгалтерський облік (грошовий вимір);

- бухгалтерський облік (консерватизм);
- бухгалтерський облік (реалізації);
- журнал–ордер;
- проблемна система управлінського обліку;
- автономна система управлінського обліку;
- пропорційний податок;
- регресивний податок;
- багаторазові податки;
- господарський облік;
- принципи організації бухгалтерського обліку (двобічність);
- принципи організації бухгалтерського обліку (безперервність);
- принципи організації бухгалтерського обліку (матеріальність);
- принципи організації бухгалтерського обліку (відповідності);
- систематична система управлінського обліку;
- моністична система управлінського обліку;
- система часткових витрат.

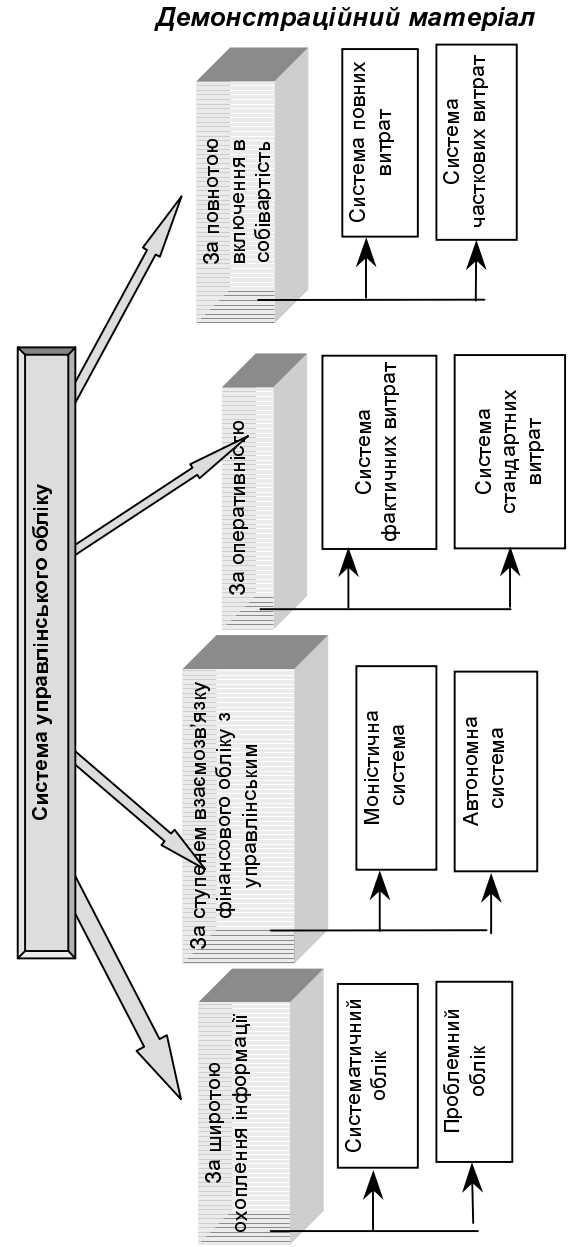

Рисунок 11.1 – Класифікація систем управлінського обліку

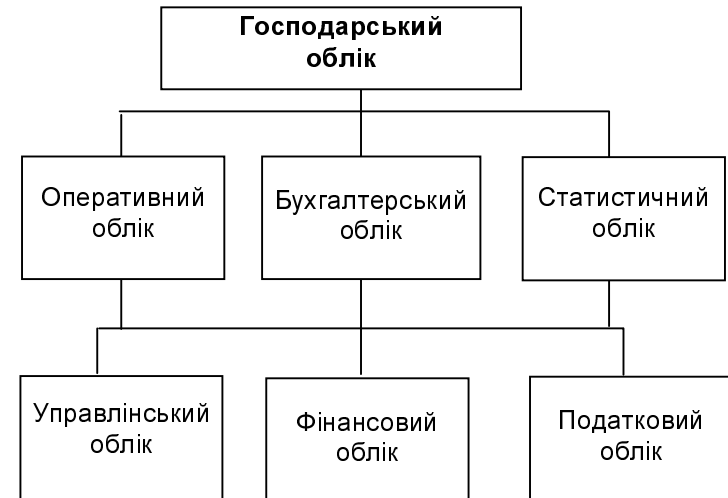

Рисунок 11.2 – Класифікація господарського обліку

Контрольні питання:

1. У чому полягає економічна сутність податків та зборів?
2. Які податки сплачує підприємство і яким чином?
3. З яких елементів складається система обліку господарської діяльності на підприємстві?
4. У чому полягає сутність бухгалтерського, фінансового та податкового обліку?
5. У чому є сутність оперативного та управлінського обліку?
6. У чому полягає особливість та принципи бухгалтерського обліку на підприємстві?
7. Яким чином складається звітність підприємства?
8. Які документи складають фінансову звітність підприємства?

12. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання до теоретичної підготовки:

1. Обґрунтувати необхідність проведення оцінки фінансово-економічного стану підприємства.
2. Рентабельність, її види.
3. Групи показників, які необхідні для оцінки фінансово-економічного стану підприємства.
4. Показники прибутковості підприємства.
5. Показники ділової активності.
6. Показники фінансової стійкості.
7. Показники платоспроможності.
8. Безбитковість роботи підприємства, її показники.
9. Розрахунок безбитковості роботи підприємства графічним та аналітичними методами.

Ключові терміни і поняття:

- рентабельність;
- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність акціонерного капіталу;
- рентабельність продукції;
- рентабельність одного виробу;
- коефіцієнт забезпечення боргів;
- коефіцієнт загальної ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- поріг рентабельності;
- запас фінансової міцності;
- валова маржа;
- фінансовий важіль;
- обіговість активів;
- середня тривалість одного обороту;
- обіговість ТМЗ;
- коефіцієнт автономії;
- платоспроможність підприємства;
- точка безбитковості (критичний обсяг виробництва);
- маржа безпеки.

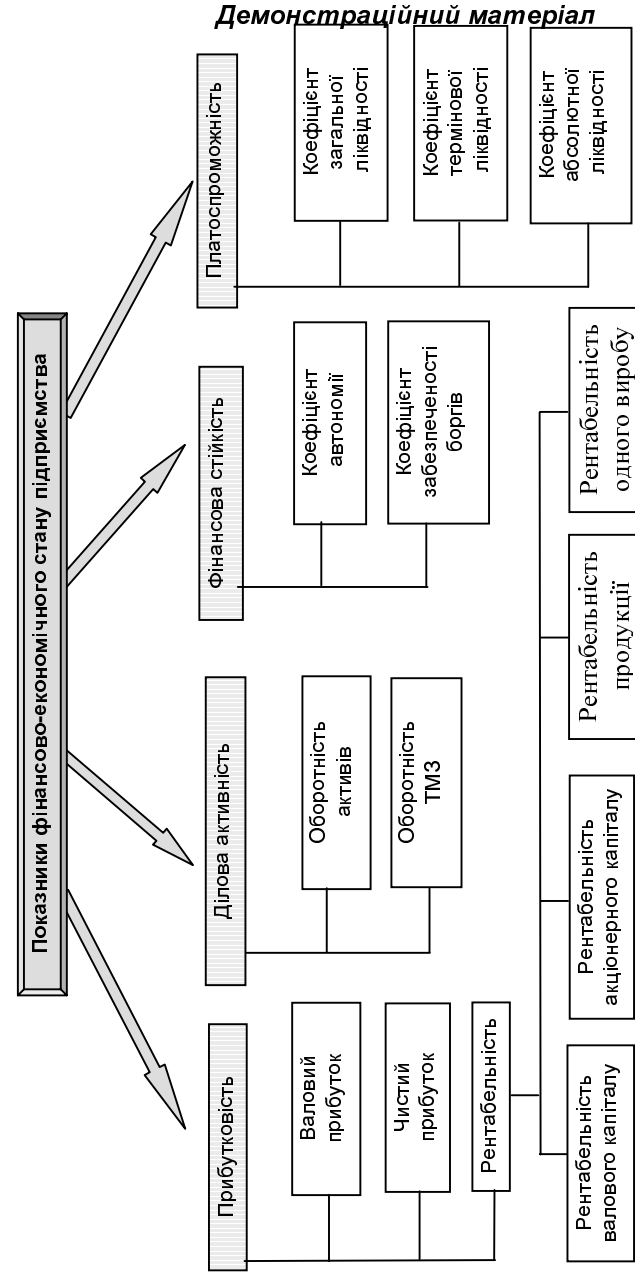

Рисунок 12.1 – Показники фінансово-економічного стану

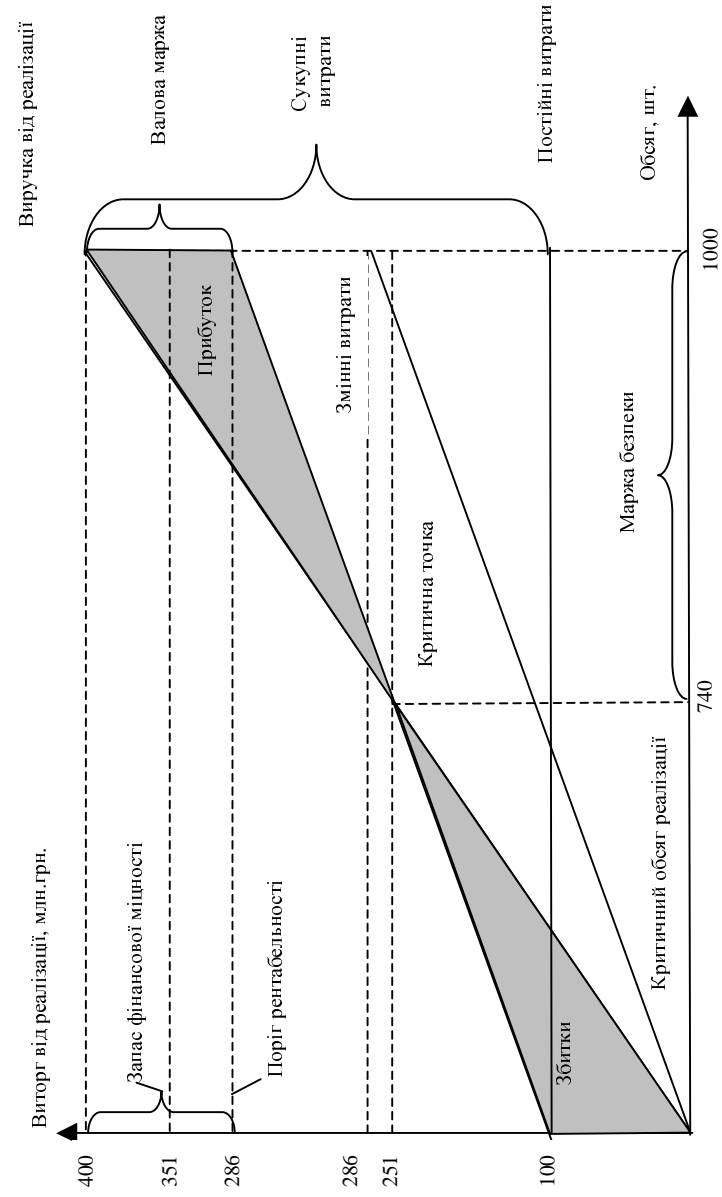

Рисунок 12.2 – Графічний метод визначення беззбитковості

Задачі для розв'язання

Задача 12.1. На виробничому підприємстві в першому кварталі поточного року змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції склали 950 грн., ціна одиниці виробу – 1 250 грн., загальні постійні витрати – 500 000 грн. Протягом другого кварталу цього ж року ціна на вихідну сировину підвищилась на 10 %, що обумовило збільшення змінних витрат на такий самий відсоток.

Визначити, як зміна ціни на вихідну сировину вплинула на критичний обсяг випуску продукції. Розрахунки здійснити графічним та аналітичним методом.

Задача 12.2. Продажна ціна на виготовлений виріб, яка в першому кварталі становила 200 грн., у другому кварталі підвищилась на 10 %. Постійні витрати складають 2 000 тис. грн. Питомі змінні витрати – 60 грн.

Обчислити ступінь впливу зміни ціни на критичний обсяг випуску продукції. Розрахунки здійснити графічним та аналітичним методом.

Задача 12.3. Промислове підприємство виробляє продукцію одного найменування та реалізує її на внутрішньому ринку за ціною 230 грн. за одиницю. Питомі змінні витрати становлять 180 грн. Постійні витрати становлять разом 550 000 грн. Внаслідок підвищення орендної плати постійні витрати збільшились на 8 %. Крім того, кон'юнктура внутрішнього ринку спричинила зниження продажної ціни на продукцію підприємства на 5 %.

Визначити, яким чином збільшення постійних витрат і зниження продажної ціни на продукцію вплинуть на розрахункову величину критичного її обсягу, який треба виготовляти на підприємстві. Розрахунки здійснити графічним та аналітичним методом.

Задача 12.4. Обчислити точку безбитковості виробництва на промисловому підприємстві, використовуючи таку інформацію. Виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції, становить 650 тис. грн. на один рік, надходження від реалізації виробів – 2 600 000 грн. Постійні витрати на виробництво складають 900 000 грн., змінні витрати – 1 360 000 грн. Розв'язання задачі здійснити аналітичним і графічним методами.

Задача 12.5. Поточний обсяг реалізації продукції підприємства з урахуванням кон'юнктури ринку може дорівнювати 15 000 од. Продажна ціна одиниці продукції становить 30 грн. Змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції складають 12 грн., а постійні витрати на весь річний випуск продукції – 80 000 грн. Розрахувати: точку беззбитковості виробництва, використавши аналітичний і графічний методи розрахунків; додатковий розмір прибутку, який одержить підприємство за умови скорочення змінних витрат на 10 % і постійних витрат на 20 000 грн.

Задача 12.6. На малому підприємстві витрати на оренду приміщень та їх утримання становлять 4 000 тис. грн. на рік, а витрати на управління, інженерне і виробничо-господарське обслуговування та амортизаційні відрахування – 3 000 тис. грн. Змінні витрати на один виріб складають 200 грн., його ціна – 300 грн.

Визначити мінімальний обсяг випуску продукції на рік, який забезпечує беззбитковість виробництва. Розрахунки здійснити графічним та аналітичним методом.

Задача 12.7. На виробничому підприємстві в першому кварталі поточного року змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції склали 950 грн., ціна одиниці виробу – 1 250 грн., загальні постійні витрати – 500 000 грн. Протягом другого кварталу цього ж року ціна на вихідну сировину підвищилась на 10 %, що обумовило збільшення змінних витрат на такий самий відсоток.

Визначити, як зміна ціни на вихідну сировину вплинула на критичний обсяг випуску продукції. Розрахунки здійснити графічним та аналітичним методом.

Задача 12.8. Продажна ціна на виготовлюваний виріб, яка в першому кварталі становила 200 грн., у другому кварталі підвищилась на 10%. Постійні витрати складають 2 000 тис. грн. Питомі змінні витрати – 60 грн.

Обчислити ступінь впливу зміни ціни на критичний обсяг випуску продукції. Розрахунки здійснити графічним та аналітичним методом.

Задача 12.9. Промислове підприємство виробляє продукцію одного найменування та реалізує її на внутрішньому ринку за ціною 230 грн. за одиницю. Питомі змінні витрати становлять 180 грн. Постійні витрати становлять разом 550 000 грн. Внаслідок підвищення орендної плати постійні витрати збільшились на 8 %. Крім того, кон'юнктура внутрішнього ринку спричинила зниження продажної ціни на продукцію підприємства на 5 %.

Визначити, яким чином збільшення постійних витрат і зниження продажної ціни на продукцію вплинуть на розрахункову величину критичного її обсягу, який потрібно виготовляти на підприємстві.

Задача 12.10. Підприємство робить продукцію одного найменування за ціною 230 тис. грн. за одиницю. Питомі змінні витрати складають 180 тис. грн. Загальна величина постійних витрат 550 000 тис. грн. У результаті зросту орендної плати загальні постійні витрати збільшилися на 8%.

Визначте, яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Задача 12.11. У першому кварталі питомі змінні витрати на виріб склали 95 тис. грн., ціна одиниці продукції – 125 тис. грн., загальні постійні витрати – 1 000 тис. грн. У другому кварталі ціни на сировині виросли на 10%, що призвело до зросту змінних витрат також на 10%.

Визначте, як зміна цін на сировину вплинула на критичний випуск продукції. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Задача 12.12. Ціна на вироби, що складає в першому кварталі 200 тис. грн., у другому кварталі підвищилася на 10%. Постійні витрати складають 2 000 тис. грн. Питомі змінні витрати дорівнюють 60 тис. грн.

Розрахуйте, як зміна ціни вплине на критичний обсяг. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Задача 12.13. У звітному періоді порівняно з базисним, витрати на сировину знизилися на 10% (у структурі собівартості базисного періоду вони склали 60%) і був змінений обсяг виробництва продукції. Інші складові питомих змінних витрат і загальних постійних витрат залишилися незмінними, але питома сукупна витрати знизилися на 8 400 грн.

Визначте, на скільки відсотків був змінений випуск продукції, якщо в базисному періоді питома сукупна витрати склали 84 600 грн., а питома постійні витрати – 24 200 грн.

Задача 12.14. Підприємство випускає вироби за ціною 380 тис. грн. за одиницю. Загальна величина постійних витрат у першому кварталі склали 720 000 тис. грн.; питома змінні витрати – 300 тис. грн. В другому кварталі загальна величина постійних витрат знизилася на 10%.

Розрахуйте, як зміна постійних витрат вплинула на величину критичного обсягу продукції.

Задача 12.15. Підприємство виробляє виріб за ціною 210 тис. грн. Загальні постійні витрати на нього складають 2 000 тис. грн. Питома змінні витрати в першому кварталі склали 160 тис. грн. У другому кварталі ціни на матеріали знизилися на 10%, що призвело до зниження питомих змінних витрат на 10%.

Визначте, як вплинула на критичний обсяг продукції зміна ціни на матеріали. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Задача 12.16. Ціна на виріб у першому кварталі склали 160 тис. грн., у другому – збільшилася на 10%. Постійні витрати – 1 500 тис. грн., питома змінні витрати – 100 тис. грн.

Як збільшення ціни вплинуло на зміну критичного обсягу? Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Задача 12.17. На підставі таких даних розрахуйте критичний обсяг реалізації, поріг рентабельності, запас фінансової міцності, маржу безпеки. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Змінні витрати на одиницю, грн.	251
Постійні витрати на одиницю, грн.	100
Прибуток, тис. грн.	35
Ціна, грн. за штуку	386
Обсяг реалізації, шт.	1 000

Задача 12.18. На підставі таких даних розрахуйте критичний обсяг реалізації, поріг рентабельності, запас фінансової міцності, маржу безпеки. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Змінні витрати на одиницю, грн.	1 500
Постійні витрати на одиницю, грн.	2 460
Прибуток, тис. грн.	54 000
Ціна, грн. за штуку	4 500
Обсяг реалізації, шт.	100 000

Задача 12.19. На підставі таких даних розрахуйте критичний обсяг реалізації, поріг рентабельності, запас фінансової міцності, маржу безпеки. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Змінні витрати на одиницю, грн.	125
Постійні витрати на одиницю, грн.	50
Прибуток, тис.грн.	18
Ціна, грн. за штуку	200
Обсяг реалізації, шт.	500

Задача 12.20. На підставі таких даних розрахуйте критичний обсяг реалізації, поріг рентабельності, запас фінансової міцності, маржу безпеки. Розрахунки здійсніть графічним та аналітичним методом.

Змінні витрати на одиницю, грн.	500
Постійні витрати на одиницю, грн.	2000
Прибуток, тис. грн.	70
Ціна, грн. за штуку	600
Обсяг реалізації, шт.	5200

Формули для розв'язання

1 Критичний (граничний) обсяг реалізації:

$$N_{KP} = \frac{B_{ПОСТ}}{Ц' - B'_{ЗМ}},$$

де $B_{ПОСТ}$ – постійні витрати на обсяг реалізації, грн.;

$Ц'$ – ціна на одиницю продукції, грн.;

$B'_{ЗМ}$ – середні змінні витрати на одиницю продукції, грн.

2 Поріг рентабельності:

$$R_{ПОРИГ} = N_{KP} \times Ц'.$$

3 Запас фінансової міцності:

$$З_{ФМ} = ВР - R_{ПОРИГ},$$

де $ВР$ – виручка від реалізації, грн.

4 Маржа безпеки:

$$МБ = N - N_{KP},$$

де N – обсяг реалізації, шт.

5 Валова маржа:

$$МВ = П + B_{ПОСТ},$$

де $П$ – прибуток.

6 Обіговість активів:

$$O_A = \frac{BP}{A},$$

де BP – виручка від усіх видів діяльності підприємства за певний період часу;
A – середня величина активів за той самий період.

7 Середня тривалість одного обігу:

$$T_A = \frac{D_K}{O_A},$$

де D_K – кількість календарних днів у періоді.

8 Обіговість ТМЗ:

$$O_{TMЗ} = \frac{C_{PP}^П}{3}.$$

9 Коефіцієнт автономії:

$$K_A = \frac{KB}{B},$$

де KB— власний капітал підприємства;
B — загальний підсумок (валюта) балансу (загальна сума фінансування).

10 Коефіцієнт забезпечення боргів:

$$k_{ЗБ} = \frac{K_B}{K_3},$$

де K_3 – боргові зобов'язання підприємства (залучений капітал).

11 Коефіцієнт загальної ліквідності:

$$K_{ЛЗ} = \frac{OA}{ЗК},$$

де OA – оборотні активи підприємства;
ЗК – короткострокова заборгованість підприємства.

12 Коефіцієнт термінової ліквідності:

$$K_{ЛТ} = \frac{(OA - З)}{ЗК},$$

де З – запаси.

13 Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$K_{ЛА} = \frac{АЛ}{ЗК},$$

де АЛ – абсолютно ліквідні активи підприємства, до яких належать гроші та короткострокові фінансові вкладання.

Контрольні питання:

1. Які показники характеризують фінансово-економічний стан підприємства?
2. Яким чином визначаються показники прибутковості та ділової активності?
3. Якоцінити фінансову стійкість та платоспроможність підприємства?
4. Яким чином визначаються: поріг рентабельності, запас фінансової міцності, маржа безпеки?

ПИТАННЯ ДО КОЛОКВІУМУ

1. Підприємництво, його функції, принципи здійснення бізнесу.
2. Класична та інноваційна моделі підприємництва.
3. Виробниче підприємництво. Консультативне підприємництво.
4. Комерційне підприємництво.
5. Фінансове підприємництво.
6. Підприємство, його види.
7. Господарські товариства, їх класифікація.
8. Об'єднання підприємств, їх види.
9. Класифікація підприємницьких договорів.
10. Порядок створення нового підприємства.
11. Ринок, його функції.
12. Чотирьохпозиційний підхід до загальної структуризації ринку.
13. Продукція, якісні та кількісні її характеристики.
14. Загальна характеристика продукції (ТП, ВП, РП, ЧП, НЗВ).
15. Система та зміст показників якості продукції.
16. Методи визначення якості виробу.
17. Конкурентоспроможність продукції, підприємства.
18. Активи підприємства, їх види.
19. Нематеріальні активи.
20. Інвестиції, їх види.
21. Банківський кредит, його класифікація залежно від цілей, від терміну.
22. Банківський кредит, його класифікація залежно від реального забезпечення, що мається в підприємства, залежно від методу надання.
23. Банківський кредит, його класифікація залежно від процентної ставки, за способом сплати позички.
24. Умови і порядок одержання і погашення банківських кредитів.
25. Підприємство на ринку цінних паперів.
26. Економічна сутність основних фондів (ОЗ).
27. Основні засоби, їх класифікація.
28. Бухгалтерська класифікація ОЗ.

29. Види вартісної оцінки ОЗ.
30. Технічні показники використання ОЗ.
31. Приватні показники використання ОЗ.
32. Узагальнюючі показники використання ОЗ.
33. Знос ОЗ, його види.
34. Форми усунення зносу ОЗ.
35. Амортизація ОЗ, податкові методи.
36. Амортизація ОЗ, бухгалтерські методи.
37. Шляхи підвищення ефективності використання ОЗ.
38. Сутність обігових коштів (ОК), їх класифікація.
39. Нормування сировини та матеріалів.
40. Нормування обігових засобів у виробничих запасах.
41. Нормування обігових засобів у незавершеному виробництві.
42. Нормування обігових засобів в запасах готової продукції.
43. Показники, які характеризують ефективність використання ОК.
44. Кадри підприємства, їх класифікація.
45. Класифікація кадрів залежно від трудової діяльності.
46. Економічна сутність оплати праці, її функції.
47. Тарифна система оплати праці (СОП).
48. Відрядна СОП.
49. Погодинна СОП.
50. Безтарифна система оплати праці.
51. Класифікація витрат.
52. Накладні витрати.
53. Сутність собівартості, розрахунок за її статтями.
54. Економічні елементи, статті калькуляцій.
55. Методи калькулювання собівартості.
56. Закордонний досвід обліку витрат в умовах ринку.
57. Ціна, її функції.
58. Цінова політика, її основні напрямки.
59. Стратегії диференційованого ціноутворення.
60. Стратегії конкурентного ціноутворення.
61. Стратегії асортиментного ціноутворення.

62. Взаємозв'язок цілей фірми, характеристик покупців і стратегій ціноутворення.
63. Диференціація цін за галузями та сферами обслуговування.
64. Диференціація цін за ступенем участі держави в ціноутворенні.
65. Диференціація цін за стадіями ціноутворення.
66. Диференціація цін за транспортною складовою.
67. Диференціація цін за характером цінової інформації.
68. Порядок формування роздрібною ціни.
69. Витратні методи ціноутворення.
70. Параметричні методи ціноутворення.
71. Прибуток, його функції.
72. Порядок формування чистого прибутку підприємства.
73. Рентабельність підприємства, її види.
74. Податки, їх функції.
75. Податкова система, сучасні принципи податкової системи.
76. Класифікація податків.
77. Облік управлінський (оперативний).
78. Статистичний облік.
79. Бухгалтерський облік.
80. Принципи організації бухгалтерського обліку. Основні завдання бухгалтерського обліку.
81. Форми ведення бухгалтерського обліку.
82. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства.
83. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.
84. Беззбитковість роботи підприємства.
85. Леверидж, його види.
86. санація підприємства.
87. Банкрутство підприємства.
88. Причини банкрутства.
89. Інноваційна діяльність підприємства.
90. Сучасні методи оцінки інвестиційних проєктів.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Підприємництво. Поняття та класифікація.
2. Сутність виробничого підприємництва.
3. Комерційне підприємництво.
4. Фінансове підприємництво.
5. Консультативне підприємництво.
6. Класифікація підприємств.
7. Види господарських товариств.
8. Види об'єднань підприємств.
9. Договірні основи діяльності підприємства.
10. Порядок створення нового підприємства, фірми.
11. Виробнича структура промислового підприємства.
12. Управлінська структура промислового підприємства.
13. Стратегія розвитку підприємства.
14. Зміст і порядок розробки бізнес плану.
15. Тактичне і оперативне планування на підприємстві.
16. Типи організаційних структур управління підприємством.
17. Економічний механізм керування підприємством.
18. Ринкове середовище господарювання підприємства.
19. Маркетинг на промисловому підприємстві.
20. Маркетингова інформація і дослідження ринку.
21. Загальна характеристика продукції.
22. Вартісні показники характеристики продукції.
23. Якість і конкурентоспроможність.
24. Активи підприємства, їх види.
25. Фінанси підприємства. Фінансова система. Фінансові ресурси.
26. Нематеріальні активи, їх види.
27. Головні фінансові документи.
28. Інвестиції і кредити.
29. Фінансовий менеджмент.
30. Підприємство на ринку цінних паперів.

31. Економічна сутність основних фондів підприємства.
32. Облік та оцінка основних виробничих фондів.
33. Види оцінки основних фондів.
34. Показники використання основних виробничих фондів.
35. Показники, що характеризують технічний стан основних виробничих фондів.
36. Узагальнюючі показники, що характеризують використання основних виробничих фондів.
37. Приватні показники, що характеризують використання основних виробничих фондів.
38. Знос основних фондів підприємства.
39. Амортизація основних виробничих фондів підприємства.
40. Податкові методи амортизації.
41. Бухгалтерські методи амортизації.
42. Шляхи підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства.
43. Сутність, склад і класифікація обігових засобів.
44. Кругооборот обігових засобів.
45. Нормування витрат сировини і матеріалів.
46. Нормування обігових засобів.
47. Нормування обігових засобів у виробничих запасах.
48. Нормування обігових засобів у незавершеному виробництві.
49. Нормування обігових засобів в запасах готової продукції.
50. Показники використання обігових засобів на підприємстві.
51. Класифікація і структура кадрів.
52. Визначення чисельності працівників.
53. Економічна сутність оплати праці.
54. Форми та системи оплати праці.
55. Тарифна система оплати праці.
56. Відрядна система оплати праці.
57. Погодинна система оплати праці.
58. Безтарифна система оплати праці.
59. Продуктивність праці, трудомісткість, виробіток.

60. Баланс робочого часу. Нормування праці.
61. Класифікація витрат.
62. Калькуляція собівартості в цілях економічного планування.
63. Калькуляція собівартості відповідно до бухгалтерських стандартів.
64. Способи віднесення витрат на продукт.
65. Закордонний досвід обліку витрат в умовах ринку.
66. Роль цін у керуванні підприємством.
67. Цінові стратегії.
68. Цінова система. Види цін, їх класифікація.
69. Ціноутворення. Методи ціноутворення.
70. Витратні методи ціноутворення.
71. Параметричні методи ціноутворення.
72. Порядок формування роздрібної ціни.
73. Витратні методи ціноутворення.
74. Параметричні методи ціноутворення.
75. Прибуток – утворення і використання.
76. Порядок утворення чистого прибутку.
77. Рентабельність підприємства.
78. Податки, їх функції.
79. Класифікація податків.
80. Облік господарський, його основні види.
81. Управлінський облік на підприємстві.
82. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства.
83. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності.
84. Беззбитковість роботи підприємства. Точка беззбитковості.
85. Точка беззбитковості. Аналітичний і графічний методи розрахунків.
86. Фінансова стійкість підприємства.
87. санація суб'єктів господарювання.
88. Банкрутство підприємства як економічне явище.
89. Інноваційна діяльність підприємства.
90. Сучасні методи оцінки інвестицій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. // Відомості Верховної ради України. – 1991. – № 49. – с. 682.
2. Закон України «Про підприємства України» від 27 березня 1991 р. // Відомості Верховної ради України. – 1991. – № 24. – с. 272
3. Закон України «Про оподаткування прибутку» від 22 травня 1997 р. (З 1 січня 2001 року до цього Закону внесені зміни згідно із Законом України від 8 червня 2000 року N 1805–III) // Відомості Верховної ради України. – 1991. – № 49. – с. 682.
4. Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 р. // Урядовий кур'єр. – 1995. – 18 травня.
5. Закон України «Про банкрутство» від 14 травня 1992 р. // Відомості Верховної ради України. – 1992. – № 31.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 31.03.1999 р., № 87.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р., № 92.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» від 29.11.1999 р., № 290. (З 14.06.2000 року до цього стандарту внесені зміни).
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 р., № 318.
10. Типове положення з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Затв. Каб. Мін. України від 26.04.96 // Бухгалтерський облік і аудит. – 1996. – № 7.

11. Экономика предприятия: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.Я. Горфинкеля, проф. В.А. Швандара. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2000. – 742 с.
12. Экономика предприятия и отрасли промышленности. Серия «Учебники, учебные пособия». / Под ред. проф. А.С. Пелих. – 3-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д.: Феникс, 1999. – 608 с.
13. *Зайцев Н.Л.* Экономика организации. – М.: Экзамен, 2000. – 768 с.
14. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с., іл.
15. *Зайцев Н.Л.* Экономика промышленного предприятия: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 358 с. – (серия «Высшее образование»)
16. Экономический справочник руководителя предприятия / Сост.: С.В. Рыжиков, В.Г. Золотогоров, В.С. Рыжиков. – Ростов н/Д.: Феникс, 2000. – 320 с.
17. *Приймак Т.О.* Економіка підприємств: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1999. – 108 с.: іл.. – Бібліогр.: с. 106.
18. *Зайцев Н.Л.* Экономика промышленного предприятия. Практикум: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 192 с.
19. Экономика предприятия: Учеб. пособие / М.С.Мокий, Л.Г.Скамай, М.И.Трубочкина / Под. ред. проф. М.Г. Лапусты. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 264 с. – (Серия «Вопрос-ответ»).
20. Економіка підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. / Г.О. Швиданенко, С.Ф. Покропивний, С.М. Клименко та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 248 с.
21. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посібник / С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко, О.С. Федонін та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.

22. Экономика предприятия: Задачи. Ситуации. Решения: Учеб. пособие / С.Ф. Покропивный, Г.А. Швиданенко, А.С. Федонин и др.; Под ред. С.Ф. Покропивного. – К.: Знання–Прес, 2001. – 343 с.
23. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації.– 2–е вид., виправ. і доп. / І.М.Бойчик, М.І.Харів, М.І.Хопчан, Ю.В.Піча.– К.: Каравела; Львів: Новий світ, 2000, 2001. – 298 с.
24. Экономика предприятия: тесты, задачи, ситуации: Учеб пособие для вузов / Под ред. В.А. Швандара. – 3–е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 20001. – 254 с.
25. Збірник задач і ділових ігор з дисципліни «Економіка підприємств». – Харків: Консул, 1999. – 100 с.
26. Управленческий учет: Учебник для вузов. / Т.П. Карпова. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 350 с.
27. Управленческий учет: Учебное пособие / Под редакцией А.Д. Шеремета. – М.: ИД ФБК–ПРЕСС, 2000. –512 с. (Серия «Академия бухгалтера и менеджера»).
28. Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник / Ф.Ф. Бугинець, Л.В. Чижевські, Н.В. Герасимчук. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
29. Теория экономического анализа: Учебник. / Баканов М.И., Шеремет А.Д. – М.: Финансы и статистика, 1994.– 70 с.
30. Анализ финансового состояния предприятия / А.И. Ковалев В.П.Привалов. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2000.– 110 с.

Навчальне видання

Рижиков В.С., Панков В.А.
Ровенська В.В., Підгора Є.О.

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ПРАКТИКУМ

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск Кальченко Н.В.

Підписано до друку 22.04.04
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура SchoolBook. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 9,3. Облік. вид. арк. 10,24.
Зам. № .

ТОВ «Видавничий Дім «Слово»»
01071, м. Київ, вул. Олегівська, 36, оф. 310.
Свідоцтво про реєстрацію № 1289 від 20.03.2003
т. 463-64-06. т/ф. 462-48-63
E-mail: vd_slovo@ukr.net

Віддруковано з готових діапозитивів замовника
ПП «Гарант-Сервіс»
03067, м. Київ, вул. Машинобудівна, 46
Свідоцтво про реєстрацію № 1256 від 10.02.2003
Тел. 206-20-75, 206-20-76